

Dr. Hikmet KIVILCIMLI

YOL
Kitap VI

Düşman: Burjuvazi

KIVILCIMLI

okumaları

Dr. Hikmet Kıvılcımlı

YOL

Kitap VI

Düşman: Burjuvazi

köXüz

dijital yayınlarından alınmıştır

İÇİNDEKİLER

Düşman: Burjuvazi.....	
Serbest Rekabetçilik ve Kapitulasyonculuk.....	
SanayileşmeYeni-Alemşümûl[Evensel]-Türkçülük.....	
I- Tarihin Felsefesi.....	
II- Medeniyet = Türklük.....	
Sermaye Birikişi.....	
I- İşçi Akını.....	
II- Ağır Vergiler.....	
III- Berbat Bir Mali Aristokrasi.....	
IV- Kamu Mülkleri ve Servet Kaynakları.....	
V- Gümrük Himayesi.....	
Ekonomik Bünye Özellikleri.....	
I- Özellikle Banka Sermayesi.....	
II- Tekelci Sermaye.....	
III- Devlet Sermayesi ve Kaynaşması.....	
IV- Yabancı Sermaye.....	

DÜŞMAN: BURJUVAZİ

Burada düşman sınıf deyince, örnek olarak burjuvaziyi alıyorum. Şüphesiz modern kapitalizmde düşman hakim sınıf, bir değil ikidir: Kapitalistler, büyük arazi sahipleri. Hatta Türkiye gibi geri ve tarımsal memleketlerde bir üçüncüsü: Derebeyler veya artıkları bile var. Türkiye'de hakim ekonomik ilişkiler, kapitalist ilişkileri olduğuna göre, Proletarya Devriminin hakim düşmanı da, bu ilişkilerin en "saf" temsilcisi olan burjuvazi olabilir. Gene onun için, genellikle burjuvazi dedikçe, bütün hakim sınıfları muradedeceğim. Bu bir. İkinci bir nokta daha var: Strateji planında toplumsal düşman, bir toplumsal düzen ve hakimiyet temsilcisidir. O düzenin, bir memleketteki özellikleri ve anlamları üzerinde durulmazsa, temsilcisi hakkında layıkıyla fikir edinmenin imkânı var mıdır? Türkiye'deki düzen, -tabi hakim düzen demek istiyoruz- kapitalistliktir. "Türkiye Kapitalist İlişkileri" diye ayrı bir bölüm açmak, konumuz dışında geniş bir saha olduğundan, burada o ilişkilerin en önemli karakteristikleri üzerinde durmanın en "muhtasar müfid" [kısa, yararlı] şekli, kapitalist sınıfı hakkında yapılacak kısa bir analizle olabilir.

SERBEST-REKABETÇİLİK VE KAPİTÜLASYONCULUK

Meşrutiyet burjuvazisi ticaret burjuvazisi idi. Hatta tamamıyla o bile değil: Ticaret burjuvazisinin yamağı idi. Çünkü: 1- Ticaret, Batı mallarının sürümü idi. Batı malları ise, o zamana kadar genellikle Rum (Fransız malı) ve Ermeni (daha çok İngiliz malı) tüccarlarının toptan gördüğü işti. Türk burjuvazisi, bu büyük tüccarların rakibi olmadan önce, basit ve alçakgönüllü perakendecisi oldu; 2- Madem ki ticaret Batı mallarının sürümü idi, ticaret kredisi de, genellikle, yabancı bankaların elinde idi. Yani Türk tüccarının sermayesi de yabancı krediden geliyordu. Bu hal, kozmopolit Osmanlı psikolojisinin yanibaşında, kozmopolit ekonomiye karşılık, bir kozmopolit ideoloji yarattı. Meşrutiyet burjuvazisinin öz temsilcisi Cavit, daha Ermeni rakiplere karşı meydan savaşı başlamak üzere olduğu 1888'lerde, bu ticaret bezirgânlığından öteye geçememek teorisini, başka deyimle Avrupa sanayisinin Türkiye ajanlığını ve kapitülasyonları haklı çıkarmak ve ebedileştirmek konusunda elinden geleni yapıyordu. Sonra kellesiyle ödediği bu siyasi aczin ekonomik "justification"u (haklı çıkarılışı) ile bir şeyi ispat etmek istiyordu: Koruma usûlü olamaz! Sanayice geri bir burjuva düzeni, ekonomik gelişimi için bir tek çareye başvurabilir: Dört bir tarafını gümrük sınır ve surları ile zırhlayarak, yerli üretimi (üretim primi, İhraç primi ve ilh.) ile pompalamak... Organik bileşimi yüksek olan büyük kapitalist memleketlerin dağlar gibi mal yığınları karşısında "Milli" bir sanayi yaratmanın başka imkânı yoktur. Fakat, gelin gelelim Osmanlılığa: Onun kolu bacağı Kapitülasyon zincirleriyle bağlı; örneğin gümrüğün yüzde bir inmesi veya çıkması için, memleket içinde birkaç isyan çıkması ve "Düvel-i Maazzama"nın [Büyük Devletlerin] bir bir inceleyip sık dokuduktan sonra bir karara gelmesi gereklidir. Kıya-

met kopsa, eğer koca "Düvel"ler [devletler] müsaade etmezse, Osmanlı İmparatorluğu'nda kıl kıyılayamaz. Her sene açık vere vere boğazına kadar borç batağına gömülen "Hazine"den "Has Bendegân"a [padişaha] verilen "Atiyye-i Seniyye" ve "İhsan-ı Şahane"den(**^ başka, kapitalist efendilere "Prim: ikramiye" vermeyi düşünmek, olmayacak duaya âmin demekten farksız. O halde Türk burjuvazisi için, iç ve dış tezat ve baskıları herhangi bir ihtilâl ateşiyle silip süpürmeden, herhangi bir sanayi teşebbüsüne girişmek imkânsızdı. İhtilâl mi dediniz? İşte Meşrutiyet ve Meşrutiyet öncesi burjuvazinin "aklına" sığmayan (elinden gelmeyen anlayın) bir usûl. Yabancı sermaye hazretlerinin izni olmadan, Türk burjuvazisi bu işe nasıl gelebilirdi?

İşte bütün bu mantığı ve besbelli gerçeği olduğu gibi görmekten çekinmeyen Meşrutiyet ve Meşrutiyet öncesi Türk kapitalizminin ilim adamı, herhangi burjuva ilim adamı gibi, kendi sınıfının ikiyüzlülüğünden kurtulamıyor. Ve himayeciliği biz yapamayız demiyor da, himayecilik olamaz, yanlıştır, fenalıktır ve ilh. diyor. Niçin olamazmış? Çünkü; -hayır, Kapitülasyonlar elimizi kolumuzu bağlamış, Saltanat gırtlığımızı oturmuş, falan değil-
1- Himaye edilmeyen sanayiye yazık olur; 2- Tüketicilere yazık olur; 3- Vergi verene yazık olur; 4- İşçiye yazık olur; 5- Bir kere himaye başlarsa, bir daha önüne geçmek şöyle dursun, günden güne beterleşir. Hepsi doğru. Yani: 1- Küçük üretim ortadan kalkar; 2- Tüketici olan ve vergiden başka artı değer de veren işçiye "yazık olur"; 3- Himayecilik tekele dönüşür ve günden güne beterleşir. Fakat: a) Herhangi bir ülkede kapitalist gelişiminin kaçınılmaz neticesi değil mi bunlar? b) Acaba Osmanlı burjuvazisi, küçük üreticilerle işçiyi ve tüketiciyi düşündüğü için mi himayecilik yapamıyor, yoksa Kapitülasyonları ve Sultanı aklından çıkaramadığı için mi? Tabii, burjuva ilmi cepheden gidemez. Aczini de itiraf edemez. Onun için şu kaçamaklı yorumlara girişir:

1- Himaye edilmeyen sanayiye yazık olur: *"Medeni kavimler, hastaların tedavisi, çocukların eğitimi, suçluların cezalandırılması için, hastahaneler, okullar, cezaevleri açar ve bunların genel giderlerini karşılar. Bu giderleri gerçekte karşılayan, memleketin sanayisi, tarımıdır. Bunları da yukarıda belirtilen kurumlara ka-*

*> Padişahların, saray ve hükümet hizmetinde bulunanların verdikleri hediyeler hakkında kullanılan bir deyim.

(**> Özel durumlarda padişahların verdikleri hediyeler.

tarsak, o zaman bunlar da dahil olmak üzere bütün giderleri kim karşılayacaktır? O zaman bütün bu yük, korunmayan sanatlara yüklenmiş olur." (Mehmed Cavid, "**İlm-i İktisâd**", Cilt III, s.304, 1316 İstanbul, Ahmet ihsan Matbaası)

2- Tüketiciye yazık olur: "Tüketiciler himaye usûlünün bu ağır yüküne bir müddet için dayanabilirlerse de, bu halin sonsuza dek devamına elbette razı olamazlar, fakat ne yazık ki, himaye usûlü bir defa konulunca artık kaldırılması kolay olamıyor." (M. Cavid, **age**, s.305)

3- İşçiye yazık olur: "Tecrübe ile sabittir ki himaye altındaki sanayide çalışan işçi, serbest sanatlarda işleyen işçiden daha az ücret alır. Bundan başka, himaye usûlünün doğal neticesi eşya fiyatını arttırmak olduğundan, işçi bu suretle de zarar görür. Bir de himaye konusu olmasaydı, işçiler kendi emek ve çalışmalarının daha çok semere vereceği sanatlara yöneleceklerdi." (**age**, s.305)

4- Vergi verene yazık olur: "Himaye usûlü, memlekette genel refahı arttırmış. Bundan yanlış bir iddia olamaz. **İki üç kişinin kazanması için bütün tüketiciler zarara sokulmakta** (Meşrutiyet burjuvazisinin Kemalizme ithaf edilecek ne güzel itirafı...) oldukları halde, nasıl olur da himaye usûlü, memlekette genel refahı artırır? Birçok sanayi ürünleri himaye edilince, bunların hepsinin fiyatları artar, **memleket dahilinde geçinmek, yaşamak zorlaşır, ahali ızdırıp içinde kalır.**" (**abç**) (M.C., **age**, s.305-306). "Hükümet hazinesinden prim olarak verilen miktar dahi (Kemalizmin kulağına kurşun!) tabi ki mükellefinin cebinden çıkar." (**age**, s.311)

Bütün bu Avrupa emperyalizminin "nâm-ı nâmi-i hazret-i şehriyari"sine [padişahın namı ismine] yapılan serbest rekabet pehlivanlığı ile, Meşrûtiyet burjuvazisinin en şöhretli ve alim kılıklı kahramanı ne demek istiyordu? Onun bir kısmını yukarıda söyledik: Yabancı sermayeye ödün! Fakat bu işin olumsuz tarafıdır. Olumlu tarafı da var.

Yani, serbest rekabet burjuvazisi, elbet kendi sınıfının geniş ve uzak çıkarları adına da, düşüncelerinde bir temel kuruyordu. Serbest rekabetçi demek istiyordu ki: "İki üç kişinin kazanması için" Himaye usûlü iki neticeye varır:

1- Halk ve işçi sınıfı için: "Az ücret + hayat pahası ("Eşya fiyatının arttırılması") + Çok vergi "vergi yükü" = a) Alım kabiliyetini

düşürür, malların sürümünü azaltır; b) İşgücü teknelci kapitalistin birleşik cephesi karşısında kalınca, "işçiler kendi emek ve çalışmalarının daha çok semere vereceği sanatlara yönelemez"; bu hal, işçinin ekonomik mücadelesini siyasileştirir; c) Soygunun (istismarın) şiddeti, kitlelerde isyan kabiliyetini alevlendirir, ve ilh.

2- Hakim ve kapitalist sınıflar için: Himaye olunan zümrelerin imtiyazlı tekelleri doğar + Bir kere tekele dönen Serbest Rekabet, bir daha geri dönemez. "Yazık ki himaye usûlü bir defa uygulanınca artık ref ve ilgası [kaldırılması] kolay olamıyor."

"Bundan başka şimdiiye kadar olagelen tecrübelerle sabitlik mertebesine varmıştır ki bir defa arttırılan gümrük resimlerinin indirilmesi şöyle dursun günden güne daha ağır, daha tahammül-ötesi bir dereceye ulaşması ciheti kaçınılmazlaşmaktadır."
(age, s.308)

Bu kuvvetler kapitalistliği nerelere kadar götürebilir? Bir sınıf hakimiyetinden bambaşka, bir avuç finans oligarşisi, "iki üç kişinin kazanması için" Tekelci Sermaye diktatörlüğüne... O zaman kapitalistlik bir hisse senedi kadar kâğıt üstünde soygun düzeni, kapitalist unsur, üretimden soyutlanmış tam bir asalak haline gelir. Ve bu asalak kırtasiyecilik, birinci maddede söylenen isyancı proletarya ve halk ile karşılaşınca, netice kendiliğinden çıkar: İhtilâl!

Evet, ister Avrupa kapitalistliğinin kozmopolit ajanlığı namına; ister kendi sınıfı aczini örtbas etmek maksadıyla; isterse himaye ve teknelci sermayenin doğuracağı ucubenin tehlikesini önceden ihtar anlamında olsun; yapılan eleştiri, Sosyal-Demokrat Kautsky'lerden, Liberal Hobson'lara kadar bütün küçükburjuva teorisyenlerinin, daima kodaman burjuvazi nam ve hesabına yaptıkları, kapitalistliğin fatalman kaçınılmaz sonuna doğru tekerlenip gidişine mani olmak iddiasıdır-.

Tabii her subjektif iddia gibi bu "Serbest Rekabet" apolojisi (savunmacılığı) de, bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de, objektif şartlardan ilk fırsat yüzü görür görmez, kendi "kaza ve kader"ine doğru dört nala gitmeye mahkûmdur.

SANAYİLEŞME VE YENİ-ÂLEMŞÜMÛL [EVRENSEL]-TÜRKÇÜLÜK

Dünya Savaşı eğer bir Kıyamet (Katastrof) ise, Mahşere çıkan insanlardan bir kısmının Cehenneme gitmek üzere boyunlarına lanet halkasını geçirdikleri, geri kalanların da Cennetin kapısını çaldıkları söylenebilir. Türk burjuvazisi bu "Cennetlik"lerden biridir ve "kahr yüzünden lûtf" dedikleri de budur. Dünya Savaşı: 1- Ekonomik bakımdan, müthiş mal kıtlığı; 2- Sosyal bakımdan, mazlum milletlerin devrimci bir odak etrafında, Bolşevizmin sloganlarına göre kalkınması; 3- Siyasi bakımdan, bu ekonomik ve sosyal etkenlerin dayattığı "milli savunma" zarureti yüzünden, Türkiye'de de yerli sanayinin gelişimini bir emrivaki yaptı. Bu sanayi, herşeyden önce nasıl bir sanayi idi? Bütün sanayice geri memleketlerde nasılsa öyle. Cumhuriyetle beraber doğan sanayileşme hareketinde şu iki zaruret hakimdi:

Milli savunma zaruretleri: Fişek, barut tekelleri, mevcut İmalât-ı Harbiye'nin takviyesi, Ordu malzemesi sanayii;

Mal kıtlığı zaruretleri: Şeker sanayii Genel Savaşın bilinen "Vagon Ticareti"nin tepkisidir.

Şu iki tür zarurettten çıkan sanayinin ana karakteri, "Alçak Teknik" temeli üzerinde kurulmasındadır. Bu karakterin, eğer bilhassa Türkiye'de bir özellik gösteren ikinci derece etkenlerden, emperyalizmin kısmi sabotajı bir tarafa bırakılırsa, klâsik sebebi ikidir. (Yani sermaye de bulsa, Türk burjuvazisi bundan ilerisine, "Yüksek Teknik"e, mesela ağır sanayiye giremez, çünkü):

Türkiye için, böyle büyük sanayinin mallarını sürüm yapacak dış pazar yeryüzünde kalmamıştır;

Türkiye'nin iç pazarı ise, böyle bir sanayiye besleyemez, götürmez; zira "o terazi bu kadar sikleti çekmez"...

Türkiye'de savaş sonunda türeyen sanayinin tekniği hakkında bir fikir edinmek için bir istatistiğe bakalım. "Milli Ekonomi ve Tasarruf Cemiyeti"nin 1929'a kadar Türkiye'de mevcut fabrikaların istatistiğini veren, "Milli Sanayi Kataloğu"na bakarsak, Türkiye'de 1510 fabrika vardır. Mevcut fabrikaların işbölümüne göre her şubeye düşen sayıları ve yüzdeleri şudur:

Mevcut Fabrikalar	fabrikaların sayısı	toplamına göre yüzdesi
	. 350	% 29.13
	. 556	36.81
	196	12.98
Kimyevi maddeler, Sabun,	. 170	11.26
	... 44	2.89
Deri.	.. 75	4.96
	.. 54	3.56(*>

İstatistik meydana: Belli yedi kısma ayrılan Türk sanayii içinde, ağır sanayiye, üretim araçları üretimine dair bir tek madde yok. (Ford'un şubesi, mevcut otomobil parçalarını güm-rükten ve fazla nakliye ücretinden kaçırıp, bir takıp koyvermek [montaj] fabrikasıdır). Toprak işleri sırasına girdiği anlaşılan çimento sanayisinin de makine inşası sanayisi ile bir ilgisi olmayacağını ilaveye gerek yok. Fakat ilk bakışta göze çarptığı gibi, "Temel Sanayi" ismini alan yalnız iki üretim kolu: (Gıda sanayi + Dokuma sanayi), toplam fabrikaların hemen 2/3'sini (%65.94'ünü) teşkil ediyor.

Büyük sermaye bakımından bu oranlar nedir? Türkiye'de 1929 senesine kadar mevcut sanayi, hisse senetli şirketlerinin man-

<> Tabloda verilen fabrika sayısı toplamı 1510 değil, 1445'tir. Yüzdeler ise 1510 üzerinden yapılmıştır. Dolayısıyla tabloda verilen yüzdeler toplamı da aynı oranda eksik bulunmaktadır. Arada bir maddenin atlanmış olduğu anlaşılıyor. Öte yandan, % 29.13 olarak verilen oranda bir rakam hatası vardır: 9 ile 3'ün yer değiştirmiş oldukları görülüyor. Doğrusu: % 23.19 olmalı. Dolayısıyla tablonun altındaki paragrafta verilen (Gıda + Dokuma) sanayi toplamı da buna göre değişmekte, tam % 60 olarak bulunmaktadır. Ne var ki, bu düzeltmeler, metinde geliştirilen tezi etkileyecek ölçülerde değildirler. Hatta, bu şekilde, bir sonraki tabloya dayanılarak elde edilen % 56.6 oranına daha da yaklaşmış olmaktadır. [Fuat Fegan'ın Notu]

zarası, bize bu konuda yeterli bir fikir verebilir. Toplam Türkiye sanayi şirketlerinin gerçek sermayelerine göre sınıflandırılması ve yüzdeleri şudur:

Sanayi şubesinin adı	Her şubenin sermayesi (TL)	Bütün sermayede yüzdesi
Dokuma, Bitkisel yağ, Halı, iplik	17.798.830	% 37.7
Çimento, Çini, Değirmen taşı	4.919.347	10.4
Değirmen	2.968.000	
	5.330.000	18,9
Maden kömürü	7.455.000	15.7
Madeni eşya, Tesisat, Elektrik	5,208,000	11.0
Kimya, Sabun, Tıp eşyası	1.790.000	3.6
Kâğıt, Palamut, Deri, Meyan kökü . . .	1.433.193	2.9
Toplam	46.902.370	% 100.2

Burada da (Gıda + Dokuma) sermayesi % 56.6 Fakat: 1- Hesapta % 15.7 olan Maden kömürü sanayisi de dahil; 2- Bu arada, mesela 50 milyon lira gibi bir tescilli sermaye kaydeden "Nestle" şirketini, sırf Yabancıdır diye, Türkiye sanayisi sırasına sokmadım. Bu iki nokta göz önüne alınırsa, yukarıda fabrikalar sayısı hakkında elde ettiğimiz orandan aşağı değil, belki yukarı bir yüzdeyi (Gıda + Dokuma) sanayisinde bulmak mümkündür. Mamafih, ne olursa olsun, mevcut Türk sanayisinin bileşimi meydanda. "Alçak Teknik" temeline dayanıyor.

Türk sanayisinin memleket dışına ihracatı mı? Oluyor. Bunlar, başta dokuma ve gıda maddelerinden bazıları gelmek üzere, deri, kâğıt işleri ve bazı yeraltı ürünleri, nihayet kimya ve ecza maddeleridir. Bu ihracata dair gelişigüzel şu örnekleri verelim:

1930 senesine kadar: 1- Selanik fanilas: Senede yapılan 10-15 bin kilodan 4 bin kilo kadarı, Suriye-Mısır-Irak'a satılır. 2- Halı: 12 milyon sermaye gibi, Türkiye için müthiş sayılmaya değer olan bir kuvvetle bütün Ege bölgesine ve dolayısıyla Türkiye halıcılığına bir İngiliz şirketi hakimdir. İpek halılar, Amerika, Londra ve Viyana'ya gider. Fakat bu sahada Türk burjuvazisinin yakın rakipleri Acemistan [İran] ve Yunanistan'dır. 3- Konserve, senede 5 milyon kutu üretiminden ancak 500 binini (Fransa'ya, İngiltere'ye, Amerika'ya, Mısır'a, Belçika'ya) ihraç eder. Rakibi gene, daha ucuza mal eden Yunanistan. 4- Dericilik: Hemen he-

men yalnız Sovyetler tarafından satın alınır. 5- Kömür: Yunanistan, Romanya, Felemenk [Hollanda], bazen İtalya. Rakip Sovyetler. 6- Zeytinyağı: Artık sanayi ürünü sayarsak, onun da bir sene İtalya, Marsilya ve biraz Mısır'a ihraç edildiğini, ertesi sene ithal edildiğini kaydetmiş olalım.

1931'den sonra: Öncekilerden başka: 1- Çikolata: Öncelikle Bulgaristan'a, Yunanistan'a, sonra da şekerinin fazlalığı sayesinde rağbet bulduğu Suriye, Mısır'a satılır. 2- Kereste: Senede 225 ton kadar ihracın çoğu Fransa'ya olur. 3- İran'a: Pamuklu, kâğıt ve ürünleri, şemsiye ihraç ediyoruz. (Fakat sabun-şeker ürünleri -çikolata-ıtriyat-kimya maddeleri-trikotaj-ipekli kumaş-alkol ürünleri göndermek düşünülür..)

İşte Türkiye'nin "expansion economique: sınai ittisâ'ı [genişleyişi]" bu. Fakat, bütün mallarından çoğunu Acemistan'a satmaya niyetlendiğinden mi nedir, Türk burjuvazisi, bir Acem abartılı hayaller deryasına düşmüştür; kâinatı kucaklamak isteyen kulaçlarla acayip yarışmalara kapılmış gidiyordur. Zannederseniz, burjuvazinin "Kostüm devrimi", "Şapka devrimi" ve ilh. gibi maddiyat sahasında "bütün" devrimleri pişirip kotardıktan sonra, bu sefer artık maneviyat alemini ihtilâlâ vermenin sırasını düşürüp, gürültülü patırtılı kongrelerle giriştiği "Tarih devrimi"nden bahsettiğimi anlamayacak kimse yoktur. Bu eğlenceli konu üzerinde durmak "vaktin nakit" olduğunu anlamamaktır. Fakat, nakde karşı duyduğumuz hakir görme hissine bir daha yenik olarak, dehalar Türkiyesinin "Tarih devrimi" üzerinde birkaç satır durmak zevkinden kendimizi mahrum etmek istemiyorum.

İşin başı Meşrutiyet burjuvazisine dayanır. Turan manzumesinden bir parça:

"Sahifelerde değil, çünkü Atılâ, Cengiz

"Zaferle ırkımı tetvic eden bu nâsiyeler

"O tozlu çerçevelerde, o iftirâ-âmiz

"Muhit içinde görünmekte kirli, şermende;

"Fakat şerefle nümâyân Sezar Ve iskender!"()*

* > "Turan Manzumesi"nin burada verilen metni ile: "**Ziya Gökalp Külliyyatı-1: Şiirler ve Halk Masalları**", Türk Tarih Kurumu, 1952 eserinde verilen metnin arasında ufak tefek farklar vardır. Bunun nereden kaynaklandığı tespit edilememiştir.

Meşrutiyet burjuvazisinin bu Osmanlıca "Pantürkizm"i, kısık sesiyle, Atılâ ve Cengiz'lerin sayfalarında olmayışından şikâyet ediyordu. Meşrutiyet Türkçülüğünün biricik ideoloğu Ziya Gökalp de, Diyarbakir "Ağa"sının çakşırı üstüne Durkheim'ın silindir şapkasını geçirmekten ve:

"Ben bir Türküm, dinim, cinsim uludur.

"Sinem, özüm ateş ile doludur.

"İnsan olan vatanının kuludur.

"Türk evlâdı evde durmaz giderim."

tarzında Osmanlı vatanperverliğinden ileriye geçemedi. Mammafi, her ne pahasına olursa olsun yeni bir çığırı o açmıştı. Onun için, isminin sonuna "Gökalp" diye bir kuyruk taktıktan sonra aktif Türkçüler sırasına geçen Ziya, Kürtçülük deminin melân-kolik bir krizinde beynine sığıdığı kurşun yüzünden öbür dünyaya göçtükten sonra, burjuvazi, velev bu:

"Sultâna imdâd eyle ya Rabbi!

"Ömrünü müzdâd eyle ya Rabbi!"

ayarında bir bukalemun ideologdan da mahrum kalmak felâketine uğradığını anladı. Bu yoksulluğun anlamını ölçmek için, senelerce sonra, Yunus Nadi'nin şu Başmakalesinin başını okuyalım:

*"Ziya Gökalp aramızdan çekileli, bugün tam yedi sene olmuş. Ziya 25 Ekim 340 (924) tarihinde gözlerini hayata yumarak hepimizi karanlıkta bırakmıştı. O gün bugün zaman zaman gelip geçici gerçek şimşekleriyle, ufukları yırtılan karanlık bir âlem içinde kanat vurup gitmekteyiz. Bugün ölümünün yıldönümü ilişkisiyle onun ışık saçan huzuru ile karşı karşıya bulunduğumuz zaman daha iyi anlıyoruz ki, Ziya'nın sönmesiyle çaresiz yetimler gibi asıl karanlıklarda kalan bizler olmuşuz. O kadar ki, **onun hayat ve hatırasını aramızda yaşatacak bir kabiliyet ve kudret bile gösterememişiz. Belki Ziya Gökalp'in kaybına acınır. Fakat bizim biçareliğimize muhakkak surette ağlamak lâzımdır.**" (abç) (Cumhuriyet, "Bir Yıldönümü, Ziya Gökalp", 25.10.31)*

Bereket versin, bu acıklı şikâyet tarihlerinde gazetelerin ilk sayfalarında otuz altı puntoluk harflerle "bir "müjde" dinliyoruz: Gazi hazretleri yemiyor, içmiyor, gecede kırk sekiz saat

derin değerlendirmelerle meşgul... Milleti yaratan^{(*} Deha, milletin tarihini de yaratıyordu. Paris'ten gelir gelmez mebus olan biri yazıyor:

"Gazi Mustafa Kemal yorulmaz bir okuyucu, büyük bir ara-yıcı, yüksek bir eleştirici ve derin bir gözlemcidir. Onun sonsuz eleştirileri ve derin görüşleri onu şu kanaate götürdü: ... Türk milleti ilk asli baba millettir ve bütün beşeri kültürün ilk atası ve yayıcısıdır. Bu tarih felsefesinde büyük cihan filozofları onun hemfikirleri, ve bu tarihi davada büyük filologlar, arkeologlar ve Eskiçağ Tarihi alimleri kafi halinde onun... (Film burada kopuyor... Fakat şüphe yok "Onun" izinden yürüyorlar.)^{^} (Hasan Cemil, "Tarih İnkılâbı", Cumhuriyet, 13.9.31)*

Şimdi "Onun hemfikirleri" olan "Büyük Cihan Filozoflarının ne dediklerine gelelim. Bütün dedikleri iki gruba bölünür:

*> Gazi'nin "Esmâ-yi Hüsnâ"sını[güzel adlarını], burjuvazinin Dehâ karşısında duyduğu vecd halini saymak, bitmez tükenmez. "Büyük kurtarıcımız hakkında aydınlarımızın ve ünlülerimizin izlenim ve değerlendirmelerini topla-yan "Türkün Altın Kitabı"nda ("**Türkün Altın Kitabı**", Türk Neşriyat Yurdu, İstanbul, 1928 (Eski yazı). Kitap iki kısımdan meydana gelmektedir: Bura-daki alıntılar ikinci kısımdandır. Dipnotta, parantez içindeki (Lenin'le...)den sonra gelen kelime okunamamıştır.)

"Gazi Nedir?" sorusuna seçkinlerin cevapları şudur: 1- "İbrahim Alâeddin (Akıllı ve yakışıklı delikanlıdır): "endamı heykel gibi", "açıklamalarında Sok-ratvari tutarlılık vardır" 2- Fatma Aliye, (Mucizedir): "Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine dahi demek kâfi değildir", "Hazret-i Gazi bir Allahın bir mucizesidir".. 3- Abdullah Cevdet (Şâirdir): "Mustafa Kemal büyük bir şâirdir".. 4- "Ethem İzzet (Lenin'le): "Lenin Gazi'ye eş olamaz" "o kadar farklı ki..." [Şunu bilseydi, şu burjuva güzidesi!] .. 5- Yunus Nadi (Menşurdur): Birisi "kocaman bir dağ demişti, fakat derhal bundan da memnun olmamış, hemen daha yükseğe çıkarak: — Hayır, hayır dağ değil, güneş! sözlerini ilâve eylemiş." "Bense, arkadaşın (Güneş)ini de kâfi görenlerden değilim." "Mustafa Kemal olsa olsa bin bir cephele bir menşura [prizmaya] benzer." 6- Halil Nihad (Peygamberdir): "Vatanımızın mesihidir", "Vatanı yaratandır", "O ışıklı peygamber elidir", ve bir itiraf: "Bizde vatan aşkı yoktu desem doğ-ru olur — Yaktı dillerde o bir vatan aşkı ateşi".. 7- Hâmid: "Hudâ-yı Mustafa Kemal - Allah bu ülkeleri O'nun ayak basması için saklamış — Fakat yerle göğü Mustafa Kemal için feda etse yeridir" 8- Hasan Ali (Millettir): "Türk milleti "Gazi"dir, "Gazi" Türk milletidir".. 9- Vasfi Raşit (Vatan Allahıdır): Hayatın sonu ölümdür. Gazi "vatan yaratıcı" idi, "hayat"tır.. 10- Raif Necdet (Allahtır): "Siyasetin eksenini değiştirmiş!" "Efsanevi halk".. 11- Sâmipa-şazâde Sezai (Sa'di'mden: Allahtır): "Senin hakkında okuduk, işittik, söyledik, yazdık, ömrümüz nihayete eriyor. Biz hâlâ vasfının iptidâsındayız."

*' Yazının devamı gazetenin arka sayfasındadır: "Film burada kopuyor., "un anlamı budur. Eksik kalan kelime aslında "müttefikidir" olacak.

1- Tarihin felsefesine dair; 2- Türkün medeniyet olduğuna dair.

I- TARİHİN FELSEFESİ

"Büyük Cihan Filozofları"nın birleştikleri üç nokta, geçmişin ve geleceğin bütün karanlıklarını yaran üç şimşek şunlardır: 1- Sosyal hareketler en çok "Fizik ve Coğrafi etkenler"le izah edilir; 2- Medeniyetin sebebi Yassı-Kafalılık değil, Dar-Kafalılık'tır; 3- Tarihi Kahramanlar (ve özellikle Gazi) yapar; 4- Toplumların yıkılışı "Milli hakimiyet"e dayanmadıklarındandır. Yeterli değil mi?

"Büyük Cihan Filozofları"ndan iki eşantıyon:

Sadri Maksudi: "Büyük Cihan Filozoflarımın en sonturlusu bu Çarlık Rusyasının yetiştirdiği nadir "Türk" çiçeğidir. Maksudi Bey öncelikle: "Tanrısal irade teorisinin yanlış olduğunun anlaşıldığını" keşfeder. Fakat sonra, "Şeytani" denebilecek olan Marksizm hakkında da, görülmedik bir icatta bulunur: "Ekonomik ilişkilerin biricik etken olduğuna dair teorisinin de, çok sınırlı bir anlayış olduğunun ispat [!] edilmiş ve Tarihi Maddecilik teorisinin bilimsel değerinin sarsılmış bulunduğunu ekler. Marksizmi Struve'den veya Bogdanof'tan okuduğu anlaşılan bu "Türk" beyi, Tarihi Maddecilik diye uydurduğu, "ekonomik ilişkilerin biricik etken olduğuna dair" masalını tatlı tatlı anlatırken, "Tarihi Maddecilik teorisinin bilimsel değeri sarsılmış olduğu" için mi Sovyetler Ülkesinde dikiş tutturamadığını, lütfen "ilave" etmiyor. Yalnız, bilinen "etkenler teorisi"nin bütün toyluğunu, "bütün sosyal ve tarihi olayların birçok etkenlerin toplamları" olduğu ile örtbas etmeye uğraşırken, içyüzünü sırttırıyor. O zaman anlıyoruz ki, "tarihi ve sosyal hadiseleri bir tek etkenin tesiriyle izaha" kalkışacak yerde, şu etkenlerle "izah" etmek gerekir:

Tabiat kanunlarıyla izah: Maksudi'nin öz "maksûdu"dur: "En önemli etkenler olarak fizik ve coğrafi etkenleri" gösterir.

Antropoloji kanunlarıyla izah: "Irki etkenlerden bahsederken, ırkımızın apaçık ve sarıh bir vaziyet aldığını ve beşeriyet içinde medeniyeti yayan insanların, Orta Asya'dan yayılan bugünkü Türk ırkının ataları olduğunu" söyler.

İdealizmle izah: "Büyük idealler, icat ve taklit"in "önemli" etkenlerden olduğunu bildirir. Gerçi, laf arasına "ekonomik etkenler" de karıştırır. Fakat "sonra maddi etkenlerin mefkûrevi âmiller [idealist etkenler] tarafından yenildiğini ve insanlık tarihinde mefkûre

[ülkü] için kurban olanlar adetinin maddi çıkar için ölenlerden fazla olduğunu" plâtonik, esiri, maddeden ayrı bir hadise sanır.

"Şahsiyetler"le izah: *"Halk ve fetihlerin de, diğer etkenlere katılması suretiyle tesiri olduğunu ve bağımsızca bir akım yaratan, halkı etkileyen şahsiyetlere büyük şahsiyet adı verildiğini (Bak bunu bilmiyorduk...) ve büyük şahsiyetin cisimleşmiş etmiş [incarnation] bir ideal, milletin veya beşeriyetin aynı zamanda bir rehberi olduğunu söyledikten sonra", usulüne uygun biçimde, efendisinin önünde: "Türk milletinin mukadderatına" yeni ve mesut yön veren Gazi'nin ismi üzerinde hürmetle" (Milliyet, 8.7.32) eğilir, "durur".* Yalnız bir şeyi kendi kendine olsun sormayı unuttur: "Türk milletinin kaderine yeni ve mesut yön veren Gazi", Fâtih zamanından beri niçin, şu çorak topraklar üstünde bitmemiş? "Büyük şahsiyetler" nereden, nasıl, ne zaman, niçin gelirler? Onları kim yollar: Allah mı? Kendileri mi gelirler?

Yusuf Hikmet Bey (Riyaset-i Cumhur Kâtib-i Umumi-si [Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri]): Adsız "Büyük Cihan filozofları"ndan biri de bu. Esaslı iki tez ortaya atıyor: 1- Türkler niçin Orta Asya'dan Batı'ya doğru akın etmişler ve medeniyetleri niçin soysuzlaşmış? 2- Osmanlı İmparatorluğu niçin çökmüş? Tabi "havadan ve sudan" bahsedecek. Görelim:

Batı'ya akın sebebi: "Tabiatın beşeriyete ettiği büyük bir zulüm"dür. Mahut [Bilinen]: Orta Asya'da kuraklık olunca, kabilelerin Batı'ya doğru akışı teorisi...

Niçin medeni Türkler soysuzlaşmışlar?: *"Kuraklaşan anayurttan çıkmaya mecbur olanların gittikleri yerlerde çok yüksek medeniyetler kurmalarına rağmen onu kuranların gerek diğer ırklarla karışmaları ve gerek iklim ve doğal şartların başkılığı (abc) dolayısıyla uğradıkları zorluklar yüzünden medeniyetlerinin yozlaştığının görüldüğü..." (Milliyet, 11.7.32)* besbelli imiş. Türkler, yani "Dar-Kafalılar: Brakisefaller" eğer "Uzun-Kafalılar"la karışmasa ve zeytinyağı gibi üstte yüzselendi ve "iklim ve doğal şartlar", yani hava ve su değişmeseydi, Türk, ebediyyen medeni, çadır atların üstünde iftihar içinde yaşayacaktı. Amerikan patatesi bile başka "ırk"larla kaynaştığı, değişik "iklim ve doğal şartlar"a uğradığı halde yine yenir yutulur nesneliğini kaybetmediği halde, şu kâfir Türkler, ne nane "imişiz" ki, havayı suyu değiştirir değiştirmez, başka cinslerle temasa geçer geçmez soysuzlaşvermişiz.

Halbuki, aksiliğe bakın! Aynı türden "Büyük Cihan Filozofları"ndan Yunus Nadi bey, filozof Kayzerling'den şu satırları alıp başmakale yapıyor:

"Ve Turan kanının her karıştığı yüksek kültürlü diğer bir kandan, daima en yüksek şahsiyetler doğmuş oldu. Batı, hiçbir zaman Timur kanının Racu [Hintli] kanıyla karışmasının ürünü olan Ekber'e eşit bir insan çıkaramadı. Hemen her yerde büyük iradeli bir adam ortaya çıktı mı, onun karakterinde ve tipinde, hatta pek eski bile olsa gene Mongol kanının izleri görülür. Son zamanda Lenin'de buna dikkat edilmiştir."

Böylece Lenin yoldaş da, Klemanso da bizden olduktan sonra, Kayzerling devam ediyor:

"Küçük Asya'ya ilk gelen Türkler şimdiki Kalmuklara benziyorlardı. Bizanslılar onların çirkin manzaralarıyla alay etmek için (Aman! Bizim "Büyük Cihan Filozofları" duymasınlar) yeterli kelime bulamıyorlardı. Halbuki çoktan beri hakiki Türkler yalnız müstesna olmakla kalmayarak aynı zamanda çok da güzel olan bir millet teşkil ediyorlar"...

Buyurun cenaze namazına: bir "Büyük Cihan Filozofu" başka ırklarla karışmak Türkleri bozdu derken, ötekisi daha kompedanından aldığı fıkra ile, "çok da güzel" yaptığını, "daima en yüksek şahsiyetler" meydana getirdiğini anlatıyor.. Ayıklayın pirincin taşını...

Genellikle bir medeniyet niçin yükselir ve çöker?: "Cihan Filozofu", *"İslâm ve Hristiyan alemlerini karşılaştırıp özetliyor: "İslam aleminde başlangıçta daha büyük düzen ve birliğin, daha parlak medeniyet ve daha çabuk gelişmenin görüldüğünü; Hristiyan aleminde ise başlangıçta dağınıklık, perişanlık, sefalet ve ilkelliğin daha bariz olduğunu ve fakat buna karşılık İslâm aleminde tutuculuğun ve bağınazlığın üstün gelmesi ile nispeten kısa zamanda yükselmenin durdurulduğunu ve her gelişmenin bir konumuzun girişi olduğunu, ancak da bir Türk kitesinin yeni bir topluma girip, yeni kan vermesi ile ortaya çıktığını; Avrupa'da ise, zamanın ihtiyaçlarına uymayan her türlü baskının daha kolaylıkla defolunabildiğini ve binaenaleyh Hristiyan aleminin serbest gelişme yolunu daha kolaylıkla bulduğunu beyan etmiştir."* (**Milliyet**, 11.7.932)

İnsanı kabak dolması gibi doyuran izahlar değil mi bunlar? İslâmlık niçin çarçabuk gelişti? Çünkü *"daha büyük düzen ve birlik"* gösterdi. Niçin çarçabuk göçtü? Çünkü *"tutuculuk ve bağınazlık üstün geldi"*ği görüldü. Niçin, öncelikle *"büyük düzen"* mevcut oldu

da, sonra *"tutuculuk"* *"kısa zamanda gelişme"*yi durduttu? Çünkü, çabuk gelişti ve çarçabuk göçtü de... Sonra bir noktacı daha var: İslâmlığa "bir Türk kitlesinin" "yeni bir kan vermesi" gelişimi, vermemesi çöküşü izah eder: "Bir Türk dünyaya bedeldir."

Hristiyanlık niçin *"gelişme, yolunu daha kolaylıkla"* buldu? Çünkü "başlangıçta dağınıklık, perişanlık, sefalet ve ilkellik, daha bariz" idi; ve "her türlü baskıyı" "daha kolaylıkla defetti".. Artık niçin defettiğini sormayın... Çünkü, "Büyük Cihan Filozofları" henüz Atina'ya kadar vardılar; Paris ve Londralılar'ın kanında da, Ankara'da açılan "Tarih Encümeni" laboratuvarlarının tahlil raporuyla "Türk kanı" bulunduğu ispat edildiği gün, her şey izah edilebilecektir!

Şözellikle Osmanlı imparatorluğu niçin çöker?: Yukarıda söylenmişti: "Bağnazlık ve tahaccür (taşlaşma)": Bir kelime ile "tutuculuk".. Bir toplum dün devrimci iken, bugün niçin tutucu oldu? Şeyhülislâmların dediği gibi: "Elcevâb: Allah-ül-âlem bissevâb".. Bundan başka, Osmanlılığı çöktüren hangi sebepler (veya "Cihan etkenleri"nin tanımı ile, "etkenler")dir? "1- Devletin gidişine ta baştan verilmiş olan yanlış doğrultu ve onun doğurduğu çözülme etkenleri"; "2- Milli hakimiyete dayanmayan her devleti belirli bir zaman geçince çöküşe götüren etkenler".. Faraza, Osman Şahın yerinde Gazi bulunup "devletin gidişine ta baştan" bir "doğrultu" verseydi, Osmanlılıkta hiç "çözülme etkenleri" görülmezdi. Bu "doğrultu" ne olabilir? "Kızıl Elma" mı, İran mı, Turan mı? Hayır: "Milli hakimiyet".. Belki siz, 13. yüzyılda, Avrupa'da beliren ilk sanayi kapitalistliği dönüm noktasında bile, yani o zamanki bütün dünyada, bugünkü anlamıyla: Öz-Dil, Yurt, Ekonomi ve Kültür birliğini gerçekleştirmiş, hele istikrarlı bir insan topluluğu yerine, birtakım küçük sosyal ve ekonomik bakımdan daima istikrarsız, birbirinden kopuk, ya birbiriyle pamuk ipliği ile, o da gelgeç bir müddet için bağlanmış oymaklardan başka bir şeyin bulunmadığını düşüneneceksiniz.. Aman, böyle bir "Küfür"e sapmayasınız. Aforoz değil, "Recm" edildiğinizin (Şeytan gibi taşa tutularak öldürüldüğünüzün) günüdür. Ben size, daha çok ikinci derecede bir "milli" günahın akıbeti hakkında bir örnek vereyim. Alt tarafını siz kıyaslayın...

1932 Temmuz başlarında, Ankara'da bir "Tarih Kongresi" toplanmıştı. Darülfünün müderris muavinlerinden[@niversite

yardımcı profesörlerinden] bir zâtımız, nasılsa: Türklerin Orta Asya'dan Batı'ya akın edişinde, söylendiği gibi bir Kuraklık etkeni bulunacağını Tarih yazmıyor, diyecek oldu. Vay! Sen misin aksini iddia eden. Mesela "ekonomik etken"leri hiçe sayan "Büyük Cihan Filozofları", biricik tutamakları olan "Fiziki ve Coğrafi" etkenlerin topu atacağını sezer sezmez, bu sefer işin, Avrupa "Büyük Cihan Demagog"larının idealizmci izahına: Türklerin sırf çapul için Doğu'dan Batı'ya akın ettiğine dayatacağı. Halbuki bütün medeniyetlerin başı "Dar-Kafalı" dedikleri Türklerden gelmedir. Şu halde?.. Şu halde, "Tarih devrimi"nin şampiyonlarından Doktor Roçıld Galip bey kürsüdedir:

"Zeki Velidi Beyi", diye haykırır, "burada dinledikten sonra Üniversitede işgal ettiği kürsü karşısında bir öğrenci olmadığımı çok şükrettim. Biz Türk geleceğini ve Türk'ün kaderini ellerine bırakacağımız bugünkü ve yarınki çocuklarımızın saçma sapan, mantıksız, doğru düşüncü ve sağlam muhakemeyi iptal edici usûller ve metotlarla yetiştirilmesine katlanamayız. Türkiye Cumhuriyeti Üniversite'sinin kürsüsü ancak onun layık olduğu şerefle uygun değer ve liyakatte ilim adamları tarafından işgal edilmelidir." (8.7.932).

Bu aşağılamalı tehdidin boşa çıktığını sanmayın... Gerçi bizim ilim Papalığının Engizisyonu yok, fakat Demokratik usûlleri vardır: Bir hafta sonra, Üniversite yardımcı profesörlerinden Zeki Velidi Bey'in istifa ettiği ve birkaç gün sonra da "istifasının kabul!" edildiğini gazetelerde okuyoruz.

II- MEDENİYET = TÜRK LÜK

Yukarıda söylenenlerden, bu mantıki neticeye varılacağı besbelli idi: Medenilik=Türklük! Biz "Şeytanın belâsı" Bolşevikler görüyoruz ki, milliyetle ırk arasında bir ilişki aramak boşa yorulmaktır-. Türkiye'den elli altmış sene önce milletleşmiş Yeni ve Eski Dünya "millet"leri, bir ırk değil, bir ırklar karışımıdırlar. Mesela meşhur Amerikan milleti, bütün Avrupa, Asya ve Afrika göçmenlerinin yerli ve bugün eserleri kalmamak üzere olan kabilelerle meze oluşudur. Amerikan milletini ne sayacağız? Fransız mı? İtalyan mı? Alman mı? İngiliz mi? Haydi cömert davranıp İngilizce konuşan Amerikan milletini İngiliz farzedelim.. Fakat bu İngiliz milleti ne mene? "İngiliz ırkı" diye bir şey yok ki.. 1. yüzyılda Lâtinlerle, Bretonlar

İngiltere'yi istilâ ettikleri zaman, orada Keltlerle eski yerli halka karışarak, -diyelim- dört ırk oldular. Derken yüzyıllar geçti. Kuzey ve İskoçya taraflarında oturan Pict'e'lerle Scot'e'lar, bu dört ırkla muharebeye=ilişkiye girer. Etiler 6 ırk. 5. yüzyılda Kuzey'lilere dayanamayan Bretonlar, imdatlarına İngiliz ve Sakson haydutlarını çağırdılar. Galiba 8 "ırk" oldu. 11. yüzyılda Büyük Britanya adasında yeni fatihler belirir: Danimarkalılar, Normanlar.. Bugün bir İngiliz milleti var mı? Evet. Bir "İngiliz ırkı"? Adam, insanı güldürmeyin... Fakat mesele burada kalmıyor. Büyük Britanya adası, nihayet dünyanın oldukça sapa bir yeridir. Gelin bizim Anadolu'ya.. Hiç olmazsa Tarihin kaydettiği büyük medeniyetlerden bir tanesi olsun, Küçük Asya ile ilişkisiz kalabilir miydi? Asla. Onun için, denilebilir ki, İngiltere'de eğer yüz "ırk" toplaştıysa, Anadolu, en aşağı bin ırkın durağı olmuştur. Bu bin bir ırk ve kavim içinde Türk "ırk"ını da bulmak mümkün. Fakat Türk ırkından başka hiç bir ırkı "kabul" etmemeye ne buyrulur? Basit: "Tarih devrimi"!..

Sonra, zaten Irk denilen şey nedir? Muhtelif insan kümelerinin, belirli ve sınırlı bir iklim içinde yüzyıllarca süre kapanıp kalması ve bu yüzden bazı müşterek "Antropolojik" vasıflar kazanması. Binaenaleyh, ırkı belirleyen etkenler, bizim "Büyük Cihan Filozofları"nın üzerinde "yüksek atlamaca" oynadıkları, "Fiziki ve Coğrafi" etkenlerdir. Halbuki Millet o mu ya? Millet, yukarıda da işaret edildiği gibi, Tarihi ve Sosyal bir varlıktır; ve kapitalist ekonomisiyle beraber doğar ve ölür bir gerçekliktir. Nitekim, Meşrutiyet devrimine kadar, Osmanlı İmparatorluğu, birtakım sayısız ırk, kavim ve unsurlar toplamı, bir Ümmetler karışımı idi. Hatta Meşrutiyet burjuvazisi bile, Cemiyetler Kanununda: "Kavmiyet ve cinsiyet esası ve unvanları ile siyasi cemiyetler teşkili memnudur. [Kurulması yasaktır]" (Madde 4) diyordu. Hiç hatırlamayanımız var mıdır: bugün Doğu vilayetlerinde "Vahşi Kürt" deyimi ile ne kastediliyorsa, Meşrutiyet'ten epeyce sonralarına kadar, aynı anlama gelen bir: "Kaba Türk" veya Ahmet İhsan beyin deyimiyle "Leblebici Türk" vardı. Ziya Gökalp bile Cumhuriyet burjuvazisi için: "Türk milletindenim, İslâm Ümmetindenim sloganın hazırlamış idi. Özetle Türkiye'de milliyet, "Türk mili meselesi", yirmi beş seneden fazla ömürlü bir dava değildir.

Halbuki, bütün bu bilinenlere rağmen, "sağlam muhakemeyi iptal edici usûller"e "katlanamayan" "Tarih devrimci"leri fizik bir olay olan Irkı, sosyal (içtimai) ve "historique" (tarihi) bir olay olan

Milliyet ile yalnız karman çorman etmiyor Hatta aynılaştırıyorlar bile... İşte, ünlü tarih Roçild'inin, "Tarih Kongresi"nde, bizim "Büyük Cihan Filozofları"na has olan metodunun formülü: "Tarih bütün insanlığın malıdır. [Âmenna!] Ve insanlığın en geniş aileleri (sınıflar değil!) ırklardır, (Onun için) bir milli tarihin araştırılmasına milletin mensup olduğu ırkın incelenmesiyle başlamak lazımdır."

Bal gibi burjuva metodu: Yerli şekerin fiyatını izah etmek için, tekelci sermayenin gümrük tarifelerine (yani sosyal karakterine) değil, tadına ve kıvamına (doğal, fiziki vasıflarına) bakmak lazımdır. Fakat Alpullu şekerinin aynı ve herhalde daha âlâsı, Hamburg'da 12.4.932 tarihinde, bizim para ile 5 kuruşa geldiği halde, Türkiye'de 60 kuruşa yeniliyormuş.. Kıymet gibi, Fiyat olayını da, şeylerin fizik değil sosyal içlerinde aramak lazımmiş.. Ne önemi var. Burjuvaziye sınıf mücadelesini perdeleyecek bir teori lazım. İşte, bu kadar.*]

Artık, "kaz"ı bu kadar "koz" yaptıktan sonra, meselenin Kara-gözvâri "derisinle gerisi"ni anlamak güç değildir.

Öncelikle insanlık ikiye bölünür: "Kavun kafalılar" ile "Karpuz kafalılar".. Gülmeyin, meselenin işçiceye tercümesi budur. Burjuvazinin kimse anlamasın diye kullandığı deyimler: "Dolikosefal" ile "Brakisefal"dir: 1- Dolikosefal: Topatan kavunu gibi, uzunluğu genişliğinden fazla kafa demektir: "Uzun kafalı" (Yunanca "Dolikos" uzun kafalı: baş); 2- Brakisefal de, ekseri karpuzlarda olduğu gibi eni boyuna müsavi kafa demek: "Kısa kafa", "Dar kafa" (Yunanca "Brakus": kısa ve dar anlamına gelir)...Şimdi, duyduk, duymadık demeyin: Biz Türkler, "Kısa kafalı", "Dar kafalı", "Karpuz kafalı"yız.. [Estağfirullah! Beeestağfurullah!] .. Yani ilmi konuşuyoruz da..

Bildiğimiz gibi, "Osmanlı" Türkleri, 55 yüzyıl kadar önce, Moğolistan'da hakanlık eden Oğuz'un, 24 oymağından Kayihanilere mensup olduklarını, daha on onbeş sene öncesine kadar, Oğuz'la karısının "Ongun"larından ibaret olan "Tuğra-i Hümâyûn"u alâmet gibi taşımalarıyla canlı bir hatıra gibi yaşatıyorlardı. Mama-

(*) Burada, Doktor beye has bir "mesleki heyecan" da yok değil. Hekimlikte mesela, sidiğin ne olduğunu anlamak için onun içini yüzen cevherleri birer birer tahlilden geçiren bir rapor vermek gerekir. Millettin ne olduğunu anlamak için de, onu oluşturan insanların unsur-u aslîsini [asıl unsurunu] bulmak, ırklarını seçmek gerekir... Roçild Galip Bey, bu suretle, farkında olmadan, uzvi [organik] ve doğal bir hadise olan sidikle, toplumsal bir hadise olan milliyeti birbirine karıştırıyor. Sermaye taksiratını affetsin!..

fih, Anadolu ve Rumeli'ye, Tatarlardan Peçeneklere kadar birçok Turan "ırk"ları daha gelmişti. Bugünkü Türkiye'de "Türk" milleti denilen toplumda, Türk ırkı olarak, belki de en çok bu Moğollar vardır. Halbuki çakır gözlü, bembeyaz derisi ve düpdüzgün çehresi ile tam bir Kafkasyalıyı andıran "Tarih devrimcisi", doğrusu hiç de haksız olmayarak, bugünkü Türklerin öyle Moğollukla ve Sarı-derililikle alakası olmadığını hissediyor, fakat "Millet'le "İrk"ı aynı şey sandığı için bu hissini şöyle ifade ediyor: *"Türk ırkının Moğol topluluğuna ve Sarı-derililer arasına sokulmasının ilim için bir ayıp teşkil ettiğini söylediikten sonra, Antropoloji esasına dayanan ırk sınıflandırması işinin en yakın ve en son aşamalarına"* geçiyor (**Milliyet**, 4.7.32) Hayır, Türkler Moğol değildir. Ya nedir? "Kısa-kafalı"lardandır. İspatı mı dediniz? Ondan kolay ne var. İşte, aynı celsede, sabık Legal-Marksistlerden Dr. Şevket Aziz beyin bir tebligatı (dumanı üstünde "Türk" Antropoloji incelemesidir bu): *"1- Anadolu'daki Türklerle Yunanistan'da mevcut olan fertlerin morfolojik karakterleri arasında hiç bir fark yoktur. (Ha şunu bilemeseydin..) 2- Turfanda[yeni] bulunan Türk kafaları halis brakisefal bir şekil arz etmektedir."*

İşte size, Marks'ın deyimiyle, "ilim Mandarinleri"ne has bir parlak "nass"[dogma].. Dedik, Anadolu, bin bir ırkın ve medeniyetin akıp geçtiği bilinen "Tarih"nin en işlek dörtyol ağzıdır. Binaenaleyh, orada: "Braki" de, "Doliko" da, "Orto" da, "Meta" da, istediğiniz cinsten "Kefal"ler ilim ağıınıza düşebilirler. Bundan ne anlam çıkarabilirsiniz? Biz Tarihi Maddeciler gibi "çok sınırlı bir anlayış" besleyenler için, belki de, hiç.. Fakat "Büyük Cihan Filozofları", "Tarih devrimcileri" için: Hep! Nasıl mı? Çok kolay.. Ve Gazi'nin deyimiyle: "Basit!".. Bir kere Anadolu'da "asli unsur"un Türklerden başkası olamayacağını kabul etmeye mecbursunuz. Şu halde bütün Anadolu'nun insanları, "Kanun gözünde" oldukları gibi, İrk gözünde de "bilâ kayd-ü şart müsavi"[kayıtsız şartsız eşit]tirler. "Kara kaplı" Anayasa'da yeri var. Madem ki eşittir, arayın bakalım, yeryüzünde, şimdiye kadar gelmiş geçmiş medeniyetlerde, Anadolu'da bulunan kafalara veya "Kısa-Kafalı"lara benzerler yok mu? Elbette var. Çünkü bütün o medeniyetler, zaten Anadolu'ya uğramıştırlar.. O halde? O halde, hâlâ anlamadıysanız, Reşid Galip bey söylesin:

"Söz başı olarak şunu tespit edelim ki, bütün bu tipler içinde ve bütün tarih boyunca her gittiği yerde er geç hakimiyetini kurarak, aydın ve düşünür insanlığın, bugün dahi hayranlığı gittikçe artan

bir ruh ile, gittikçe derinleşen bir hürmet ve ululama ile inceleyip, gözlediği büyük medeniyetleri yaratmış olanlar, çağdaş âlimlerin Alpinler ve bizim daha doğru olarak Ana Türkler diye andığımız insanlardır. Yani kudret ve kabiliyet kaynağı, harikalı soyun evlatlarıdır. Diğer tiplerden kendi kendilerine dünyanın herhangi yerinde bağımsız, çağdaş medeniyetler kurabilmiş olduklarına dair Arkeoloji ve Antropoloji (Ah! Şu kelimeler ne uslu, ne isyan bilmez: "Instrumente vocalier: Dilli âlet'tirler.), pek zorlukla belge verebilir." (R.G., Kongredeki konferansı, 4.7.932)

Yani "Aydın ve düşünür insanlık" için, bütün medeniyet dünyası, Arkeolojikman ve Antropolojikman "Türk milleti"ndendir. Bilimsel anlamıyla, Millet olarak "Türk milleti" bu kadar ezeli ve ebedi midir? Türk Irkı ebedi olur da, Milleti olmaz mı? Aynı Kongrede en ciddi geçinen burjuva âlimi: *"Türk milletinin en eski dili ve özellikle edebi ürünleri hakkında henüz kesin bilgilerimizin olmadığı ve "binaenaleyh bugüne kadar elde edilmiş belgelere göre edebiyatımızın tarihi gelişimini şimdilik ancak 8. yüzyıldan beri takip edebildiğimizi, halbuki milli medeniyet tarihimizin eskiliğine göre..."*, ve ilh.. tarzında adeta dünya kadar eski bir *"Türk milleti"* olduğunu anlattıktan sonra, ister şaşın ister kalın, evrim teorisinin de, Darwinizmin de, Türk olduğunu haber verir: *"Türkçe olarak en önce evrim teorisini Kınalızade Ali Efendi yazmıştır. Ve Erzurumlu İbrahim Hakkı Efendi de Darwin teorisini genişletmiş (öyle işaret falan değil, genişletmiş..), bir ek yaparak insan ile hayvan arasındaki bağlantının maymunla başladığını göstermiştir."* (Köprülüzâde Fuad, Kongrede.., **Milliyet**, 7.7.932)

Velhasıl, Rabbanî Tarih Felsefesi, bütün insanları Adem Aley-hisselamdan başlattığı için, kainatı bir dine, bezirgan dinine tabi tutuyordu. Bizim Turani Tarih Felsefesi de, bütün insanları değilse bile, bütün medeniyetleri, "Kısa-Kafalılık" yolundan Türk yapı veriyor.

Buraya kadar, bütün "bilimsel" belgeler hep "kafa"ya göre idi. Madem ki Anadolu'da bugün bulunanlar hep Türküz, şu halde Yunanistan'dakiler, Alpler'den Çin'e, Mısır'a kadar her taraf Türk'tür. Çünkü hepsi Kısa-Kafalıdırlar. Bu bir madendir. Daha çok işletileceğe benziyor. İkinci işletilen maden, eski İslam felsefesinde "Hurufiyyun" adını alanlarınkine yakın kelime oyunları, her toplumda ortak olan bazı aşama niteliklerini yorumlamaktır.

1- Ortak sosyal nitelikleri yorumlama: Biliyoruz. İnsan kümesi olarak toplum, sürekli değişimler geçirerek gelişir. Her bağımsız insan kümesi, aşağı yukarı aynı aşamaları geçer. Toplumun ilk şekli İkel Komünizm idi. İlk toplumlarda, fertler arasında fark gözetilmediği gibi, tabiatla toplum arasında da aynılık görüldü. Bundan Naturizm denilen insan kavrayışları çıkmıştı. Tabi her ırk ve kavim gibi, Turan kabileleri de aynı aşamalardan geçmişlerdir. Türklerde Naturizmi gören bizim, "Aydın ve düşünür insanlık" bir ipucu daha yakalamış oluyor: Şu halde Naturizm Türklere has bir "gelenek"tir. Nerede Naturizme rastlarsak, orada yaşayanların Türk olacağı belli. Küçük Asya'da Yunan bezirgan ilişkilerinin gelişiminden önce buna benzer doktrinler varmış. Şu halde, onlar da Türkmüş. Örnek:

*"Truva'nın tarihinde baştan başa birkaç geleneğin hakim olduğunu görüyoruz. Burada yaşayan kavimler, dağları, ırmakları tanrı tanıyorlardı. **Türk natürizminin genel esaslarını andıran (abc)** bu inançlar arasında atların kutsal sayıldığı eski bir Asya dininin izleri de açıklıkla ile çiziliyor."* (Samih Rifat, Tarih Yolunda, **Cumhuriyet**, 5.9.931)

İşin içinde "At" da bulduktan sonra, artık atabildiğin kadar at...

Yine biliyoruz. İlk toplum şekli Anaşah bir sistemdi. Erkeklerin iktidara geçişi, Yunan efsanelerini dolduran malûm insanlardan hiç farksız Allahların uzun hikâyelerini yarattı. Truva, Babaşah Yunan toplumunun Anaşah Anadolu toplumuna karşı en müthiş bir savaş sahnesi olmazdan önce, bilinen dünyayı sarsan "Amazonlar" iktidarı, kadın orduları idi. Her toplumun Kablet-tarihi, [tarih öncesi] erkeklerin, yüz yaşına kadar geldikleri halde Anaşah'ın bebeciği gibi toy ömür sürdükleri, o şapşallık devirlerini uzun uzadıya yaşamıştır. Tabi Türklere için de bu böyle.. Madem ki öyle, şu halde, bir daha, dünya Türktür.

2- Kelime oyunları: Samih Rifat beyin "Tarih Yolunda" adlı bir makaleler zinciri bu noktada şaheserler vermiştir. Yunan medeniyetini Türk medeniyeti saymak için, onda mevcut bazı kelimelerin Türkçe olduğunu ispat meselesi.. Bir iki örnek:

Ege denizinin adı: Türkiye'de mevcut "aydın ve düşünen insanlık"ın "Büyük Cihan Filozofları" birbirinden üstündür. En müthiş "Tarih devrimcilerinden Samih Rifat bey âlimimiz, Adalar denizine Ege dediğini kimden öğrenmiş biliyor musunuz?

Gazi'den: "Ege denizi adının, diyor, Adalar denizi yerine kullanıldığını Büyük Gazi'den işittik." (**Cumhuriyet**, 2.8.931) Tabii öğrenir öğrenmez paçaları sıvıyor. Uzun ilmi araştırmalardan sonra şunu buluyor: Eski Türkçede Ege, keçidir. Adalar denizindeki kayalıklar keçi başlarına benzediğinden...

Amazon: Hatırlayın bizim "Hanım"ı.. Eski Türkçedeki karşılığı "Han-İme: Bey-Kadın: Şah-Kadın"dan gelir. Amazon'un Yunanca telaffuzu "Eme-tsaina"dır. Buradaki "Eme" bizim "İme = Kadın"dan gelir. "Tsain" de, Türkçe'deki hatır saymaktan gelen "Saymak" mastarındandır. Şu halde (Amazon = Hatırı sayılır, en iyi, bey kadın), olur.

Ari: Ari ırkları, Turani ırklardan başka ve Avrupa medeniyetine dahil ırklar mı sanıyorsunuz? Halbuki Afet hanım ablamız, Tarih Kongresi'nde başımıza ateş gibi püskürdü: "Orta Asya'nın otokton halkı Türktür! Binaenaleyh (Madem ki Türktür, binaenaleyh!), orada büyük Türk ailesinden başka ve ondan ayrı (Indo-European) namı altında bir ırk yaratmaya kalkışmak tabiata isyan olur." (**Milliyet**, 6.7.932) Siz belki: "Aman hanım abla Afet!" diye ... [Bir kelime okunamadı]sınız Hayır. Çağdaş "Han-İme"miz, bu dediğini belge ile de ispat eder: "Ari" ve "Ar" kelimesi, tarih "Amazon"umuzun "kabartılandığı", "göze batırdığı" "Er"den gelir. Yunanlıların harp Allahı da, "Aram" imiş.. Bizim bildiğimize göre, bu "Aram", Nuh'un üç oğlundan "Sam"dır... Görüyorsunuz ya: "Afet-i devran", bir taşla iki değil üç kuş vuruyor: "Ari" "Er"-den Turani, "Aram" ile de Samileri de gene Turani yapınca, bütün dünya (Ari + Sami = Turani) Türk olmuş olur.

Tebe şehri, "tepe"den gelir; "Gephiroy": Köprücüler demektir. Her iki isim de Finikelilere aittir.. Şu halde Finike medeniyeti de Türktür. (**Cumhuriyet**, 18 ve 23.7.931)

Arthemis: "Türk lehçesiyle bildirmek lazım gelirse" "Arte-mas" "olabilir"; o da "Artatmak" = bozmak anlamına gelir.

Bu yorumların hangi psikoloji içinde "üretildiklerini" anlamak için, Arthemis makalesinden sonra, alimle bir arkadaşı arasında geçen şu konuşmayı dinleyelim:

" - Arthemis makalenizi okudum. Düşünecek gibi durdu, diyor alim, bekliyordum. Sesine daha kesin bir ahenk vererek ilave etti:

Makaleniz pek mukni [ikna edici] idi. -Demek beğendiniz, dedim. Cevap vermekte acele etmedi. İlk sözü tamamlamak istiyor-

du: -Şimdi İlahe Athena'yı yazacağınızı tahmin ediyorum. -Yazayım mı? Hafifçe güldü. -Onu da Türkleştirmede başarılı olabilecekseniz, yazınız! İlk soruya döndüm: -Arthemis hakkında başarılı olmuş muyum? Paketinden çıkardığı yarıya bölünmüş sigarayı sarı ağızlığının ucunda yaktı. -Buna şüphe etmeyiniz, dedi. Yeniden hayata gelirim ve bir kız çocuğum olursa, sizin hatıranız için adını Arthemis koymakta tereddüt etmeyeceğim. Ben de güldüm. Susuk. Tekrar sözü açan o idi. Gözlerini dikkatle yüzüme dikti. En çok hassas olduğu bir şeyi ifade eden bir adam tavrıyla: Azizim! dedi. **Ben bu zamana şiddetle saygı duyan bir adamım. Samimiyetle söyleyeyim; sen böyle bir Arthemis makalesi yazmayı evvelce düşünemezdin. (abç)** Başımızda tarihi yeniden yapan ve yaratan bir kudret vardır. -Neyi ima ettiğinizi anladım. Büyük Gazi'den bahsediyorsunuz, değil mi?- Evet, dedi. Hepinizi ve hepimizi aydınlatan o güçtür" (**Cumhuriyet**, 19.8.931)

Tahmin edileceği gibi, bu şaklabanlıkla, ertesi hafta "Athena"nın "At-Ana" demek olduğu, Atın ise Türklere mahsus bir hayvan bulunduğuşu, ve ilh.. okunur. (**Cumhuriyet**, 5.9.931)

Bu epey uzunca süren "Kelime oyunları"na, bizim "Büyük Cihan filozofları" ve "Sayın İme"ler nasıl cesaret edebiliyorlar.. Yani maskara olmaktan korkmuyorlar? "aydın ve düşünür insanlık " bereket bunun da cevabını bize bırakmıyor:

"*Esatiri* [uydurma] isimlere verilen anlamlar bazen gülünç ve çocukça olabilir. Hatta çok defa böyledir. Fakat çıkarılan neticeleri ilmen tekdiz etmek güçtür." (Samih Rifat, Tarih Yolunda, **Cumhuriyet**, 5.9.931)

Yani, aksini ispat eden bulunmadıktan sonra, istediğimiz gibi "Tarih devrimleri" yapabiliriz.. İşte bu akıma, eski "Pan-Turanizm"e karşılık, "Neo-Pan-Türkizm: Yeni-Âlemşümüml[evrensel]-Türkçülük" diyebiliriz.

Samih Rifat'ın bilinmez veya gizli muhatabının söylediğini, bizim bütün "Tarih devrimcilerimize, "Büyük Cihan Filozofları" toplamına aynen tekrar edebiliriz: "*Samimiyetle söyleyeyim, diyor, sen böyle bir Arthemis makalesini yazmayı evvelce düşünemezdin. Başımızda tarihi yeniden yapan ve yaratan bir güç vardır.*" Bu "güç" nedir? Tabii bu soruya herkes "aklı erdiği" gibi cevap verir: "aydın ve düşünür insanlık"ın cevabı malûmdur: Tarihi "yapan ve yaratan güç" büyük şahsiyetler, O, "Büyük Gazi"dir. Fakat, şu "çok sınırlı"

Tarihi Maddeciliğimize rağmen, biz de bir cevap verelim. Cevap vermezden önce de tarihe bakalım.

Pokrovski'nin izah ettiği gibi, tarihte sınai gelişim konağına giren bir memleket, her şeyden önce kapitalist sanayinin muhtaç olduğu pazarları aramaya ve bu yüzden yayılımacı olmaya mecbur kalır. Ta 18 Haziran 1815 Waterloo muharebesine kadar, Fransa ile İngiltere arasında süren uzun savaş yılları, sanayici İngiltere'nin Kara-Avrupa'ya karşı saldırısıdır. Fakat bir memleket, İngiltere gibi, sanayiye yeryüzünde ilk defa gelmiş olmuyorsa, ilk yapacağı, yayılma ve saldırıdan önce, kendisinden önce gelen sanayici memleketlere karşı savunma durumu almaktır. Nitekim Fransız sanayisi, İngiliz rakiplerine karşı, 1806 Kasım 21 tarihli Napolyon'un emirnamesiyle, "Blocus Continental" (Kara-Avrupa'nın İngiliz ticaretine kapanması) bu savunma halinin en parlak örneklerindendir. Fransa'dan sonra Almanların Fransa'ya, İtalyanların Avusturya'ya karşı savunmaları da, hep bu sanayileşme sürecinin akıbeti idi. Rusya da aynı şeyi, 1822-23 senelerinde, başta İngiltere olmak üzere bütün Avrupa'ya karşı yaptı. Fakat kapitalist sanayii, yalnız iktisadi ve siyasi tesirleriyle kalmaz. Daha üst katlara da kol atar ve yangın çarçabuk ideoloji bacasını da sarar. Pokrovski, "**Sınıf Bakımından Rus Tarihi Edebiyatı**" eserinin girişinde yazıyor:

"Bu süreç, milli sanayinin gelişimi, bu devir burjuvazisinin bütün ideoloji hareketine temeldir. Sanayi gelişimi, bize, kaba saba, maddi, mangır ve metelik işi gibi gelir; ama bu dünyada her şeyin idealleştirildiği gibi, o da idealleştiriliyordu, -idealleştirilmesi imkansız olan hiçbir şey yoktur!- ve bu suretle, sanayinin gelişiminin sıçrama yaptığı, İtalya'nın, Fransa'nın ve Almanya'nın tarihinde bir yığın kahramanlık hikayeleri tanıyan o zengin milli hareketler haline geldiği görülür." *"Temelinde iç pazar yaratmaktan başka bir şeyin bulunmadığı bu milliyetçilik dalgası, bu milli duygu, zamanın bütün edebiyatının ve diğerleri arasında, tarih edebiyatının içine işler."* Rusya'da 19. yüzyıl ortasındaki Soloviev, Çiçerin, Kavelin'in tarih edebiyatı, Almanya'daki Ranke mektebi gibi. *"Bu edebiyat, diyor Pokrovski, bütün klâsik Rus edebiyatı gibi, aynı zamanda milliyetçi siyasetin karakteristiği olan, büyük Rus iktidarı ile dopdoludur. Bütün bu tarihçiler için, Rus tarihi Büyük Rusya kavminin tarihidir. Olay pek dikkate değerdir, zira karakterize ettiğim tarihi sürecin belli başlı etkeni tamamıyla Büyük Rusya kavmidir. Sanayi kapitalistliği,*

Büyük Rusya başkenti olan Moskova etrafında oluşur ve bütün Rus siyasetinin üstüne, Moskova mühürü derinden derine basılıdır." (M. N. Pokrovski, "**Pages d'Histoire**", Paris, 1929, s.36-37).

Bu, Tarihi Maddeci profesörün, genel bir kural olarak tespit ettiği ve kendi memleketine uyguladığı... Gelelim bizim diyara... Türkiye'de bugünkü sanayi yayılışı, yukarıda kaydettiğimiz gibi, devrede kulak. Fakat, buna sermaye demişler.. Öncelikle geç geldiği için, 1929'dan önce, geniş Tekeller ve Teşvik-i Sanayi Kanunu ile; 1929'dan sonra da, öncekilere ilaveten, aşılmaz Gümrük surlarıyla büyük "Savunma tertibatı"nı aldı.. Bu savunmadan sonra, bütün sanayici Avrupa memleketleri gibi, bir sömürge yayılışı planı yapmak ve iç pazarı genişletmek lazım. Ne yapmalı? Daha düne kadar kendisini sömürgeleştirmek istiyorlardı. Değil, ki ona sömürge sunsunlar. O halde yapılacak iş: "Tarih devrimi"dir. Tarih devrimi, bir taşla, daha doğrusu, bir "saçma" ile iki kuş vurmaktır demektir. Çünkü:

1- İç yayılma: Osmanlı saltanatının yadigârı bugünkü Türkiye, bütün ufaklığına rağmen, yine ne yeteri derecede işlenmiş bir pazar, ne de sırf Türklere ibaret bir toplum değildir. Henüz yerli mallarına karşı, halis muhlis "Türk"lerde bile tam bir itimat yoktur. Halbuki bu mallara geniş pazar olabilecek, bayağı asil Türk-olmayan unsurlar, Türkiye'de pek de o kadar azınlık değil. Şu halde Türk mallarının kıymetini ve önemini şöretlendirmek için öncelikle Türk'ün gücünü göklere çıkarmak lazımdır. Gerçi Gazi: "Bir Türk dünyaya bedeldir" demişti. Nitekim o "dünyaya bedel" Türk de bulunmuştu. O, mekteplilerin ağzında, ilân-ı aşk mektubuna benzeyen şekliyle:

"Dünyalara bedeldir mâh-ı cemâlin,

"Allahıma emanettir Kemâlim."

veya daha tasavvufi aşıkaneşiyle:

"Fetâ-jfMdMa hKke^{erse} gökle yeri,

idi. Fakat bir Türkle işin bitmediği anlaşılıyordu. Şu halde bütün Türklüğü şaha kaldırmak lazımdı. Faraza, yabancı malına o kadar itimat edenlere ispat etmek lazımdı ki, o "yabancı" deni-

len milletler de, eğer medeni iseler, -ki öyledirler- Türk'türler. Çünkü, Türk olmasalar medeni olamazlardı. Şu halde madem ki, yabancı mallar da Türkler tarafından yapılıyor, niçin, şimdi artık Türklüğünü unutmış olan yabancıların mallarına tenezzül edecek yerde, asıl medeniyetin kaynağından, ortodoks Türklüğün Kemalist ülkesinden kana kana emtia içmemeli? Mesela, Türk olmayan Türkiyeli vatandaşlara da şu anlatılmış olur: Yahu, biz dünyanın Türk olduğunu ispat ettik; siz hâlâ mı, bizim paten-temiz altında, Türkiye'de yaşadığınız halde, Türk olduğunuzdan şüphe ediyorsunuz?.. Madem ki, Cihan Türktür, siz de Türksünüz.. Haydi bakalım: Yerli malına... Türk olmayan, o aşağılık kavimlerin mallarına el bile sürmek elimizi kirletir, ve ilh..

2- Dış yayılma: Meşrutiyet Pan-Türkizmi:

"Vatan ne Türkiye'dir Türklere, ne Türkistan;

"Vatan büyük ve müebbed bir ülkedir: Turan..."

Derken, âdeta, daha ziyade Alman emperyalizminin İç-Asya pazarlarına karşı duyduğu iştihaya, plâtonik bir hınk-deycilik yapıyordu. Cumhuriyet burjuvazisi,, kendi sanayici kapitalistliğine kavuştu. Ve isterdi ki, dün başkaları için yordduğu gırtlak ile, şimdi bugün kendi "Hymne"ini, kendi Kasidesini okusun.. Heyhat!

Eski çamlar bardak olmuştu. Dünya, daha otuz sene önce paylaşılmış, bitmişti. Bugünkü Türkiye, Dimyat'a pirince gideyim demeye görsün, evdeki bulgurdan apar topar olduğunun resmidir.. Şu halde? Evet, İslamıkta bir kural vardır: Su bulunmadığı yerde Teyemmüm (yani toz ve toprakla abdest almak) caizdir. Türk burjuvazisine düşen de, hariçte rekabetin hayli imkânsız olduğu bir dönemde, dış pazarlara teyemmüm ile geçiştirmek.. Madem ki maddi sahada artık Türk sanayisini cihana tanıtmak ve dayatmak imkânı yok; hiç olmazsa manen, şöyle bir dünyayı fethediveremeyiz mi sanki.. Tarihte fetihler, hep maddi silahlarla yapılmıştır. Türk "aydın ve düşünür insanlık"ı tarihi ihtilâle verirler, ve kâinata gösterirler ki, fetihler, öyle hep bayağı maddi silahlarla değil, pekâlâ Milletler Cemiyeti'nin en barışçı bir kulu sıfatıyla da ve sırf manevi silahlarla da yapılabilir. İşte, "Tarih devrimi" buna derler. Hem, Türklerin bütün dünyayı nasıl sardıklarının konusunu etmek bile, "Zaman olur ki hayali cihan değer" olan hatıralardandır. Nihayet, ne bileyim.. "Çıkmadık canda ümit

var." Belki, bugünkü neslin hayalinden geçirdiği şeyleri yarınki nesil hak eder... Bu "belki", "Tarih devrimciliğinin temel kuruntularındandır. Mustafa Kemal, Meclis Başkanı Kazım'ın 6 yaşındaki oğlu (İlter)i, Teoman adıyla vaftiz ettikten sonra, ona aynen şu hatırayı dikte etmişti:

*"Benim adım Teoman'dır. Bütün Asya'ya hakim imparatorluk tesis ettim. Çin'i hakimiyetinde tutmuş olan Mete'ler benim evlatlarımdır. Avrupa'da Türk imparatorluklarını kuranlar benim çocuklarımdır. Orlean'a giren, Salon civarında meydan muharebesi veren, Doğu Roma'yı haraca bağlayan ve zamanın haritası üzerinde cihan İmparatorluğunu resmeden, benim küçük çocuklarımdan Atılâ'dır. **Adımla iftihar ederim, adaşlarım gibi olmaya çalışacağımı vaadedirim. (abç)** (16.4.1931, Teoman.)"*

Hadiseyi nakleden Yunus, başmakalesini şöyle bitiriyor: *"Bunu da bizzat Teoman kendi eliyle imza ettikten sonra belge çocuğun en kıymetli malı olarak saklanmak üzere, Kazım Paşa tarafından alındı. Bir iki saat içinde yaşadığım bu nur alemini ben de Cumhuriyet okuyucuları için tespit edip yayınlamaktan kendimi alamadım."* (19.4.1931)

Tut ki, bu "Nur alemi" bir "Hayal alemi" olmaktan çıkarak "gerçekler alemi" şekline girdi... O zaman ne olacak? Yani diyelim ki bütün dünya Türktür.. Sonra? Burjuvazinin uluslararası çelişkileri kalkacak mı? Bütün milletler, Türk olduklarını öğrendikten sonra, tövbe ve istiğfar getirip, bizim "Tarih devrimcilerinin mektebine uslu çıraklar olarak yazılacaklar ve milliyet sınırlarını bir tekmede yıkarak Ankara'nın Kabe olduğuna inanacaklar mı?

SERMAYE BİRİKİŞİ

Marks: "Görmüş olduğumuz üzere, der, kapitalist üretim tarzının temelini teşkil eden şey, halk kitlelerinin mülkiyetinin alınması (istimlakidir." (**Kapital**, Kitap I, Cilt IV, s.280-281) Birinci Kitabın son cümlesi de budur: "Kapitalist üretim ve birikiş tarzı ve şu halde kapitalist özel mülkiyeti için şart, şahsi ve özel iş üzerine kurulmuş özel mülkiyetin mahv ve yok edilmesi, yani "işçinin mülkiyetinin alınmasıdır." (**age**, s.289). Fakat bu genel kural, somut ekonomik ve sosyal ilişkiler içinde nasıl gerçekleşir? Marks'ın bu sahada bütün dediklerini değil, dediklerinin ana hatlarını burada şemalamak istersek, klasik olarak, sermaye birikişinde belirli bir mekanizmayı buluruz. Bu mekanizmanın eksenini Kamu kredisi (düyûn-ı umumiye)dir. Devlet, muhtelif (vaktinde para bulamamak, geniş teşebbüslere girişmek gibi) sebeplerle içerden veya dışardan, genel veya özel kurumlardan kredi almaya başlar. Fakat, borçlarını hava ile ödeyecek değildir. Ya vergilerle doğrudan doğruya veya bazı Tekellerle, dolayısıyla, yine halktan çıkaracaktır. O halde Kamu borçları ve Kamu kredisi başlar başlamaz, onun etkileri de görünür: 1- "Milli" isimler takılan Bankalar, Marks'ın deyimiyle "Murabaha[Tefecilik] Şirketleri"; 2- Aşırı-vergi, abartılı-mükellefiyetler prensibi; 3- Uluslararası kredi sistemi.. Bu sacayak kuruldu mu, artık kapitalistin istediği çeşnide artı değer aşını pişirmesi için, bu sacayağının altında, halk kitlelerinin mülkiyetlerini odun gibi yakması imkan dahiline girmiş demektir. (*]

(*> "Köylü mülkiyetinin odun gibi yakılması, özellikle Kastamonu ormanlarında oldu. Kastamonu bölgesi köylülerinin % 80'i odunculukla geçiniyorlardı. Malûm büyük kereste Şirketi kurulduktan sonra (Zingal Şirketi), köylü için ağaç kesimi şiddetle yasaklandı. Tarıma alışmamış ve zaten alışsa da ekecek toprak bulamamış olan köylüler, ormanlardaki ağaçlardan daha acıklı bir surette birer birer köklerinden söküldüler. Ve bir taşla iki kuş vuruldu: 1- Bütün köylülüğün ortak mülkiyeti olan orman, bir tek hisse senetli şirketin eline geçirildi; 2- Ve mülkiyeti alınmış köylüler, hem yeni açılan şirketin,

1- Bankalar sistemi: Marks, en büyük ve klâsik faizcilik şirketlerinden "İngiltere Bankası" için: "Ona, diyor, hatta bir eliyle verdiği öteki eliyle tekrar geri almak bile kâfi gelmiyordu; devamlı olarak verileni almakla beraber, milletin son mangırına kadar ebedi alacaklısı olarak kalıyordu." (Cilt I/IV, s.263) Ve daha yukarıda, bu Kamu kredicilerini şöyle tasvir ediyor: "Daha kaynaklarından itibaren, milli unvanları gülünç bir surette takıp taşıtıran büyük bankalar, hükümetlerin yanbaşılarında mevki alan, yer tutan ve elde edilen imtiyazlar sayesinde, hükümete peşin para verecek halde bulunan hususi tefecilik şirketlerinden başka bir şey değildirler." (s.262)

2- Abartılı vergiler sistemi: "Kamu borçları (düyûn-ı umumiye), sene içinde icra edilecek bütün ödeme (tediye)lere karşılık gelmesi gereken Kamu gelirine dayandığından, çağdaş vergiler sistemi, milli ödünç almaların (milli istikrazların) mecburi tamamlayıcısı haline gelir. Ödünç almalar (istikrazlar) hükümete, mükellef derhal hissetmeksizin, olağanüstü masraflarını kapatmak imkanını verir. Fakat ondan sonra vergilerin yeniden yükselmesini zorlaştırır. Öte taraftan, birbiri arkasından akdedilen borçların birikişinin icap ettirdiği vergi çoğalması, hükümetin yeni olağanüstü masrafları göze aldığı her defasında, yeni ödünç almalara (yeni istikrazlar yapmaya) mecbur eder. Demek, birinci derecede zaruri eşyalara vergi koymanın ve dolayısıyla bu eşyaların pahalılaşmasının eksenini teşkil ettiği modern maliyecilik usûlü, kendisinde otomatik bir ilerleyiş, gittikçe büyüyüp artış tohumunu taşır. Aşırı vergiler çağdaş maliyecilik usûlünün bir arızası değil, bir ayağıdır." (age, s.264)

3- Uluslararası kredi sistemi: "Kamu borçları (düyûn-ı umumiye) ile şu veya bu kavimde ilk ilkel birikişin servet kaynaklarından birini pek çok kereler saklayan bir beynelmilel kredi sistemi doğdu." (K.M., age, s.263) Marks, ilk zamanlarda uluslararası kredi sisteminin, ilk sermaye birikişini nasıl Venedik'ten Hollanda'ya, Felemenk'ten İngiltere'ye, İngiltere'den Amerika'ya doğru ilerlettiğini izah eder.

hem de Ereğli Zonguldak Şirketlerinin emrinde bedavadan ucuz hazır işgücü haline getirildiler." (Memleket Haberleri, "İnebolu", Cumhuriyet, 13.8.930)

"Bu hal, bu üç sistemin ekonomik bünye üzerinde ağını kurması, hangi neticeleri verir? Şu iki neticeyi:

1- Proleterleşmeyi yapan orta sınıfların parçalanışını: Marks'ın tanımladığı gibi, Kamu kredileri, "Murabaha Şirketleri"nden ödünç alma (İstikraz yapma) ve halktan vergi alma sistemi başladı mı, halkın, bilhassa orta tabakaların katmerli soygunu da başlar. Vergiler hayat pahasını, hayat pahası vergileri tamamlar. Vergi ve ödünç alma cihazı olan maliyecilik giyotini, yuvarlandıkça müthiş surette büyüyen bir çığ haline gelmiş vergi sistemiyle, her devrilen küçük mülkiyetin kellesini doğrar. Borç vergiyi, vergi borcu peşinden sürükledikçe, bütünün birer parçacıkları gibi dağınık duran küçük ekonomileri, göze görünmez kanallarla birbirine bağlar; zaten şurada burada genişlemek eğilimini gösteren birikintilere doğru akıtır. O zamana kadar çalışanın mülkü olan üretim araçları, birtakım işletenlerin elinde toplanır. Geniş küçük mülkülerin mülkleri alınır. Açıkta kalan "ipipillâh, sivri külah" bir işgücüdür.

2- Kapitalistleşme: Yukarıdaki izahtan da anlaşıldığı gibi, bölünme bir değil iki taraflıdır. Çalışanlar ordusu karşısında, çalıştıranlar ve "aylak iratçılar" güruhu belirir. Kamu kredisini, bu suretle yalnız kapitalist unsurları yaratmakla kalmaz, kapitalist işletmelerini: Hisse senetli şirketleri (Banka sistemini) ve Hava oyununu (Borsa sistemini) de yaratır:

"Fakat, (Kamu kredisinin) yarattığı bu aylak iratçılar sınıfının haricinde, hükümetle millet arasında aracılık hizmetini görerek çarçabuk zengin oluveren maliyeciler haricinde, hatta kimileri, her millî ödünç almanın epeyce bir parçasını gökten inen bir sermaye gibi toplayan özel mültezimlerin, tüccarların ve fabrikaçıların haricinde; bütün bunların dışında, kamu borçları, hisse senetli şirketleri, her çeşit alışverişe gelir senetlerin ticaretini, hava oyununu, bir kelime ile Borsayı ve modern banka sistemini doğurttu ve başarıdan başarıya götürdü." (K.M., **age**, s.263)

Bizde, bu ilk birikiş nasıl oldu? Tabii, aşağı yukarı Marks'ın ana hatlarını çizdiği tarzda. Fakat bu genellikler içinde, Türkiye'ye has bir özellik yok mu? Elbette var. İşte benim burada kısaca işaret edeceğim şey, bu özelliğin, daima, şemasıdır.

Biliyoruz ki, Bezirgan ekonominin bir fetihçi saltanatı olan Osmanlı imparatorluğu, daha ilk salgın ve akınlarına girişirken is-

ter istemez ödünç almalarla "olgunlaştı"; ve Âl-î Osman devleti "Dolap"la döndü. Yani, zamanın "Sarrafi" sermayesine ve bankasına yaslanarak gelişti. Bu gelişimin, sonra nasıl uzak dış ticarete erişemeyip çöktüğünü tekrarlamayalım. Bize lazım olan, burada, bugün Türkiye adını alan ülkede, buram buram açılan kapitalist ilişkilerinin hatta ilk birikişine bile değil de, yalnız bu ilk birikişin özelliğine değmektir. Türkiye'de ilk kapitalist birikiş, oldukça kendisini duyurmaya başladığı tarihlerde, yeryüzü Batı tekniğinin avuçları içine girmek üzere idi. Onun için bizde Kamu borçları, mesela İngiltere'de olduğu gibi, Hollanda rekabetine karşı İngiliz gemiciliğini yaratmak için ve vergi sistemini mahmuzlamak tarzında olmadı. Kamu borçları, bizde, bildiğimiz "Düyûn-u Umumiye" oldu. "Düyûn-u Umumiye" deyince: 1- Dış etkilerin (savaşın) zoruyla; 2- Dışarıdan (başka memleketlerden) ödünç alma anlaşılır-. İlk ödünç, Kırım Harbi yüzünden, Abdülmecid zamanında, 1854'te, ve dışardan, Londra ve Paris'teki iki mali gruptan alınır. Bu başlangıcın gidişi hakkında, iyi kötü bir fikir vermek için, evvelce yaptığım bir başka etüden(*) bir fıkrasını buraya aynen alayım:

"Türkiye'de, kapitalistlik tarihini yazmak isteyenler, ne yapıyorlar, bilmem.. Fakat, bizim gibi bu tarihçenin manivelasına bir iki kalem darbesi vurup asıl aktüaliteye geçmek isteyenler, Derebeylik rejimini ve kapitalizm öncesi ekonomiyi temsil eden mutlak hükümdarlığın temellerine hangi baltanın indiğini, kapitalist dünyanın eşitsiz gelişimi yüzünden geri kalan Osmanlı imparatorluğunun, modern tekniğin teması ile beraber içeriden, dışarıdan, öncelikle ekonomik, mali, sonra yavaş yavaş siyasi bir yarı sömürge memleketi haline geldiğini, nihayet İmparatorluk parçalarının nasıl öncelikle ekonomik olarak, sonra fiilen birer birer ayrılıp koparıldığını, bilmek ve bir iki kelime ile de olsa, görmek mecburiyetindedirler. Ve bugün Türkiye'nin için-

<*> Burada adı verilmemekle birlikte, bu etüdü, daha sonra da birkaç kez karışımıza çıkacak "Türkiye'de Finans Kapital Saltanatı" eseri olması gerekmektedir. (Bkz. s. 65 dipnot, s. 72)... Bu eser hakkında "**Emperyalizm...**" kitabında da şu satırlara rastlanmaktadır: "*Emperyalizm hakkında kaleme alınmış uzunca bir etüdümüz var. Onu yayınlamıyoruz. Çünkü...*" (1935 baskısı, s. 2) Ayrıca kitabın sonundaki bibliyografyada "Türkiye'de Finans Kapital Saltanatı Notları"ndan söz edilmekte... Bu eserin nerede olduğu bilinmemektedir. (s. 41-46-65- 72) **[Fuat Fegan'ın Notu]**

de kıvranan özel çelişkileri izah edecek de, geçmişin bu kötü mirasını, özel mülkiyet yarattığı olan Türk burjuvazisinin inkâr edemeyişidir.

"Türkiye'nin yarı sömürgeliğe ve aynı zamanda burjuva devrimine doğru gelişiminin başlangıç tarihi olarak, Avrupa kapitalistiği (bilhassa Fransa-İngiltere) ile birlikte, Rusya'ya karşı giriştiği Kırım Muharebesi'ni almak hatalı olmaz. Türkiye'nin mali esaret tarihi, 1854'te Londra ve Paris'te iki mali gruptan ilk defa akdettiği 3 milyon Sterlinlik ödünçle başlar. Osmanlı derebeylik imparatorluğunda ilk reform, İmparatorluğun dayandığı en büyük kuvvet, Ordu içine Avrupa tekniğinin ve usûlünün girmesiyle başlar. İmparatorluk, mülki bütünlüğünü, Avrupa'dan akıp gelen kapitalist gelişiminin ayaklandırmaya başladığı iç teba (esir milli burjuvaziler) ile, kendi sanayici yayılışına ülkeler ve pazarlar arayan dış kapitalist taarruzları (Deli Petro'nun evâmîr-i aşeresi [on emir])ne karşı müdafaa edebilmek için, modern tekniği, burjuva savaş usûlü tekniğini kabul ettiği günden itibaren, öncelikle ekonomik ve mali olarak; nihayet, siyasi ihtilâllerle korktuğu sonu hızlandırmış oldu.

"Fakat, dünya kapitalistiğinin gelişimine göre, Türk burjuvazisinin pek yayan ve geri kalması, Türkiye'de yeni ekonomik ve sosyal şartlara ve eğilimlere, yabancı, büyük kapitalist devletlerinin "vaziyet" etmesini çağırdı; ve yarım yüzyıla yakın süren bir ödünç almalar (İstikrazlar) silsilesi ile, yabancı sermayenin bu sahadaki hegemonyası, bugün bile içinden sıyrılınamayan bir şekil aldı.

"1854'ten 1862'ye kadar yapılan beş ödünçle yabancı kapitalistlik, "Hasta Adam"ın kanıma, işledi. Bu ödünçler (bu İstikrazlar), Paris'in de elbirliğiyle, fakat asıl (Londra) bankerlerinin eliyle yapıldılar. Bu suretle İngiltere, İmparatorluk merkezini nüfuzu altına alarak, Mısır lokmasını temin etti: 24,5 milyon Osmanlı altın lirasını bulan bu ödünç almalara karşılık olarak, bilhassa 300 bin liralık (Mısır) vergisi, vali tarafından, doğrudan doğruya tahvilleri satan İngiltere Bankası'na verilecekti. Bugün Mısır, İngiltere'nin sömürgesidir. İngiltere ile Fransa'nın kefaleti altında yapılan ikinci taksitin karşılığı, Mısır vergisinden başka, bilhassa (İzmir) ve (Suriye) gümrük varidatı oldu. Bugün Suriye, Fransız müstemlekesidir.

"1863'lerdeyiz.. O tarihte alınan ödünçle beraber, yabancı"ma-liyecilik gıyotini" de (Osmanlı Bankası) namı altında, Türkiye'nin kalbgâhında kuruldu. Ve bu sefer daha yakından, İmparatorluğu içli dışlı ağırları içinde sarmaya başladı. 1863'ten, 1879'a kadar ya-pılan birbiri arkasından, on ödünçle beraber, "Hasta Adam"yatağa düştü. Yabancı sermayenin, gayet insan sever yardımcı elleri ve büyük bir hesap ve zeka planıyla hazırladığı bu "ölüm döşeği"ne "Düyûn-u Umumiye" ismi verilir. O, 1877 Osmanlı-Rus Savaşı'nın kaçınılmaz bir sonucu idi. 1877 Savaşı'ndan evvelki 20 sene zar-fında 15 Ödünç yapılmıştı. Bu yaman alışverişin bilançosu, sade-ce hayrete değil, dehşete de değer: "Hasta Adam"ın 238 milyon altın lira borca karşılık (faizler, imtiyazlar hariç) eline ancak bu paranın yarısı, 127 milyon altın lira geçebiliyor. Yani, o, iki me-telik aldım diye imza veriyor; fakat cebine bir metelik ancak ko-yuyorlar. Şunu da hatırlayalım: Bu paranın, yalnız, onda biri bile olmayan bir kısmı, 12 milyonu olumlu sahada, tabii İmparatorluk için pek olumsuz bir sahada, (Osmanlılığın hammaddelerini Avru-pa sanayiine, Avrupa'nın sürümsüz küflü mallarını, Osmanlı impa-ratorluğu pazarlarına taşımaya yarayacak ve bir adet "İhtilâl Yolu" olan) Rumeli Şimendiferleri için yapıldı. Onda dokuzdan çok fazlayı teşkil eden ödünçler ise, hep "ilaç" parası oldu. Savaş ve Saray masrafları ile alınan ödünçlerin faizlerini ödemeye sarf edildi. Yani, öncelikle bir iki ödünç, bütçe açığını kapamak için yapıldığı halde, ondan sonraki borçlanmalar da, bu ilk ödünçün açtığı "ma'yûb da-ire", "rezil daire"yi boş yere kapatmak, gerçekte ebediyyen devr-i dâime uğratmak için yapıldı. İmparatorluk, oltaya koşan balık gibi avlanmış; bir tutam otlâ deveye hendek atlatılmıştı.

"Düyûn-u Umumiye Vâridat-ı Muhassasa İdaresi : 1880 Kasım 23'ünde, Osmanlı devletinin yabancı hükümetler nezdindeki bütün elçileri, ilgili alacaklılara "teslim" haberini bildirdiler.. Alacaklıların temsilcileri geldiler. 1 Eylül 1881'den, 29 Aralık'a kadar olan bi-ten "konsültasyonların neticesi 1299 Muharrem 28 reçetesi oldu. (Muharrem Kararnamesi) ile, "Hasta Adam"ın, artık kendisini ida-reye mecali kalmadığı, ebedi istirahatına kadar, şimdilik, "mutlak istirahat"a tabi tutulması; biraz sonra azad edilecek esirleri ile, miras kalacak malikânesinin (bir Fransız, bir İngiliz, bir Alman, bir Avusturyalı, bir İtalyan, bir Ayrıcalıklı Tahviller temsilcisi ile bir de Osmanlı temsilcisinden oluşacak "Düyûn-u Umumiye idaresi"nin

koruması altına konulması kararlaştırıldı. Artık, Osmanlı imparatorluğu ölümü beklenen bir hasta idi. Bir "Genel Müdür" idaresinde, başucuna geçen ve iktidar mevkiine "vaziyet" eden Düyûn-u Umumiye İdaresi: 1- Varidatı idare [Gelirlerin yönetimi]; 2- Tahsil; 3- Masraflardan artan parayı Hâmillere (Alacaklılara) dağıtacaktı.

"Mısır gelirlerine karşılık olan dört borçlanma ayrı idi. Onlar, İngiltere ile Mısır arasında çoktan halledilmişti. Mısır satılmıştı.. Asıl "Düyûn-u Umumiye"nin eli altında tuttuğu Karşılıklar, ikiye bölünebilir:

"a) Sonradan bağımsızlıklarını kazanacak veya Emperyalizme geçecek olan imparatorluk kesimlerinden (Bulgaristan - Doğu Rumeli - Kıbrıs)ın gelirler fazlası; (Bulgaristan'ın - Yunanistan'ın -Sırbistan'ın) Düyûn-u Umumiye'den hisselerine düşen miktar.

"b) Bütün Osmanlı İmparatorluğunun gelir kaynakları: Altı vergi (Tütün - Tuz - Damga vergisi - ipek âşarı - alkol vergisi - Balık avı vergisi) + Tömbeki harcı 50 bin lira + Temettü vergisi nizamnamesinin toplamından oluşacak gelirler + Gümrük tarifesinin değiştirilmesinden toplanacak gelirler fazlası..

"Osmanlı imparatorluğu, böylece teslim olduktan sonra, bu feragatine ve maddi dünyaya karşı gösterdiği iltifatsızlığa karşılık (84.316.416) liralık bir indirimde "layık" oldu. Kimin kesesinden kime ve ne ikram ediliyordu?.. Borçlanmalar ortalama İhraç fiyatına indiriliyor. Sonra buna % 10 zam ekleniyordu. Şimdi güya, evvelce bir verilip iki yazılan ödünçlerin ihraç fiyatları üstünden, % 50 yerine, şimdi % 10 kazanılıyordu. Fakat, bu aldatıcı bir görünüşten başka bir şey değildi. Gerçekte dörtte birine düşen ihraç fiyatları, yine eskisi gibi yarı yarıya indirilmiş olarak kabul ediliyordu. İşte rakamlar: "Bu indirimden sonra, Osmanlı imparatorluğunun borcu, 190.753.650 altın lirayı tuttuğu halde, eline geçen gerçek ödünç miktarı 106.437.234 lira oluyordu. Yani, eski hamam, eski tas: Bir daha, faizle imtiyazlar bir yana, sadece bir elde verilen paranın yarısı çalınıyordu. Can çekişen adama, yine bir veriliyor, defterine iki yazılıyordu."

"1854 ilk borçlanmasından, 1914 son borçlanmaya kadar geçen tastamam 60 sene içinde, Osmanlı imparatorluğu ile Meşrutiyet burjuvazisi, eksiksiz 40 borçlanma ile Osmanlı imparatorluğu (ayrılan kısımlardan başka) bütün can damarlarını Avrupa

kapitalistlerine sattı, fiyatı zahiren 169.000.000 lira gösteriliyor. Fakat, gerçekte satanın eline, mukavele gereğince bile bunun ancak yarısı geçiyordu. Halbuki, eğer gerçekten, ödünç alınan paraların ödenmesi, böyle % 200 gibi bir oranda olsaydı, yani "Hasta Adam" sırf yarı yarıya çalındıysa, bu yine büyük bir nimet sayılırdı. Alınan ödüncülerin bazen kaç misli ile ödendiğini göstermek için, bir ufak örnek alalım:

"Düyûn-u Umumiye'nin Osmanlı imparatorluğu yerine geçtiği zamana kadar yapılan 16 borçlanmadan yalnız bir tek tanesinin (1870 Rumeli Demiryolları borçlanmasının) "nâfi" (faydalı) ve müspet bir işe tahsis edildiğini yazmıştık. İşte bu en elle tutulur bir maksat güden ödünçün özelliğini gözden geçirirsek, "Hasta Adam"ın ne alıp, ne verdiğini daha açık anlarız:

"Brüksel'de oturan (Baron Hırş) adında kurnaz bir Avusturyalı, 17 Nisan 1870 tarihinde Osmanlı hükümeti ile (792) milyon Franklık bir borçlanma mukavelesi yapıyor. Borçlanmanın İhraç fiyatı (32.91) idi. Yani hükümet 800 milyon Franka yakın borçlu olurken, aldığı sadece 254.430.000 Franktan ibaretti; bir aldığı halde 3 aldım, diyor. Bu bir. Borçlanmalarda faiz oranı % 7'yi geçmez; halbuki Baron Hırş cenapları çok âlicenaptırlar. Hiç bir borç verenin yapmadığı kadar az bir faiz alıyor: % 3 Lâkin aldanmayalım, ele geçen para 1/3 olunca, bu faizi üçle çarpmak gerekir. O zaman asıl faizin % 9'a çıktığı görülür. İki!.. Baron hazretleri borç tahvillerini, Paris'te nasıl kolayına gelirse; % 42,5-47 ihraç kıymetiyle, yani % 10-20 kadar bir zamlarla satıyor. Ve böylece 170 milyon "Frankçağızı", "cepçeğizine" havadan indiriveriyor. Oldu, üç!.. Tahviller ayrıca ikramiyelidirler de. İlk ve en büyük ikramiye 600.000 franktır. Ve hükümet yalnız İkramiyeler karşılığında 98 milyon verir. Etti, dört!.. borcun tamamı 105 senede ödenecek.. Binaenaleyh her seneki taksit 27.965.700 franktır. Tamam, beş.

"Şu beş yüzlü soygunun neticesi nedir, bilir misiniz? "Hasta Adam"ın kesesine veya kasasına, yalnız: 129.201.232 girdiği halde, 105. sene sonunda, alacaklıya ödemiş olacağı paranın toplamı 2.936.398.000 Franktır! Yani (1) tek Frank alan "Hasta Adam", hesabın sonunda 23 Frank verecektir. Yüzde iki bin üç yüz soygun!.. "

İşte Türkiye'de "Düyûn-u Umumiye" bu idi. Böyle bir Kamu borçları sistemi, Türkiye'nin ilk sermaye birikişinde bir rol oynaya-

bilir mi? Bu soruya, Türk burjuvazisinin "Kadro"cu ideologları, mesela şu cevabı veriyor: *"Eski Türkiye'de Türk üreticisinin, her gün biraz daha artan emeğine ve alınterine rağmen, memlekette bir santimlik (Milli Sermaye Terakümü [Birikimi]) vücut bulmamıştı."* (M.Z., "Cumhuriyet Merkez Bankası", **Kadro**, Numara 3, s.39-40). Bu iddiada iki nokta var:

1- Yabancı sermaye hesabına "Türk üreticisi" çok çalışmıştır. Bu "üretici" kelimesinin altında hangi sınıfın ileriye sürülmek istendiği belli değil. Fakat, üretmen insan muradedildiğine göre, Amele ve Köylü sınıflarından başkaları olmamak gerek. Türk amele ve köylülerinin yabancı hesabına çok çalıştıkları ve artı değer geçirdikleri muhakkak.

2- Buna rağmen memlekette bir Santimlik "Milli Sermaye Birikimi" vücut bulmamıştı sözüne gelince, bunda, Türk burjuvazisinin Kadrocuvari "kendi kendini inkar" edişinden başka bir şey yok. Hiç şüphesiz, Türk işçisinin artı değeri ile köylü ve orta sınıflarının fazla ürünlerinden soyulan ganimetten, arslan payını alan yabancı sermaye idi. Fakat yerli tilkilerin de kırıntı topladıkları nasıl inkâr edilebilir? Kârın kaymağı dışarıya gidiyordu. Bugün bile Türk burjuvazisinin gözü önünde buna benzer manzaralar eksik olmadı ve olamıyor. Fakat kârın posası, hiç şüphesiz, gayet belli belirsiz, gayet aşamalı bir biçimde de olsa, "Milli sermaye" şeklinde "memlekette birikmedi" değil. "Bir santim" bile birikme olmasa idi, bugün şu Kadrocu bülbüllerinin yemini veren bir kapitalist sınıfı Türkiye'de olur muydu?

Şu halde Türkiye'de, Kamu borçları, bir defa mutlak surette bir Sanayi sermayesi birikişini, mümkün merteye yasak etmesine rağmen, genel sermaye birikişi içinde, Marksizmin tespit ettiği gibi rolünde sıfır olmadı: 1- Yarınki sanayi sermayesine, her memleketteki gibi, temel olacak, ticaret sermayesini biriktirmek de, değişim ilişkilerini genişletmek de ve aceleleştirmek de, kaçınılmaz neticelerini verdi; 2- Özellikle doğal ekonomiyle beraber, Derebeylik temellerini sarsmak da, maliyecilik giyotini kurmak da her yerdeki ettiğinden aşağı kalmadı. Fakat bu, her yerdeki gibi, yalnız amele ve köylüleri mülklerinden etmekle kalmadı da, yarı-sömürgelerde olduğu gibi, yerli kapitalistlerin de ellerinden, kârın kaymağını çaldı.. Fark bundan ibaret. Yoksa eğer, Türkiye'de "bir santimlik" sermaye birikmeseydi, bu Kuy-

rukçuların yaladıkları kuyruğu bulmaları- kuyruğun apolojisini yapmaları mümkün olur muydu?..

Karl Marks, yabancı sermayenin Türkiye'deki etkilerine, Kapital'inde şöyle işaret ediyordu:

"Fakat, işte, Carev, pek haklı olarak, İngiltere'yi, kendilerine yalnız İngiltere'nin ürünler vereceği bütün öteki kavimleri tarımcı milletler haline çevirmeyi denemekle itham ediyor. Türkiye'nin bu suretle harap olduğunu demeye getiriyor. Çünkü, İngiltere, toprağın sahipleriyle, ekincilerinin, sabanla dokuma tezgâhı arasındaki, çekiçle sürgün arasındaki doğal ittifak aracılığıyla kuvvetlenmelerine asla müsaade etmiyor. İnan olsun, Urquhart'ın kendisi de, İngiliz çıkarlarını ve serbest değişim doktrinini işaa ettiği (yaydığı) Türkiye'nin, harap olmasında belli başlı etkenlerden birisidir." (abc) (Kitap I, Cilt IV, s.254)

Harap olan Türkiye, şüphesiz, kapitalist Türkiye değil, kapitalizm öncesi Türkiye idi, doğal ekonomili Türkiye idi. Herhangi bir ülkede, kapitalistliğe girmek için, bu tahribat, bilinçsiz ve sınıflı bir toplum için bir zaruretti. Bu zarureti başaran, her memlekette, büyük sanayi ve makine sistemidir:

*"Kapitalist tarımına daimi bir temel olmak, köylülerin büyük çoğunluğunu köklü bir surette (kökten) mülklerinden etmek ve tarımla kırların ev-üretimi arasındaki ayrılmayı, o sanayinin köklerini, İplik eğirme ve dokumayı söküp atarak başarmak için büyük sanayi ve maşinizm lazımdır." (K. Marks, **age**, s.253)*

Türkiye'de, kırlarda "o sanayinin köklerini" "söküp atarak", tarımla olan bağlarını parçalayan büyük sanayi ve makine sistemi, Türk değil, yabancı idi. Yalnız neticesi "Türk" oldu: bugünkü "Milli" adını, Marks'ın dediği gibi, "gülünç bir surette takip takıştıran", "Türk" burjuvazisi!

Fakat, Kadrocuların kuyruğunu yaladıkları Kemalizm altında da, "memlekette" Kârın kaymağını alan hangi kapitalistlerdir? Ekonomi Vekâleti'nin Şirketler Müdüriyeti, 1929 senesinde yaptığı istatistiklere göre, o sene Türkiye'ye giren yabancı sermaye 10 milyon lira olduğu halde, çıkan: 3 milyon lira. 4- 12 milyon Fransız frangı + 6,5 milyon Fransız frangı = (takriben) 15 milyon Türk lirası kadar bir kâr, mevcut Yabancı şirketler tarafından dışarıya çıkarılıyor. (**Cumhuriyet**, 25.1.1930) Fakat, sabık Kuyrukçu, yeni Kuyruk-yalayıcılara haber verelim ki, bu işin görünüşüdür. Çün-

kü: 1- Türkiye'den dışarıya para gönderenler diye, yalnız "Yabancı şirketler" kaydediliyor. Halbuki "Milli" adını alan şirketlerin müthiş oranda sermayesi yine yabancıdır, ve kârını yalnız Türkiye'de bırakmaz; 2- Şirketler dışında, şirket olmayan kapitalist işletmelerinde, Yabancı sermaye oranını ve dışarı gönderdiği kârları da, gene Şirketler Müdüriyeti hesaba katmamaktadır. Ve ilh.. Şimdi Cumhuriyet burjuvazisinin dönemindeyiz...

Buraya kadar tespit ettiğimiz sadece ilk birikişin bir tek özelliğidir. Cumhuriyet burjuvazisi iktidar konumuna geçer geçmez: ya sanayileşmek, ya ölüm şıkları karşısında kaldı. Ye tabi bu ilk, kaplumbağa hızlı sermaye birikişinde bulunduğu dayanakla, şiddetli ve hızlı bir yeni sanayi sermayesi birikişine geçmeye mecbur kaldı. Acele sermaye birikişi nasıl olur? Marks, sömürgelikten kurtularak hızla sanayileşen, yani acele sermaye biriktirşi yapan tip olarak Müttehede-i Amerika'yı [ABD] gösterir. Amerika'daki acele sermaye birikişinin etkenlerini bizimkiyle karşılaştırarak acele görelim:

I- İŞÇİ AKINI: Kapitalist Avrupa'sından devlet baskısı ile kopuşan bütün unsurların, o zamanki "sığınma yeri" bilözellikle Amerika'dır. Artı değerın kaynağı, açıkta hazır (disponible) işgücü, bu sayede Amerikan prosperitesini kurmaya koşmuştu. Türk burjuvazisi, Cumhuriyet iktidarını kurar kurmaz, hazır-açıkta işgücü bulmak meselesiyle karşılaştı. Türkiye, nüfusu az bir memleket. Yalnız köylüleri proleterleştirmek yetmez. Dışardan serbest işgücü çekmek lazım. Türk burjuvazisinin genellikle serbest işgücü bulmak için başvurduğu çareler ve usûller iki çeşittir: 1- İskân siyaseti; 2- Mübadele siyaseti..

1- İskân siyaseti: Türkiye'de muhacir, mülteci, harik-zede, aşâir, göçebe vesairenin belirli bölgelerde yerleştirilmesi demektir. 1927 senesine kadar vilayetlerde iskân ettiği kadın erkek nüfus toplamı 881.063 kişidir. Fakat "*vilayetlerde, servetleriyle doğrudan doğruya üretmen durumuna atılmış olan iskân edilmemiş muhacir, mülteci vesaire'nin* 618.937 kişiyi bulunduğu kabul edilirse, 9 sene içinde Türkiye'de 1,5 milyon nüfusun kapitalist üretim ilişkilerine göre tevzi ve tespit edildiği meydana çıkar.^(*) Bu siyaset durma-

Rumeli muhacirleri, Afyon çevrelerinde yerleşeli beri, oranın Afyon üretimi artmıştır. Fakat, Yunanistan'dan gelen muhacir ve mübadillerin bilhassa "iskân" edildikleri sahalarda hep Tütüncülük bölgeleridir. Hatta Çingenerler bile

miştir. Özellikle Doğu vilâyetleri, bu siyasetin belli başlı kurbanlarındandır. Mamafih, özellikle tarım sermayesinin gelişim sahalarında (Trakya, Ege) işsizlik büyüktür.

2- Mübadele siyaseti: Daha çok küçük mülkiyetleri almakta ibarettir. Bir taşla üç kuş vurmaktır: a) Gayrı-Türk unsurların kapitalist rekabetinden kurtulmak; b) Yedekte hazır işgücü bulmak; c) Dağınık üretim araçları mülkiyetini, büyük sermayeleşmeye doğru belirli noktalarda ve ellerde biriktirmek.. Bir kelime ile özetlemek istersek, "Mübadele" veya "Gayrı-Mübâdele" siyaseti, dağınık sermayeleri birkaç burjuvanın elinde toplamak, yeni sanayici ve tarım kapitalistleri zümresini "genişletmek".. Mübadele siyaseti, Tehcirle beraberdir.. Ye daha ziyade Rumlara karşı yapılmış görünür. Gerçekte: Türk olmayan, -Yahudilerden başka- bütün unsurlara karşı tatbik edilmiştir. Ermeni satırını Meşrutiyet burjuvazisi atmıştı. Fakat bundan istifade eden, kapitalistlerden ziyade, mahalli derebeyler oldu. Ermeni katliamı, birkaç Ağayı kalınlaştırmaktan başka bir şeye yaramadı. Bulgaristan'la 18 Ekim 1925'te yapılan Dostluk Anlaşması ile, 1912 Ekim 5-18'den, o tarihe kadar göç eden her iki taraf tebalarının mülkleri devletlerin eline geçiriliyordu.

Ne "Mübadele", ne "Gayrı-Mübadele" facialarını uzun anlatmayayım. Yalnız bazı "enteresan" karakteristiklerine işaret edeyim:

Mübadiller: Biliyoruz. Mübadele için bir karakteristikle bir de netice tespit edelim:

a) Karakteristiği: Bizzat bir, burjuva yazarı yapsın. Yunus Nadi, 17.10.931 tarihli **Cumhuriyet** başmakalesinde, aman bu konuyu açmayalım, fecidir, derken, sözü şöyle tamamlıyordu: "*Ben*", diyordu, "*bu göçleri, köklerinden çıkarılarak başka yerlere götürülen ve dikilen büyük ağaçlara benzetmişim.*" Hakkını ye-

Tütün bölgelerine oturtulmuş, fakat öncelikle ekmeyi bilmediklerinden, fakat daha ziyade, topraktan başka üretim araçları bulunmadığından, serbest işgücü olarak etrafa dağılmışlardır. Tütün bölgelerine iskân edilenler, yalnız Ödemiş, Bafra ve ve Samsun taraflarında iyi kötü kalabilmişler; fakat Bursa, Edirne, Tokat ve Taşova'da kimseler tutunamamıştır. Bursa'da kalanlar, Tütünü başaramayınca, kısmen ipekçiliğe dökmüşler. Fakat çoğu, alacaklarına dair hiçbir şey istemeyeceklerine senet vererek, ve yerlerini yurtlarını bırakarak iş sahalarına hazır işgücü olarak atılmışlar ve hatta, gitmemelerini tavsiye edenlere: "Topa tutulsak geri dönmeyiz" cevabını vermişlerdir.. Bugün bütün bu unsurların büyük çoğunluğu, şehir kaldırımlarında, işsiz kırılan işçilerden ibarettirler.

meyelim: Burjuvazinin de bazen "enfes" tasvir yapan yazarları vardır. Yalnız dediklerini sizin ferasetinize bırakırlar. Sözün gerisini siz getirebilirsiniz: Yunanistan'da orta halli bir mülkiyete tutunmuş Türkler, "büyük ağaçlar" gibi "köklerinden çıkarılarak" Türkiye'ye getirilirse, bu taraflarda umumiyetle hazır iş-kuvvetinden başka bir şeye yaramazlar. Onun için, Yunus Nadi bey yalvarıyor: "Bizim", diyor, *"enkazımız üzerinde dostluk mazbatasını kuruyorsunuz diye düşünmesinler istiyorum. Hayır, olanı biteni hep biliyoruz."*

b) Neticesi: İzmir'de iskâna 800 mübadil müracaat ediyor. Tasarruf belgelirinde 205.162 altın liralık, yani 2.5 milyon Türk lirasından fazla alacakları var (26.2.931). Bunu hatırlayarak, günün haberlerini süzerken, 15.5.932 tarihli gazetede, 16.000 Bono ile 1 milyon liranın, mübadillere dağıtılacağını öğrenirsiniz. 800 kişinin alacağı bile 2.5 milyon lira iken, hemen hemen bu miktarın beş on misli olan mübadillere, yalnız bir milyon dağıtılacak! 0 zaman Dağıtım Dairesi'nin "acıklı" bir şikâyetini duyarsınız: "Fakat, dağıtılması gereken Bono miktarı 16 bin olduğu halde, ilgililerin müracaatta gösterdikleri lâkaytlıktan dolayı, 2-3 bin Bono dağıtılabilmiştir".. Yani işin maskaralığını gören zavallı kökleri çıkarılmış "büyük ağaçlar", ellerine geçecek kuru bir kâğıt peşinden koşacak yerde, işinde gücünde bir ücretçik aramayı daha makul bulur..

Gayrı Mübadiller [Mübadale Dışı Olanlar]: 1912'den önce Yunanistan'ı bırakmış olanlar. 10.000 kişi kadar varlar. 27.5.930'da alacaklarının % 40'ı verilecek dendiği halde, tam bir sene sonra 17.5.931'de, ancak % 20 dağıtılacağı ilân edilir. 15.11.931'de öğreniyoruz: Mübadillerin bütün talepleri 35-40 milyon, hükümetin çıkardığı Bono 7.5 milyon ve "Hâmiline" yazılı (yani kim isterse alabilir). Gayrı-Mübâdiller Cemiyeti ise ancak 4.5 milyon liralık Bono dağıtmıştır. Şimdi, Gayrı mübâdillerin eline ne geçeceğine gelelim.. Gayrı mübâdillerin % 20 haklarına karşılık bedel çıkarılan Bonolar 31.12.31 tarihinde % 15-17 nispetinde para ediyor. Yani Gayrı mübâdiller istihkaklarının ancak % 3-5'ini alabiliyorlar.(*). Fakat, tıpkı Mübadillerde olduğu gibi, Gayrimübâdillerde de

Şu biçare % 20 Gayrimübâdil istihkaklarından küçüklerin başına gelen en domuzuna tefeciliği, burjuva (Başyazıcı-Mebus ve Bankerlerinin nasıl parmakla gösterdiklerini ve adeta ağızları sulanarak ve iştiları kabarak

iki zümre adam ayırmak lazımdır. Birinciler kodamanlardır. Bunların ekmeğine her zaman yağ ve hatta kaymak sürülür. Asıl güme gidenler, ikinciler, yani ufak ve orta Gayrı mübâdillerdir. Mesela, elinde bin liralık bir Bonosu olan, gerçekte 200 lira eden bu kağıtla, İzmir'de yapılan bir satınalmaya katılmaya kalksa, Bonosunu pul parası yapması ve satışta seyirci kalması gerekir. 1000 liralara kadar varanları da, bizzat büyük Gayrı mübâdiller veya hükümet adına Tarım Bankası soğana çevirir: Mesela, İzmir'de Sakarya sinemasının tahmini değeri 33 bin lira olduğu halde 51 bin liraya satılıyor. Fakat Kavalalı mebus Hüseyin beyin eniştesi Maliyeye müracaat edince satış bozuluyor. Mamafih bu sefer cayan enişte bey yerine, bir başkasına 55 bin liraya devrolunuyor. Her taraftan, tahmini değer ödendiği halde, Tarım Bankası'nın adama malı teslim etmediği hakkında Gayrı mübâdiller Cemiyeti'ne şikayetler yaşıyor. İş, bu kadarla da kalmıyor. Hatta kıymetleri beş on kere düşmüş Bonolarla alınan mallardan, % 25 tapu harcı almak bile işten değil. Esas nokta, satıyoruz derken, satış işlemlerini fiilen yapmamaktadır. 26.2.932 tarihli **Milliyet** yazıyor: *"İzmir'de haftada 6 mülk satılıyor. İtiraz için de 20 gün mühlet veriliyor. Halbuki İzmir'de 1000 kadar emlâk var."* Gazeteci, bizim yerimize söyler: *"Cumalar da dahil hesap edilirse, müzayedelerin senelerce bitirilemeyeceği meydana çıkar."* Bu zorluklar, en büyük Bonocu İş Bankası'nın işine yarar.

"doğal" bulduklarını, kendi ağızlarından duymak hiç de zararlı olmaz: en mühimlerinden biri şöyle diyordu: "Şimdiki halde, bu Bonolarla yalnız müzayedeye konulacak emlâk ve arazinin satın alınmasına katılınabileceği yönüyle onlardan alelacele nakden istifade edebilmek için, bu Bonoları kırdırmaktan başka yol da görünmemektedir. Bu maksatla bazı açık göz kimselelerin Bonoları mümkün olduğu kadar ucuz ele geçirebilmek için kendilerine göre bazı tertibat almış oldukları söyleniyor ki, bunu da gayet tabii bulmak lâzımdır." [Tabii değil mi? Ve sonra aynı zât içyüzünü daha açık döküyor.] "Biz, diyor, vurgunculuktan falân bahsederek bu Bonoları kırmakla kendilerine çıkar sağlamak isteyecek adamları, ayıplamak istemiyoruz. Birtakım adamlar kendi Bonolarını kırdırarak para elde etmek istiyorlarsa, bu Bonolar karşılığında para verecek adamların da bu işlemi ancak bu yüzden fazla bir çıkar elde etmek tamahı ile yapacaklarına şüphe yoktur. Binaenaleyh Bonosunu satmak isteyenini onu mümkün olduğu kadar yükseğe satmak istemesi (Serbest Rekabet meselesi) ne kadar tabii (Burjuvazi için her sosyal soygun tabiidir) ise onu alacak adam da mümkün olduğu kadar az para vererek elde etmeye çalışacaktır, işin bu kısmında hiçbir fevkalâdelik yoktur." (Yunus Nadi, "Gene Gayrı mübâdil Bonoları Hakkında", **Cumhuriyet**, 21.9.1931)

Devlet cihazı, bütün bu kırtasiyeciyi soygunu yaptırırken, hep büyük sermayeyi, yani yüzbinleri korur. Mesela 63 numaralı Kömür ocağının yarı hissesini Gayrı mübâdillere vermez. Çünkü işletmezler. Trikupis çiftliği, 600 bin liralık bir arazidir. Küçük ve orta sermayeler parçalanmasını teklif ederler. O zaman belki 800 bin lira edecek. Fakat, Gayrı mübâdiller Cemiyeti'nin idare heyetinin en kodamanları, aralarında uzlaşır ve paralarını birleştirerek 600 binlik Trikupis'i 400 bine satın alır ve aralarında paylaşırlar. (*)

Bu olayın alevlendirdiği büyük zenginlerle orta halliler bölünmesinin anlamını anlamak için, çıkan gürültüdeki tespiti dinleyelim:

(*) "Mesele şudur:

"Gayrı mübâdillere, alacaklarının yüzde 20'si oranında tevdi edilen Bonolar, karşılığı emlak bulunduğu halde, üzerlerinde yazılı kıymetlerden çok aşağı dolaşmaktadır. Bugün 100 lira değerindeki bir Bonoya ancak 20-25 lira arasında talip bulunabilmektedir. Vaziyet böyle iken, Gayrı mübâdiller Cemiyeti yöneticilerinden Halil Paşa ile diğer altı Gayrı mübâdil, alacakları fazla olduğu için, ellerine geçen ve önemli toplam tutan Bonoları bir araya koymuşlar, 23 bin zeytin ağacı, geniş araziye, tarlaları, sayısız bina ve eklerini ihtiva eden Trikupis çiftliğinin müzayedesine girmişler ve ortalama 400 bin liralık Bono karşılığında çiftliği satın almışlardır. Bir kısım Gayrı mübâdiller, eğer bu çiftlik -parçalara taksim edilip müzayedeye çıkarılıyorsa, en az 600 bin liraya satılabileceğini, toptan yapılan müzayedeye ellerindeki bonoların toplamı 5-10 bin lira tutan Gayrı mübâdillerin iştirak edemediklerini, Halil Paşa ve çevresinin ise fazla toplama sahip Bonolarını bir araya koyarak 600 bin liralık çiftliği 400 bin liraya satın alabildiklerini, şimdi çiftliği 7 parçaya ayırıp aralarında taksim edeceklerini, bu suretle onların bonoları yüzde yüz elli kıymet bulmuş olduğunu iddia etmektedirler. Cemiyet idare heyetinden, elinde 5-6 bin liralık bonusu olan diğer bir zât, Halil Paşa'ya, kendisinin de Trikupis çiftliği müzayedesine Bonoları oranında iştirak ettirilmediğinden dolayı sitem etmiş ve bu Halil Paşa'nın çekilmesini gerektirmiştir.

"İdare heyetinden diğer bir zâtın kıymet takdir komisyonunda dosyası tetkik edilerek, malı olmadığı görülmüştür. Bunun üzerine bu üye de "madem ki malım yokmuş, o halde Gayrı mübâdil de değilim, Gayrı mübâdil olmayınca Cemiyet idare heyetinde de işim yok" diye çekilmiştir.

"Diğer taraftan, işlerinin kendilerini tatmin edecek şekilde takip ve sonuçlandırılmadığını, Bonoların para etmediğini gören bir kısım Gayrı mübâdiller bir avukatın teşebbüsü ile, aralarında imza toplayarak, Cemiyet kongresinin toplantıya davetini istemişlerdir. Bunun üzerine geçen ay sonlarında kongrenin daveti zarureti oluşmuş, tayin edilen gün gelmeden, şikayetçilere ön ayak olan bir iki Gayrı mübâdilin uzun zamandan beri sürüncemede olan kıymet takdiri işleri sonuçlandırılmıştır. Bu suretle memnun edilenler kongreye gitmemiş, çoğunluk sağlanamayınca da toplantıbelli olmayan bir güne bırakılmıştır. "Bu şartlar karşısında, bazı Gayrı mübâdiller aralarında anlaşarak Bonolarını bir araya koyup büyük müzayedelere ortakça girmekten başka çare olmadığını ileri sürmekte ve birbiriyle anlaşmaya çalışmaktadırlar. "

(Milliyet, 19.1.1932)

Gürültülü toplantıda Cemiyeti fesh etmeye karar veren orta halliler, gazetelere 200 kişi diye bildirilmiş. Bir muhalif söylüyor: "- Bu tebliğde 200 Gayrı mübâdil deniyordu. Bu doğru değildir. 1000-1500 kişi vardık. Bilmem, muhalif partiye mensup 50 kişi var mıdır? Bir ses: -En son çıkan bendenizim, 50 kişi bile yoktu. Onlar da kaçtılar..." Yani, 100 Gayrı mübâdilden 4 tanesi, geri kalan 96 kişi nâmina zenginleştiriliyor ve mallandırılıyor. Bu Cemiyet'te olanlar ya Cemiyete girmeyecek kadar fakara olan Mübadiller? Cemiyetin 1500 kişi olduğu farz edilse, % 10 gayrı mübâdilin ancak teşkilâtlı olduğu ve bunların % 0,4'ünün rahatlatıldığı anlaşılır. Gayrı mübâdillik faciasının komedyası bile kuvvetle anlamlıdır. Gürültülü toplantının ertesi günü toplanan "zengin olmayan" Gayrı mübâdillere, ... [Bir kelime okunamadı] Şâkir bey şöyle haykırıyordu: "*Eğer, diyordu, yarın, Türkün tükenmez tahammülü tarif edilmek istenirse, sizin tahammülünüz buna misal olarak gösterilecektir.*" (**Milliyet**, 26.5.32)

II- AĞIR VERGİLER: Parkımız yok. Malûmu i'lâm etmeye-
lim. Bildiğimiz gibi, Bütçe Denge Vergisi karşısında milyoner de,
ücreti otuz kuruşa işçi de aynı oranda verecek.. 1932'de halktan
% 20-30 Kriz ve Denge Vergisi kesilirken, fabrikacılara yılda 1.5
milyon yardım veriliyordu. Bir örnek: Vergi ve Halk...(*)

(*) "Ocak'ta toplantı olacak: ... 5 Ocak'ta Ankara'da büyük Tarım Kongresi toplanacaktır. Ticaret Odası, şimdiden bu Kongre için hazırlanmaya başlamıştır. Tasarruf Cemiyeti, Oda'ya önemli bir konu önermiştir. Bu konu (Tarım Sigortası)dır. Oda raportörleri bu konuyu incelemeye başlamışlardır.

"Genel Sekreter Vehbi bey bu konu hakkında yazarımıza şu açıklamayı yapmıştır:

"- Memleketimiz doğal yapı itibarıyla hububat tarımına üzüm, incir ve zeytin ticaretine pek müsaittir. "Bugün Türkiye'nin (Milli Geliri)ni bir senede ortalama olarak bir milyar Türk lirasıyla ifade ediyorlar ki, adam başına yılda 70 lira bir gelir düşüyor demektir. Bu 70 lira gelirden, o adam hem bir sene yaşayacak ve hem devletin genel masraflarına katılmak için vergi verecektir. Vergi ve resimlerin toplamı 300 milyon lira kadar olduğuna göre, Türkiye halkı her sene genel gelirinin (yüzde 30)u derecesinde vergi ödüyor demek olur. Şu halde her adam senelik geliri olan ortalama 70 liranın 21 lirasını vergiye verdikten sonra kalan 49 lirası ile bir sene yaşamak ve ihtiyaçlarını temin edip yaşamını düzeltmek zaruretindedir. 49 lira, ayda 4 lira kadar bir paradır. Bu para ile bir ay bir adamın yaşamasına bile imkân yoktur. Hem iyi yaşamak, hem tasarruf etmek için başlıca ve tek çare (Milli Gelir)in arttırılmasıdır. Diğer üretimler arasında tarım üretimi, memleketin (Milli Gelir)inin artmasında en başta gelmektedir. İşte büyük Kongre bu önemli meseleyi bütün kapsamı ve genişliği ile göz önüne alacaktır.

"Bu suretle, vakıf gibi düzenlenmiş bir gündem dahilinde etraflı surette temas ve karşılıklı görüş alışverişleri mümkün olacaktır." (22.9.30)

III- BERBAT BİR MALİ ARİSTOKRASİ: Amerika'da, daha ilk günden beri "*en aşağılık türden*" (Marks'ın sözü) bir "Mali Asilzadelik" türemiş idi. Bizde Köylüyü, Mübadil ve Gayrı mübâdilleri, Esnafı, Vakıfları, özetle eskiden kalma mülk ve kıymet nâmına ne varsa yoksa, hepsini öncelikle maliye makinesinden süzerek, akıcı sermaye haline getiren ve sonra, çeşitli kanallardan fabrikacılara prim, muafiyet, teşvik yollu dağıtan iki büyük Devlet bankasıdır: Tarım Bankası + Emlâk ve Eytam Bankası. Sanayi ve Maadin Bankası da, bunların topladıklarını, kâh doğrudan doğruya işleyen, kâh dolayısıyla işleten bir üçüzdür. Daha ileride, bir iki kelime daha fazla büyüyebileceğimiz bir İş Bankası var ki, o da bu sacayağın ve memleketin üstünde biriciktir. Yani Marks'ın Amerika için dediği, Türkiye için, şu finans kapital devrinde, bütün katmerliliği ile asıldır. Her şeyin üstünde, bütün ekonomik ilişkilere hakim olan bir tek banka, sultandır.

IV- KAMU MÜLKLERİNİ VE SERVET KAYNAKLARI: Bu kaynakları tefeci şirketlere bırakan Amerika'da: Şimendiferler, maden kuyuları ve ilh. işletmeleri, malikâneler ve çiftlikler, hep büyük sermayeyi temsil eden tefeci şirketlerine devredilmişti. Türkiye'de mesela şimendiferler, kısa vadeli borçlanmalarla Devlet tarafından, yani vergi verenlerce, yaptırılıyor. Çünkü bütün hatlar, çok kere zararlarını güçlkle kapatabiliyorlar. Şu halde devletçe yaptırılmaları, mal üretimi rejimi için bir nimettir. Geri kalan her şey, bütün önemli üretim şubeleri, hatta kasaplar, bakkallar gibi esnaf zanaatları bile "tröst"leşiyor. Malikânelere gelince, Türkiye'nin en geniş emlâk-akar ve arazi sahibi Evkafı [Vakıfları] hatırlayalım. Vakfın yalnız Yunanistan'da ve yalnız mübadil olan mülkleri 597.928.223 altın liradır. Türkiye'deki vakıfların mülk kıymeti karatavuşun yumurtası gibi saklanıyor. Fakat, şüphesiz, Yunanistan'dakinden aşağı kalmaz. Bunu tahmini bir hesap edelim: 1931'de vakıfların 1.5 milyon liralık emlâk ve arazi iradı oluyor. Bu iradlar binde iki buçuktan alınıyor. Şu halde, yalnız kayıtlı olan vakıflar, bugünkü Türkiye'de tam 600 milyon lira kıymetinde olacaktır.* Bu kıymetin anlamını anlamak için,

(*> Mamafih vakıfların mülkünü binde 2.5 irada göre ölçmek de, asgari bir tahmindir. Çünkü, gerçekte vakıfların aldığı irad, bundan çok aşağı olabilir. Mesela, Sarıyar'da günde 8 ton tatlı su sarfeden bir hamamın, 12 senede vakıflara olan borcu 175 lira tutuyor. Yani ayda 1.5 lira bile değil!

Türkiye milli servetinin hemen yarısı demek olan tarım üretiminin 337 milyon, yani hemen nerede ise vakıf mülklerinin yarısı olduğunu hatırlayalım.

İşte bu muazzam servet, 4.10.1929'da yapılan Yeni Vakıflar Kanunu ile, burjuva devletin oldukça eline geçti. Malûm, her vakıf, "Hayrat" ismi altında fukaraya veya şuna buna bazı yardımlarda bulunur. Şimdiden sonra bu "Hayrat" devlet tarafından tâyin edilecek. Müteveli gelirlerini devlet (Evkaf) toplayacak. Hayrattan artan kısmın % 10'unu hükümet alacak. Geri kalanı da bir ücret gibi mütevellilere verecek. Fakat mütevelliler ücret değil, mal istiyorlar. Ve hep birden şaşalım: Türkiye'de 3 milyon kişi, yani hemen hemen nüfusun 1/4'i müteveli imiş! Burjuvazinin vakıflardan aldığı yalnız bunlardan ibaret değil. Mesela Öşür bir tür vakıf gelirleri idi; Mersin ve Samsun limanlarının gümrük resmi ile birlikte Hazineye geçti. Eskişehir'de 30-40 köyü geçindiren Lületaşı 1931'de bir imtiyazlı şirkete peşkeş çekildi. Bu misaller ilânihaye uzatılabilir.

V- GÜMRÜK HİMAYESİ: Buraya kadar söylediklerimizin taçlanması himayeci gümrük tarifeleridir. Marks'a göre, milli üretim araçlarını zorla sermayeleştiren, bağımsız işçilerin mülklerini alan ve fabrikacılar üreten emsalsiz tedbir budur: *"Himayeci sistem, fabrikacılar üretmenin, bağımsız işçileri mülklerinden etmenin, milli üretim ve geçim araçlarını sermayeleştirmenin, eski üretim tarzından yeni tarza geçişi zorla, cebir ve şiddetle kısaltmanın suni bir aracı oldu."* (K.M., **Kapital, age**, s.265) 1929'dan beri uygulanan Türk Gümrük Kanunu'nu burada anlatacak değilim. Hele dünya kriziyle kontenjandan takasa ve hatta dış ticaretin bile bankalar elinde toplanmasına giden kapitalist ilişkileri, bugün değme gümrükleri gölgede bırakıyor.

Bütün bu saydığımız, gerek yavaş, gerek çabuk sermaye birikişleri, bir memlekette, birdenbire modern ve büyük sanayi doğurabilir mi? Hayır. Halbuki Türk burjuvazisinin bekleyecek vakti yok. Şu halde böyle büyük sanayiye temel olacak sermaye nereden bulunur? Marks'a göre: *"Sömürge sistemi, kamu borçları, vergiler, himayecilik, ticaret savaşları ve ilh., bu özellikle El-imalâthanesi devresinin sürgünleri, Büyük Sanayi devresi esnasında harikulade bir gelişim bulur. Bu sanayinin doğu-*

munu şenliklerle kutlulamak için, masuraların bir çeşit katliâmı lâzımdır." (K.M., **Kapital**, Cilt 1/IV, s.265-266)

Bugün Türkiye'de Kamu borçlarının (1932 senesinde 60 milyon kadar: Bütçenin 1/3'ünden fazla borç ödenecek), Vergilerin, Korumacılığın daniskası var. Fakat, Marks'ın işaret ettiği, öteki iki etken yok denecek derecede:

1- Sömürge sistemi: Gerçi Türkiye'nin de kendine has bir sömürgesi var ve orada "sanayinin doğumunu şenliklerle kutlulamak için masumların bir çeşit katliâmı" açıktan açığa yürüyor. Fakat bu, öncelikle, her sahada yetersizdir. Pazar olarak kaçakçılığa, Türkiye sanayisinden çok yabancı sermayeye bağlı. İkinci olarak, geniş sömürgeleri de olsa, mesela İngiltere büyük sanayi sermayesi birikinceye kadar tam 2 yüzyıl süren bir sömürge çapuluna müracaat etti. Türkiye sanayii, böyle iki yüzyıl bekleyebilir mi?

2- Ticaret savaşları: 1870 Savaşı ile Fransızlardan 5 milyar Frank alan Almanya, bu parayı, sanayinin gelişmesine harcadı. Türkiye, Yunanlılardan 5 milyon tazminat isteyecek oldu, senelerce tartışma ve görüşmelerden sonra, 300 bine de razı olduğu halde, santim kopartamadı. Artık bugün, öyle, kapitalistliğin bayraklarında olduğu gibi, isteyen ve kendinde az buçuk bir güç bulan memleket ötekine istediği zaman çullanamaz. Dünya dengesi patlamak için bir kıvılcıma bakıyor. Şu halde, Türkiye gibi "en aşağıdan gelen" burjuvaziler, başkalarının sırtından, yüce finans kapitalin izni olmadan, zırnık kopartamaz.

3- Marks'ın zamanında bulunmayan yeni bir, -deyim yerindeyse- sermaye birikışı bugün var: Sovyetlerde birikmiş: Sanayi + Nakliye + Kredi toplumsallaştırılır, işçi devletinin eline geçer. Dış ticaret tamamıyla devlet tekeli altında. İç ticaret düzenlenmiş veya makulleştirilmiştir. Bu şartlar altında, (Çalışma şartları + Kazanç sınırları) belirli + silahlı proletarya kontrolü altında olmak şartıyla, yabancı memleketlerden gelecek sermayelerin de, sosyalizmin kuruluşuna hizmet etmesi mümkündür.

Böyle bir sistemi, hiçbir burjuva düzeni uygulayamaz. Şu halde... Bir tek çare var: Türk burjuvazisi yabancı sermayeye el açacak... Türk burjuvazisi, senelerden beri banyo, traş ve ilh. hazırlıklarını, sırf yabancı sermayeye cazip görünmek için yaptı. Milletler Cemiyeti'nin kapısından girişi, çalacak başka kapı kalmadığı içindir.

Burada, tâ Aydınlık devirlerinde, yabancı sermayesine karşı tutulacak taktik hakkında, vakti geçmiş olsa bile, olan bir tartışmayı hatırladım: 1- Yarı-sömürge Türkiye'de Milli Burjuva devrimi oldu. Sosyal devrime kadar, memlekete yabancı sermaye gelsin. Sanayide ve ekonomide gelişimle beraber proleterleşme ve sınıf mücadelesi de artsın. Devrim daha kolay olur. 2- Hayır, yabancı sermaye gelmesin. Gelirse, uluslararası sermaye bir delik, bir emniyet supabı bulur. Mevcut krizini hafifletebilir. Dünya devrimi bakımından kapitalistlik istikrar kazanır-.

Bu iki akımdan, birincisi, bildiğimiz şekle kadar kardı. Bugün Vedat Nedim bey, 1932 Mart Leipzig uluslararası ilkbahar pazarında, "birçok Alman ve yabancı ünlü simalar ve basın erkânı tarafından (Bravo!) sadaları ve alkışlarla karşılanan" (**Kadro**, Numara 3, s.31) nutkunda, pürüzsüz söylüyor: "*Türkiye, sanayi memleketleri için dikkate değer bir örnektir. Aynı zamanda yabancı sermaye için de kazanç vaad eder bir plasman memleketidir. Fakat yalnız bir şartla: Yaşamak ve yaşatmak...*" Burjuva devlet cihazının memur argosunda bir deyim vardır: "Hem ye, hem yedir!" Yani, sen de rüşvet ve suiistimalin âlâsını yap ama, küçük memurlara da yaptırmak şartıyla. Eski Kuyrukçular da, Avrupa "complice"lerine, soygundaki yabancı suç ortaklarına aynı teklifte bulunuyorlar: Hem yaşa, hem yaşat!

İkinci iddia, enternasyonalist görünüşüne rağmen, Türkiye'de iç kuvvetlere güvensizlikle itham edilmeye kapı açacak kadar zayıftır, Tarihi Materyalizme yan bakar. Çünkü, zannediliyor ki, biz müsadde edersek yabancı sermaye Türkiye'ye girebilir. Veya biz "korumaz" veya "onay" vermezsek yabancı sermaye Türkiye'ye girmekte gecikebilir. Halbuki o da, bu da, pek havai bir idealizm değil midir? İktidar mevkii ile hiçbir alâkası olmayan, mahkûm sınıfların, yabancı sermayenin girişini kabul edip etmemesi ne demektir? Bunun bir tek anlamı olabilir: Türk burjuvazisinin, halkın kanı ve canı pahasına yaptığı yarı-sömürge siyasi kurtuluşunu ekonomik olarak emperyalizme satması, işçi sınıfının ve halk kitlelerinin gözünü açmak için, Komünist Partisi'ne ajitasyon-propaganda-örgüt zemini hazırlar. Bizim, "Türkiye'ye yabancı sermaye gelsin mi, gelmesin mi?" değil, "Gelir mi, gelmez mi?" diye araştırmamız lâzımdır. O zaman diyalektiğin iki kutbu ile karşılaşırız: Türkiye'ye yabancı sermaye hem girmedi, hem girmedi; hem giriyor, hem giriyor.

1- Sermaye girer: Marks, Kapital'inde "Quarterly Review"ya cevap verirken, "Kapital deniliyor", diyordu, "gürültü patırtıdan ve tartışmadan kaçır. Ve tabiatı gereği korkak ve utangaçtır." Bu pek doğru, ama mutlak değil. "Tıpkı tabiatın boşluktan korktuğu gibi, kapital de temettü (kâr) yokluğundan veya pek ufak kârdan dehşetli korkar. Tatmin edici bir kâr ile beraber kapital cesaretlenir. Ona % 10 temin edilmeye görsün, dört bir tarafta kullanılabilir; % 20 ile canına can gelir; % 50 ile olumlu surette pervâsızlaşır; % 100 ile bütün insanlık kanunlarını ayaklar altına alır; % 300 ile, artık kapitalin göze alamayacağı tehlikeli cinayet yoktur, ve ipe çekilmeye fittir. Gürültü patırtı ile tartışma kâr getirebildiği zaman, kapital, her ikisini de (Bugünkü milyarderlerin yaptıkları gibi: ... [Bir kelime okunamadı]) cesaretlendirir ve teşvik eder. Delil mi, dediniz: Kaçakçılık ve Zenci ticareti." (K. Marks, **Kapital**, I/IV, s.270)

Koca Marks'ın şu tasvirini gördükten sonra, bizce, "kapital gelir mi?" sorusunu, "Kâr bulur mu?" sorusuna çevirmekten başka yapılacak bir şey yoktur. Bu noktada hayale kapılmamak için, büyük sermayenin Türkiye'de ne kazandığına iki örnek alalım:

Arslan ve Eskişehir Birleşik Çimento ve Su Kireci Fabrikaları Şirketi: % 6 dağıtılan faiz bir yana, dağıtılan "kâr" 1921 senesinde % 26 iken, 1929'da % 61'i bulur. Fakat, aynı Şirketin 1929 bilançosuna bakarsak, (Hasan Tahsin, Remzi Saka, "**Sermaye Hareketi**", İstanbul 1930, s.325), bütün masraf 29.847 lira, yani sermaye toplamı olan 560 bin liraya nazaran % 5 ve kapitalistlerin aldıkları 474.808 liraya oranla % 6'dır. Bu yüzde beş altı masraf içinde işçiye düşen ücret payı, şüphesiz % 3'ü bile bulmaz. Amele % 3 alıyor, diyelim. Kapitalistler ne alıyorlar? Aynı senenin bilançosuna nazaran (**age**, s.326) 475.998, yani sermaye toplamına nazaran % 85,9 (işçinin 29 misli, yani işçiye nazaran % 2500 kadar) kâr!

Ereğli Kömür Madenleri Şirketi: Aynı eserin 400. sayfasını çevirelim. Şirketin 1929 bilançosunda şunlar var:

Muhtemel yedek	2.000.000	^	1 i. ^{964.744} R^nlc,
Hissedarlara	3.000.000	∇	op ^{fff} ne • z S "S
idare meclisine	1.064.744	/	geçer ⁹ Kapital ise
Amortisman	5.000.000		15 milyon Frank-
Hisse senetleri	900.000	/	tır. Şu halde kâr % 80'dir.

Bu iki kısa örnekten ne netice çıkıyor? Eğer Marks'ın deyimlerini kullanmak gerekirse: 1- Kapital Türkiye'nin "dört bir tarafında kullanılabilir"? 2- Türkiye'de kapitalin "canına can gelir" (çünkü kâr % 20'den de fazladır); 3- Türkiye'de kapital "olumlu surette pervasızlaşır": Kâr % 50'yi de geçiyor. Fakat kâr % 80-85'lerdedir, deyinince ne anlamalı? % 100'e varmaya % 15-20 kadar bir şey lâzım geldiğine göre, Türkiye'de kapital, "bütün" değilse bile, herhalde "insanlık kanunlarını ayaklar altına" alır. Şu halde, kapital, Türkiye'ye kollarını sallaya sallaya, seve seve, koşu koşu gelir; hatta "insanlık kanunlarını ayaklar altına" alarak gelebilir. Ve gelmiştir, geliyor, gelecektir...

Genellikle uluslararası bankaların ve özellikle Uluslararası Tamiyat Bankası'nın hayranı olan Hayrettin Şükrü'nün biri, 1931 ortasında: "*Çeşitli memleketlerde*", diyor, "*İskonto fiyatları şöyledir: Kuzey Amerika'da % 1.5, Fransa'da % 2, İngiltere'de % 2.5, Felemenk'te % 2.5 Almanya'da % 5, Lehistan'da % 7.5, Romanya'da % 8, Şili'de % 8.. Bizde ise en ucuz faiz yıllık % 12'den aşağı değildir.*" (**Cumhuriyet**, 11.6.31)

2- Sermaye girmez deyinince ilk hatıra gelen, uluslararası finans kapitalin, finans kapital olarak, Türkiye'deki sanayi gelişimine karşı yaptığı sabotajdır. Bu sabotaj başlıca iki şekilde görünür: 1- Türkiye'ye mümkün mertebe kapital sokturmamak; 2- Türkiye'de bulunan yabancı kapitalin kârını mümkün mertebe Türkiye'den dışarıya kaçırmak. İşte, Türkiye'ye kapital hem girer, hem girmez, deyinince, anladığımız budur: Giren yabancı kapital, kârının kaymağını, Türkiye'de yeniden üretime koyacak yerde, dışarıya kaçıır. Mesela 1929'da, yukarıda işaret ettiğimiz gibi, Türkiye'ye, 10 milyon yabancı kapital girerken, 15 milyon kadar kâr, kapı dışarı gider. Bu, Türk işçisi artı değerlerinin hangi bankaları doyurduğunu epeyce gösteriyor.

Yabancı kapitalin geldiği halde, gelmeyişinin bir sebebi de, çok kere, Türk sınırlarını aşar aşmaz, tebdil-i kıyafet etmesi ve apansızın, bir Türkten çok "Türk" oluşu: Mesela isminin yanı-başına bir T.A.Ş. (Türk Anonim Şirketi) tabelâsı geçirerek, "Milli" kapital oluşudur. Tahmin edebilirsiniz ki, bu metamorfoz (biçim değiştirme), bu "Millileşme", sırf gösterişten ibaret kalmaz. Kapitalin vatani yoktur. Çünkü kapital her bulunduğu yerde yuva da yapar. Türkiye'ye giren kapital de,- kârın kaymağını, kapitalistin

bulunduğu memlekete göndermesine rağmen, Türktür. Çünkü, aynı Türk, yani Türkiye sınırları dışında olan herhangi başka bir sermayenin, -velev bu sermaye kapitalistinin vatani, kendi eski öz yurdu bile olsa- rekabetini çekemez. Fransa'nın, İngiltere'nin, Almanya'nın, İtalya'nın, "milli" adını alan "Türk" kapitaliyle rekabete girdiğini gören bütün Franklar, Sterlingler, Doçemarklar, Liretler şaha kalkar, -Türk milletinin mukaddes bağımsızlığı ve ekonomik korunma adına- isyan ederler. Bu hal, Türkiye'ye yabancı kapital girdiği halde, girmemiş gibi bir görüntü yapar.

Türkiye'de kapital birikiyor, birikecek: *"Fakat, unutmayalım, milli zenginlik, tabiatı gereği, halkın sefaletinin ta kendisidir." "Kapitalin oluşumu, halk kitlelerinin merhametsizcesine sömürülmesi ve fakirleşmesidir."* (K. Marks, **Kapital, age**, s.280) Bitmez tükenmez facialar destanı demek olan Türkiye'de sermaye birikişi meselesini şimdilik burada bırakmak için, başını bir enteresan hikâye ile bağlamazsam olmayacak: 21.2.930 tarihli **Cumhuriyet**, birinci sayfasında büyük harflerle yazıyor: *"ZEN-GİN OLMANIN YOLU!"* Hikaye klâsiktir. Pangaltı'da yumurtacı Kayserili K., 8.bin liraya sigorta ettiği dükkânını 2 ay önce yakmış. Yanındaki 8 dükkân da caba gitmiş. Şimdi mahkemededir. Reis soruyor, o cevap veriyor:

"- *Bin lira ile işe başladığını söylüyorsun, 4 senede 12 bin lirayı nasıl kazandın?*

"- *Efendim, sandığı 35 liraya yumurta alır, buzhaneye koyarım. Altı ay sonra bunları 80 liraya esnafa taze yumurta diye satarım. Sonra 130 kuruşa mahlut [karışık] yağ alır, Halep yağı diye 280 kuruşa satarım. Dört senede bu suretle 12 bin lira kazandım."*

Siz olsanız, bu, senede 3 misli büyüyen Sermaye müsveddesine "ittifakla" ne "karar" verirdiniz? Bakın "Adalet" nasıl hareket ediyor: *"Bundan sonra şahitler dinlendi. savcı iddianamesini okuyarak zanlının kasten dükkânını yaktığı sabit olmadığını söyleyerek, dikkatsizlik neticesi olarak yangına sebebiyetten suçlu olduğunu söyledi. Mahkeme heyeti kısa bir müzakereden sonra K'nın her iki fiilden de 35 liralık bayat yumurtayı taze diye 80'e, 130'luk karışık yağı Halep yağı diye 280'e sürmek Adalet bakımından "fil"değildir..! ittifakla beraatine karar verdi."*

EKONOMİK BÜNYE ÖZELLİKLERİ

Türkiye kapitalistliğinin ekonomik bünyesindeki hususiyetler deyince, bilhassa şu dört noktayı muradediyorum: 1- Özelikle Finans kapital; 2- Tekelci Sermaye; 3- Devlet- Sermayesi; 4- Yabancı Sermaye. Bu dört nokta üstünde belirli özellikler tespit edilirse, Türk burjuvazisinin en samimi mekanizması karakterize edilmiş olur. Bu dört noktayı böyle, birbirinden ayırmak, epeyce suni; çünkü, dördü de birbiriyle tam içi dışı.. Fakat zaruret.

I- ÖZELLİKLE BANKA SERMAYESİ: Biliyoruz. Bugün Finans kapital deyince, o, Tekelci Sermayeden başka birşey değildir. Ve Devletle kaynaşmış bir Finans Oligarşisi olduğuna göre, Devlet sermayesinden de kolay ayrılamaz. Türkiye gibi geri memleketlerde ise, Finans kapital demek, öz itibarıyla Yabancı Sermaye demektir. Lâkin burada, Finans kapitalin başı sayılan Banka sermayesine işaret edeceğim. Çünkü, Lenin, Emperyalizm devrinde, kapitalistliği anlamak için Bankalara bakmayı tavsiye eder.

1929 senesinde Bankaların durumunu göreceğiz: "**Sermaye Hareketi**" yazarları, 1929'da, Türkiye'de 38 milli banka hesab ediyorlar. Fakat bilançolar kısmında, 4 çalışmayan banka haricinde, dört banka daha buluruz. Yani gerçekte 42 "Türk" bankası var. Sanayi ve Maden kömürü şirketlerinin toplamı da hemen hemen aynı derecede: 49 tane.. Bu kırk iki bankanın Gerçek sermaye toplamı (İtibari sermayeyi saymıyoruz..) 53 milyon lira 4- 6 milyon Sterlin (Sterlini o zamanki rayiçle 10 lira sayarsak ortalama 60 da bu ederse) toplam 113 milyon lira. Yabancı bankalar (S.Ş.C.İ. Bankası bütün bu hesaplardan hariç; o, Türkiye'de Mali hegemonya güden emperyalist bankalarla kıyas edilemez) adı altında sayılan en mühimlerinin sermaye toplamı 300 milyon küsurdur. Yuvarlak hesap edecek olursak, Türkiye ile doğrudan doğruya ilgili olan ve "Yabancı" sıfatıyla kayıtlı olan 7 banka ser-

mayesi, "Milli" denilen 42 bankadan sayıca 6 defa daha azlık olduğu halde, sermayece hemen hemen 3 misli büyüktür. Fakat, kayıtlı sermayelerinin kalıp ve kıyafetine rağmen, Yabancı bankalar, Lord Gürzon'un Lozan'da İsmet'e söylediği sözü canlandırmak istermişçesine, Türkiye'de gayet az muamele görüyorlar. Onun için, "Milli" denilen bankaların 6 misli kayıtlı sermayesi bulunan Yabancı bankaların kârı, Milli bankaların 26'da biri oranındadır.

Doğrudan doğruya "Yabancı" ismini alan bankalarla, "Milli" adlı bankaların ilişkisini bırakalım. "Milli"lere bakalım.. Milli bankalar deyince, bunlar iki büyük gruba ayrılmalıdır: 1- Yabancı sermayeli "Milli" bankalar; 2- Türk sermayeli "Milli" bankalar.. Bu ikinci grup içinde de sırf "yerli" sermayenin ne olduğunu kesin surette kestirmek mümkün ,değil. Fakat, biz, hepsini yerli sayalım.

1- Yabancı "Milli" bankalar, 3 tanecik: Osmanlı + Selanik +Türkiye Milli = 6 milyon Sterling, 1929 piyasasına göre 62,4 milyon Türk lirasıdır. Şu halde, hepsini toplarsak, 51 milyon yerli "Milli" sermayeye oranla, bütün "Milli" banka sermayesinin % 55'i Yabancı'dır.

2- Yerli "Milli" bankalar: Türkiye'de yerli "Milli" bankaların sayısı 39'dur. Bu 39 bankadan yalnız 4 tanesinin sermayesi, 5 milyon lira ve daha fazladır. Sermaye itibarıyla, bu dört büyük banka, 39 bankanın sermaye toplamından % 82'sini tutar/* Aynı 1929 senesinde, aynı dört banka, bütün "Yerli-Milli" banka sermayelerinin % 82'si gibi muazzam bir oran üstünlüğü ile, bankaların bütün kârının da % 78'ine sahiptir. Yani 35 küçük banka, bütün "Yerli-Milli" banka sermayesinin % 18'i oranında bir sermayeye sahip.. Yalnız, o seneki bütün bankaların kâr toplamından % 22'sine katılıyorlar ediyorlar. Her ne olursa olsun, bu rakamlardan "Yabancı-Milli" (Bu deyimlerin diyalektiğini ben icad etmiyorum; deyimler, olayların zaruri ve sâdik ifadelerinden başka birşey değildirlir..) bankaları hariç tuttuğumuza göre, çıkan anlam, Türkiye'deki "Yerli-Milli", 39 bankaya 4 büyük bankanın mutlak ve ezici üstünlüğüdür.

Fakat, iş bu kadarla kalmaz. Bu dört büyük bankanın da mahiyetine, içyüzüne bakarsak, onların da iki büyük gruba bölündüğünü görürüz: 1- Devlet bankaları; 2-Özel banka..

Burada uzun rakamlardan çok, bunların konuyu aydınlatacak oranını tespit ediyorum. Rakamlar ayrıca, "**Türkiye'de Kapital Saltanatı**" kitabında bulunur.[Bkz. Sayfa 18'deki Dipnot'umuz]

1- Devlet banka sermayesi: Türkiye'de bütün "Yerli-Milli" bankalar sermayesi 51.045.000 kûsur lira.. Bunun 42.512.414 lirası (% 82'si) saydığımız dört büyük bankaya aittir. Bu 42.5 milyonun da, 37.512.414'ü, üç koldan (Tarım - Sanayi- Emlâk), bütün (Köylü + Amele + Yetim ve Fukara)ya ait, meteliğine kadar her türlü mülkiyeti, modern kapitalist mülkiyeti haline döndüren bir tür devâsa sermaye laboratuvarı, bütün zayıf ve mahkûmları midesine indiren müthiş üç başlı, bir tek sermaye canavarı gibi, Türkiye'de ejderha kesilen 3 Devlet bankasına aittir. Bu üç dev, bütün "Yerli-Milli" sermayenin % 73,6'sını tutar. Yani hakkıyla Türk ismini alabilecek olan Banka sermayesini 10'a bölersek, bunun 7'si Devlet bankası, 1'i İş Bankası, 2'si küçük bankaları teşkil eder.

Üç büyük Devlet bankası (Tarım+Sanayi ve Maadin+ Emlâk ve Eytam), bütün (Amele + Köylü + Esnaf + Yetim + Fakir ve Orta-halli)lerin mülklerini yutar, dedim. Fakat, bu üç başlı ejderha, yuttuklarını hazmedip özümseyemez, sadece "ekle-sâlih"[yenmeye hazır] bir hale getirir. Üç başlı ejderin karnında bir mideden çok bir değirmen vardır-. Dişleri arasına geçirdiği dağınık, ufak, sermayeleşmemiş mülkleri, salyası ile kıvamlandırıp sermayece öğüttükten sonra, öteki yavru veya anaç "Yerli-Milli" bankaların ve bir kelime ile Türk burjuvazisinin, Finans kapital oligarşisinin ağzına kusar.*]

Üç büyük Devlet bankasının, halktan birer birer aldıklarını, yerli burjuvaziye toptan verdiği ve üç başlı canavarın, Yerli-Milli sermayeye dadılık ederek onun palazlanmasından başka bir gaye gümediği bir sistemdir. Uzun bir hikâyedir, başlı başına "sosyal romanslar doldurur. Bu noktada büsbütün soyut kalmamak için bir somut örnek: "Milli Aydın Bankası".. 1912 ve 13'lerde, Ege bölgesinin yerli bezirganları, yabancı sermayenin karşısında pek cılız, teker teker kaldıkça, rekabet edemeyecek.. Kooperatifleşme hatırına geliyor. Kooperatif ile hem köylü üretmeni kontrol altına almak, hem de yabancı sermayeye karşı dayanmak mümkün. Fakat, böyle soyguncu bir Kooperatife halk kendiliğinden gelmez; onu, tefeciden daha ehvence bir kredi ile Yerli-Milli sermayenin arabasına bağlamak lâzım. Kredi banka ile olur, banka büyücek bir para ile.. Halbuki müteşebbis "iki genç" onbinlerce lirayı henüz bir çırpıda biriktirmiş değillerdir. O zaman, proje, memleketin mebusunun da delaletiyle, Tarım Bankası'na ve hükümete açılır. Osmanlı toprakbentlerinin angarya işletilmeleriyle biriken Tarım Bankası'nın sermayesi ne güne duruyor.. Tarım Bankası 100.bin liralık "Milli Aydın Bankası"nın yarı sermayesini temin eder. öteki yarısını da kurucular uydurmaya çalışır. Bu Banka, 1913 tarihlerinde, Aydın'da Kurşunlu Han'ın bir köşeciğinde açılır. 1932 Kasımında Milli Aydın Bankası yaptırdığı tiğ gibi yeni ve kendi binasına, heyecanlarla taşınır.. İşte Yerli-Milli sermaye böyle doğar.

2- İş Bankası: Yerli-Milli banka sermayesi içinde bir devlet, bir de özel diye iki grup bankaları ayırırsak, devlet banka sermayesi 7, özel banka sermayesi 3 olur. Onda 3 olan 36 banka da şöyle bölünür: 1- Bir banka (İş Bankası) onda 1; 2- 35 banka onda 2.. Şu halde, Devlet bankaları bir tarafa bırakılırsa, -çünkü onların vasfı özel sermayelere yem hazırlamaktır- Türkiye'de "Yerli-Milli" dediğimiz banka sermayesine sermayece 1/2 oranında ve sermayenin merkezileşmesi itibarıyla 16 misli hakim olan sermaye, biricik İş Bankası'dır. İş Bankası'nın kudretini, soygun kabiliyetinde ufak bankalara nazaran nasıl müthiş bir üstünlük muhafaza ettiğini anlamak için, banka kârlarından hissesine düşeni hesaplamak yeter. 1929'da bütün "Yerli-Milli" bankalar 5.3 milyon kûsur lira kâr ediyorlar. Bunun % 78'i, 4 büyük bankanın.. Fakat % 31'i de biricik İş Bankası'nın. Yani biricik İş Bankası, 34 küçük "Yerli-Milli" bankanın 1/2 sermayesi ile, 34 bankanın 1.5 mislinden fazla kâr ediyor! İş Bankası'nın dehşetini ve zaferini daha iyi anlamak için, Tarım Bankası ile boy ölçüştürelim: Tarım Bankası 24,2 milyon sermayesiyle İş Bankası'nın hemen ortalama 5 misli sermayelidir. Fakat aldığı kâr, 1.4 milyonla, ancak % 26, yani İş Bankası'ndan % 5 daha azdır. Ejder üçüzünden öteki ikisi (Emlâk-Eytam ve Sanayi-Maadın) bankaları, kapitalce İş Bankası'nın 3 misli oldukları halde, kârca İş Bankası'nın ancak 2/3'si kadar soygun temin ederler.

Bu izahattan anlaşılıyor ki, Yerli-Milli 39 bankanın ruhu 4 büyük bankadır. Sermayenin % 80'i bu dört canavara hastır. 4 canavarın ruhu da biricik İş Bankası hazretleridir. Ruhtur, çünkü, sermayenin "Ruh"u kâr olduğuna göre, İş Bankası, dört banka içinde sermayesine nispetle 3 misli kâr eden, ejder üçüzün ettiği kâr toplamının 2/3'sini tek başına hak eden biriciktir. Onun için, bütün dünya kriz içinde kıvranırsa, hissedarlarına, bunca ihtiyattan başka, % 10'dan fazla kâr dağıtmak, ancak İş Bankası'nın harcı olabilmıştır. Ye yine onun için, dedik, üç büyük ejder Devlet bankası, bu biricik artı değer canavarını ve onun; "teb'â"larını, - madem ki Bankalar bahsindeyiz, - Türkiye'nin finans kapital cesedi İş Bankası'nı beslemek için, kasadan karınlarını, ufak, orta, dağınık ve modern olmayan (mülk, artı değer, fazla-ürün) değirmeni haline getirmiştir.

Netice: Kısa keselim. Kadim çağlarda Allahları paralaştıran, bugün Paraları Allahlaştıran Banka sarayları, Türkiye'yi de, fa-

kat bütün öteki uzun serbest rekabet konaklarında konaklamış klâsik kapitalist memleketlerin aksine, 5-6 değil, şeklen 4, fiilen, -tek partili "Büyük Millet Meclisi" gibi, - bir tek banka sultanının, haşmetli İş Bankası'nın "Memâlik-i Mahrûsa-i Şâhâne"si haline getirmiştirler.

Fakat hiç aldanmaya gelmez, bu sırf "Yerli Türk" dediğimiz banka sermayesi sahasında böyledir, ötekiler, başlarındaki T.A.Ş. (hem taş, hem Türk Anonim Şirketi) ne olursa olsun, yabancı oğlu yabancıdır. "Milli-Yabancı" dediğimiz 3 banka vardı. Eğer bunların, Ekonomi Vekâleti İstanbul Şirketler Komiseri ile Şirketler ve Sigortalar Müdürü'nün Türkiye'de Sermaye Hareketi'nin kanununu değil, sükûnet halini bile doğru dürüst vermeyen bilinen bilanço torbası "**Sermaye Hareketi**" nâm eserinde verdiği bilançolara inanmak lazımsa, 1929'da: 2.4 milyon sermayeli Selanik Bankası (T.A.Ş.) 463 bin lira 4- Osmanlı Bankası 2.5 milyon kûsur (fakat galiba genel kârı) + Türkiye Milli Bankası (T.A.Ş) 1 milyon altın Türk lira sermayesiyle aktifinde 10.4 milyon kâr ve zarar = 13.398.255 lira.. Halbuki aynı sene içinde, "Yerli-Milli"lerin kâr toplamı 5.385.755 lira.. Dört büyük "yerli-Milli" bankanın kâr toplamı 4.193.075 lira olduğuna göre (Lira deyince hep Türk lirası anlayalım): 3 "Yabancı-Milli" banka, 4 "Yerli-Milli" bankanın 3 misli kâr çekiyor demektir, ve bütün "Milli" bankalar kârının % 71.5'i de aynı 3 "Yabancı-Milli" bankanıdır.

Demek "Milli" bankalar içinde, kâr etmek itibariyle, hâkini üç banka var: 1- İş Bankası; 2- Türkiye Milli Bankası; 3- Osmanlı Bankası.. Bu 2 Yabancı, 1 Türkten ibaret "Milli" bankalarımız, efendilerimiz, Türkiye halkının başına geçirilmiş üç muazzam şeytan külâhı gibi, Finans kapitalin menfaatleri önünde her şeyi gözden kaybettirirler.

II- TEKELCİ SERMAYE: "Sermaye Hareketi"nin toplayıcıları, o kıpkısa "Başlangıç"larında şöyle diyorlar: *"ekonomik işlerde asrın ana kuralını teşkil eden birikim kanunu ve büyük işletme bütün kuruluşları, büyük sermaye cihazları olan anonim ve limited şirketlerle ve toplu hareket düzeninin ifadesi demek olan kooperatiflerle ifade eder bir hale koymuştur. Şu hale göre; anonim, limited, kooperatif şirketlerin her sene ulaştıkları netice, aşağı yukarı memleketin ekonomik halinin ve sıhhatinin*

rakamlarla ifadesi demektir." (abç) Bizim için malûm olan bir şeyi, bir burjuva yazarına söyletmek pek de faydasız bir şey değil: Her devrin hakim bir tekniği vardır. Ona sahip olan sınıf, toplumda fiilen hakim sınıf olur. Kapitalist düzeninde hakim teknik makinedir. Makine, izafi artı değer yaratmak zaruretiyle, her gün en müthiş sıçramalarla evrimleşir, uzmanlaşır ve Marks'ın deyişiyle: "*Vücudu binalar dolduracak*" surette canavarlaşır. Kapitalist toplumunda makine sermayedir. Sabit sermayenin sabit sermaye kısmı; fakat, kapitalist üretiminin belkemiğidir. Şu halde, bir memlekette, ekonomik bünyenin öz vasıflarını incelemek için, en müsait saha teknik ülkesini, sanayisini gözönünde tutmak lazımdır. Fakat sanayi deyince, kapitalistlikte, homojen bir bünye değil, bir hiyerarşi hatıra gelir. Her sanayi şubesinde hakim olan işletmeler, en yüksek tekniği içinde toplayanlardır. Teknik, bu rejimde, sermaye olduğu için, yüksek teknik, yüksek sermaye demektir. Büyük sermaye topluluklarının, bilhassa emperyalizmdeki adı "Şirket'tir. İşte onun için Şirketlerin karakteristiği, bir "memleketin ekonomik durumunun" karakteristiği demektir. Maksadım, burada ekonomik kapsamlı bir etüd yapmaktan çok, Türkiye'deki kapitalistliğin iç vasıflarından bir ikisini kabartılandırmak olduğundan, bütün şirketlerin değil, özellikle sanayi şirketlerinin, o da bütün özelliklerini değil, Emperyalizmin teknelci eğilimlerine temas eden taraflarını ele alacağım. Bu, biraz da yukarıda, belgeli bir biçimde koyduğum tezi, geliştirmekten ibarettir.

Sanayi deyince, fabrikaları anlıyoruz. 1929'da, Türkiye'de, 1500 kadar fabrika tespit ediliyor ve bunlar 7 şubeye sınıflandırılıyordu. Aynı tarihte, büyük sanayi şirketlerinin de böyle bir sınıflandırmasını yapmak mümkündür:

<u>Fabrikaların</u> <u>Branşları</u>	<u>Fabrika</u> <u>sayısı</u>	<u>Şirket</u> <u>Sayısı</u>	<u>Şirketlerin</u> <u>Branşları</u>
Dokuma	350	11	Dokuma, bitkisel yağ, halıcılık
Gıda, vs.	556	12	Gıda, değirmen
Madeni eşya	196	10	Madeni eşya, elektrik, tesisat
Kimyevi maddeler,			

tıbb, soda, vs.	170	6	Kimya, itriyat, sabun
Ta ş, cam, toprak işi	44	7	Çimento, değirmen taşı, çini
Deri	75	3	Deri
Matbaa vesaire	54	1	Matbaacılık
Yerli hammadde		2	Palamut, meyan kökü
Toplam	1474	52	

Şöyle, kabataslak yapılan şu karşılaştırma, en büyük şubede en çok 12 Şirket bulunduğunu gösteriyor. Ondan sonra "Madeni eşya, elektrik ve tesisat" 10; "Dokuma, bitkisel yağ, halı" 11, ve ilh. Şirket yazılıyor. Bugün artık burjuva alimlerinin de onayladığı gibi, herhangi bir şubeye 20 büyük işletme hakim olursa, o şubede tekel, Tröstleşme olur. Bizim, sırf yukarıdaki cetvelde, üç beş şubenin bir arada görüldüğü sütunlarda bile, en çok 12 Şirket var. Şu halde, şartsız ve kayıtsız, bütün sanayi üretimi sahalarında tekel mümkündür ve fiilen vardır. Yine tespit edildiğine göre, Amerika'da, her üretim şubesine 10 Şirket hakimdir. Yukarıki cetvel yalnız iki şubede, Amerika'dan biraz aşağı kaldığımızı gösterir gibi oluyor.. Halbuki, Dehâlar Ülkesinin Birleşik Amerika'dan aşağı kalması imkânı hiç hayal edilebilir mi? Gerçekte şirketleri böyle bölük halinde değil de, ait oldukları üretim şubelerine göre ayırırsak, şöyle bir netice buluruz:

Çimento	5	Çini	1
Değirmen	6	Tıbbi ecza	2
Pamuk, iplik, dokuma, bitkisel yağ	9	Sabun	1
Kâğıt	1	Parfümeri	1
Palamut	1	Fotoğraf	1
Meyan kökü	1	Şeker	2
Debbağ	3	Barut	1
Değirmen taşı	1	Fişek	1
Ahşap ve demir malzeme	1		ve ilh.

Görüyoruz ki, yalnız üç üretim şubesinde 5'ten fazla şirket (büyük sermaye) var, üç şubede de 2'den fazla.. Ve hiç bir şubede 10 şirket aynı zamanda yok.. Geri kalan 11 şubede yalnız birer tek şirket (büyük sermaye) mevcut..

Tabii "vur dediysek, öldür demedik".. Yani, bir şubede yalnız bir tek şirket: büyük sermaye temerküzünden ziyade, sanayinin geriliğine de işarettir. Mamafih hadiseler gösterdi ve gösteriyor, ki Türkiye sanayi şubelerindeki büyük sermaye şirketleri beşi zor geçiyor ve onu bulamıyor. Çünkü, iç pazar, "o kadar sikleti çekmez"...

Bir örnek:

Çimento şirketleri 5'tir. Türkiye'nin senelik çimento ihtiyacı 200 bin tonu pek geçmiyor. Halbuki yalnız başına Kartal, bir senede buna yakın bir üretim yapabilecek güçtedir. Onun için **Ekonomist d'Oryan** daha 1930 Nisan 10'unda: "*Pazara şimdi, Türkiye'de mevcut 5 fabrika hakimdir*" diyordu. Zamanla, hele ton başına 18.5 lira gümrük resmi konduktan sonra, Çimento sanayisi için: "Köpeksiz köyde değneksiz gezmek"ten kolay bir şey kalmamıştı.

İç pazarın tekeli ve tıkanır hale gelmesi bu 5 Çimento şirketi arasında, -Türkiye Cumhuriyeti'nin bütün kanunlarına rağmen sarsılmaz bir Tröst yapmak işten bile değildi 19.10.50 tarihli **Son Posta**'da okuyoruz: "*Son günlerde şeker işine benzeyen bir çimento işi çıktı. Hükümet yerli sanayiye koruyacağı diye, dışardan gelen çimentoya fazla gümrük koydu. Bu yüzden içerde yapılan çimentolar yüksek fiyatla satılıyor. Fakat fabrikalar bununla da kanmadılar, kendi aralarında fiyatı düşürmemek için bir tröst vücuda getirdiler. Memlekette tröst yapmak kanunen yasaktır.*" Soruşturma... 19 liraya mal olan çimentonun tonunun 29 liraya satılması yeterli görülüyor. 4.12.30 tarihinde, aynı sütunlarda: "*Çimento tröstünün, işçi ücretlerinde, kömür fiyatlarında bir yükselik olmadığı halde, bundan önce 100-120 kuruşa satılan 50 kiloluk torbaları, halen 160-170 kuruşa satması doğru olmaya çağrı*" ileri sürülür. Tüccarlar buna muhaliftir. Yani 19 liraya mal olan bir ton çimentonun fiyatı bir buçuk ay içinde 29'dan 32-34 liraya çıkartılıyor. "Türkiye Mali dev Sermaye Saltanatı" notlarında Çimento sanayii faslında, bir tarafta millileşmek eğiliminde olan (Aslan ve Eskihisar, Zeytinburnu, Ankara), öte tarafta Kartal olmak üzere 1929'da iki rakip cephe kurulduğunu kaydettikten sonra, şöyle neticeye varılıyordu: "*Milli hizip Kartal'a teslim olarak, biricik bir Türkiye tröstüne kaynaşmaya yakında mecbur olacak (yoksa mahvolacak)tır.*" (s.4). Gerçekten çok sürmedi, netice belirdi: "*Eskihisar, Aslan, Zeytinburnu, Kartal çimento fabrikalarının aralarında bir tröst yaptıklarını yazmıştık. Bu büyük tröst*

*M.Şor, Keseryan ve saire gibi büyük kapitalister tarafından idare edilmektedir." (Son Posta, 4.12.30), Artık işi yoksa, "Kanun" denilen Dudu kuşu dile gelsin, ve tüccarlar "işçisi ucuz olan çimento sanayimizin daha ucuza mal etmesi ve satması icap eder" diye dursun. Aradan daha bir "iki" ayıcık geçince, Adaletin sermaye efendisi önündeki vaziyetini tahmin ettiren şu kısa haberi alıyoruz: "Çimento fabrikaları tröstü, aralarındaki satış örgütünü toplamışlardır. Birkaç günden beri fabrikalar satış dairelerini birleştirmişlerdir. Bu suretle çimento tröstü **durumunu güçlendirmiştir.**" (abç) (Son Posta, 22.2.31) İşçiler toplu dilekçe ile vilayetten iş aramaya gidince küplere binen polis, işte suç arar. "Kanunen merana" olan Tröst kapitalistlerce yapıldı mı, bu "durumunu güçlendirmiş tir"...*

Bir üretim şubesinde, vev bir tek büyücek şirket bile kurulsaydı, o tek şirketin, bütün şubeye hakim olması, Türkiye gibi dış pazarı yok, iç pazarı dar olan bir memleket için muhakkaktır. Zaten onun içindir ki, burada, sırf büyük sanayi şirketlerini gözden geçirmekle, bütün sınaî üretim ve memleket ekonomisi hakkında esaslı bir fikir edinileceği kolay anlaşılır. Çünkü, her şirket, vev bir tane de olsa, bulunduğu üretim şubesinin hakimidir.

İşte küçük bir misal daha: Hisse Senetli Şirketlerden Türkiye'nin bile en pısrık bir teşekkülü olan "Foçetayn Değirmen taşları" şirketi 10 bin liralık bir şirketçeğizdir. Yalnız beş ocağı vardır. Halbuki şirket halinde olmayan Öteki 8 ocak daha var. Bu 8 ocak senede 200 değirmen taşı ancak ürettikleri halde, şirket minyatürü 20-30 işçi ile senede 8 bin, yani 5 ocakla 8 ocağın 40 misli fazla değirmen taşı üretiyor...

Şu halde: 1- Sermaye şirketleri buldukları üretime hakimdirler; 2- O üretimi fiilen tekelleştirirler. Ve bu tekelleşmede Türkiye, belki başka hiç bir emperyalist memlekette görülmedik derece şiddetli bir gelişim ve sıkı fıkılık gösterir. "Bir avuç Finans Oligarşisi" asıl Türkiye'de görülecek şeylerdendir. Mamafih Hisse Senetli Şirketler bütün yaptıkları üretime hakim olarak onu tekelleştirmekle de kalmazlar. Nasıl hakimiyetten bir tekel çıkıyorsa, tekel de, her türlü rekabet tehlikesine karşı en büyük saldırıları ve engelleri hazırlamayı doğurur. Böyle bir cüret gösteren küçük sermayeler, bir çırpıda çıkarılır atılır ve gelen zorluysa, kıdem hakkının verdiği imtiyazlarla şirket sonuna kadar meydan savaşı açar. Bu da örneksiz kalmasın diye, yine "**Sermaye Hareketi**"nden okuyalım:

"Ereğli kömür havzasında rol almaya ve çalışmaya kalkışacak sermayeler, Ereğli Şirketi ile mücadeleyi mutlak hesaba koyacaklardır. Büyük kapitalist grupların elinde olan Ereğli Şirketi, küçük sermayelerle işe başlayacak girişimleri kısır bırakabilir. Diğer taraftan kendisiyle başbaşa yürüyecek ve kendi müşterilerini, -velev kısmen olsun- elinden alabilecek yeni sermayelerin ve kapitalist grupların Ereğli kömür havzasında yerleşebilmesine müsaade etmeyeceğini ve bu maksatla da kapitalist çevrelerde mümkün olan her tedbiri alacağını ve almakta olduğunu zaruri ve doğal görmek lazımdır." **(abc)**. (Remzi Saka ve Hamit Tahsin, **age**, s.150)

Şu üç olaydan anlaşıldığına göre, Türkiye'de hisse senetli şirketlerin rolü üçtür: 1- Kendi "Nüfuz bölgesi"ne yabancıları uğratmamak; 2- Kendi üretim koluna hakim olmak; 3-O üretimde fiili tekel yapmak.. (İktidar + Tekel), bütün dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de, hisse senetli büyük sermaye şirketlerindedir.

Şimdi, Türkiye'de, bilhassa sanayi şirketlerinde, konumuzu bilhassa aydınlatacak olan şu üç dört noktayı arayalım: 1- Tekelci kaynaşma; 2- Bankalarla kaynaşma; 3- Mahalli birikim; 4- Finans kapital hazretlerinin skandallarından; 5- Teknik zenginlik.

A) Tekelci Kaynaşma: Türkiye'de topyekün 2300 fabrika ve atölye var. Bu rakamın içinde yalnız 1500 kadarı modern teknik diyebileceğimiz fabrika sistemi ismini alıyor. Bu 1500 kurum içinde ise, yalnız 52 Sanayi ve Kömür madeni ile 26 İmar şirketi ("**Sermaye Hareketi**"; s.212, 213, 214) sayarsak, ortalama Türkiye'de fabrika işleten 70 kadar şirket bulunduğu neticesine varırız. (Bunlardan başka daha 100 kadar Ticaret, Orman, Emlâk ve Deniz ticareti şirketi ile, yine 100 kadar Banka ve Sigorta şirketi kabul edersek, Türkiye'de ortalama 250-270 kadar büyük sermaye kuruluşu vardır). Türkiye'nin, bugünkü siyasi-ekonomisini güden, doğrudan doğruya bu 70 şirkettir. 70 kurum içinde, özellikle Sanayi ve Kömür madenine ait olan 52'sini ele alırsak, şüphe yok, bütün Türkiye'nin ekonomik bünyesi hakkında yeterli bir fikir ediniriz.

Bir soru: Madem ki Türkiye'de 2300 sınıai işletmede 1500 fabrika esas nüvedir; ve bu 1500 fabrikaya da bütün üretim şubelerinde 1 ile 6 hisse senetli şirket hakimdir, şahıs olarak, bu şirket cihazları ve ağılarıyla Türkiye'ye hakim olan kaç kişi var? Sorulmamacak bir soru mu? Türk burjuvazisinin ekonomik siyasetine hakim olan ortalama 70 şirkettir, dedik.. Bu 70 şirkete hakim olan 52'sini alalım. 52 şirkete kaç kişi hakimdir? Buna cevap vermez den önce

şirketlere kimlerin "Hakim" olduklarına işaret edelim. Bir şirkete hakim olanlar: Kurucular ile İdare Meclisleri'dir. Bunu rakamla ifade etmek için şu örneklere bakalım:

	Aslan	Eskihisar	İş Bankası
Kuruculara			
kâr.	44.220		60.000
İdare Meclis			
kâr.	29.109	66.348	90.000
Hissedarlara			
kâr.	72.000	33.600	360.000
Faiz-Yedek-			
Amortisman...	94.461	332.640	581.000
		(Hisse kârı)	

Yukarıdaki cetveli yuvarlak hesap ifade etmek istersek: 1- Kurucularla İdare Meclisi'ne düşen kâr payı, aşağı yukarı bütün Hissedarlara dağıtılanın 1/3'idir. Mesela Aslan-Eskihisar Şirketinde 56 bin hisse senedi var. Bunun 50 bini Hissedar ve yalnız 6 bini kuruculara aittir. Yani sayıca 10 misli kadar fazla olanlar, dağıtılan kârdan ancak 2 misli pay alır. Bir kurucu, adi Hissedarların 5 mislidir. Fakat, hiç unutmayalım: İdare Meclisleri, genellikle kodaman ve sermayeye hakim olan hissedarların elindedir. Şu halde kurucularla İdare Meclisi'ne geçen kâr payı hiç böyle 1/3'lerde kalmaz.. Biz kaldığını kabul edelim. İşin burada bitmediğini anlarız.

2- Dördüncü sütun rakamlara bakalım: Faiz, ihtiyat, Amorti.. O seneki Şirket kârının yatırıldığı bir başka sahadır. Ve yuvarlak hesap, bu fasıl, (Kurucu + İdare Meclisi + Hissedar)lara dağıtılan bütün kâr ile hemen başabaştır. Yani, bir senelik yarısı tekrar şirkete dönüyor; öteki yarısının 1/3'i kurucu ve İdare Meclisi'ne, 2/3'si de hissedarlara dağıtılıyor. Bir kelime ile, bir senenin kârı 6 ise, hissedarlar onun 4'ünü değil, sadece 2'sini; yani 2/3'sini değil, yalnız 1/5'ini alıyorlardı.. Şu halde. Şirkete kimler hakimdir? Herhalde dağılık hissedarlar değil, Şirket içindeki imtiyazlı ve örgütlü kodamanlar güruhunu temsil eden, bir kelime ile tekrarlayalım: İdare Meclisi Üyeleri ve Müessislerdir.

Bir daha tekrarlayalım: Türkiye'de sermaye saltanatının bahtiyar hakimleri kaç kişidir? Bunu, benim gibi üşenmeyip, "Sermaye

Hareketi"ndeki bilançolarda mevcut bütün: Şirket Kurucusu, İdare Meclisi Üyesi, Denetçi, Murahhas Sorumlu Müdür'leri sayarsanız, görürsünüz, ki 50 Banka ile 52 büyük Sanayi ve Kömür Madeni Şirketlerinde, yani bütün memleket ekonomisinde "kaadir-i mutlak" olan Tekelci (Banka + Sanayi) Büyük Sermaye'sini temsil eden, yuvarlak hesap yapalım: 100 şirket hakimdir; ve bu yüz şirketin personeli, hakim ve güdücü şahısları: 444 Türk, 181 yabancı olmak üzere, tamam (625) kişiciktir. Anladınız mı? Bir daha tekrar ediyorum: 14 milyon nüfusu koyun sürüsü gibi güden ve soyan sınıfın bir avuç hakim Mali ve Tekelci Sermaye Oligarşisi, % 28,9'u, yani şahıs itibarıyla hemen 1/3'i yabancı olmak üzere, -ne fazla, ne eksik- tamamı 625 kişidir! Ey "Vatan" ve ey "Millet", ne ulu, ne yüce şeysin sen! Mamafih, daha ileride, şu altı yüz küsur (Sanayi + Banka) kodamanının, zannedildiği gibi 2/3'sinin değil, o kıtıpiyoz 1/3'ceğizinin her şeyi elinde tuttuğuna geleceğiz.

Hayır! Zannedilmesin ki, Türkiye'deki kapitalist sınıfını sırf 600 küsur kişi saydım. Türkiye'de özellikle şehir kapitalist sınıfının sayısını bir tahmin edelim. Ege bölgesi, Türkiye'nin hemen hemen 1/2 ihracat bölgesidir. İzmir'de, simsarlar da (318) dahil olmak üzere, 1929'da ("**Mintıkamızın Kitabı**") 2390 firma var. Bütün Türkiye'de, 2300 atölye ve fabrika bulunduğunu da biliyoruz. Şu halde, bu 2300 rakamını, Türkiye'de kaçla darp etmeli ki, şehir burjuvazisinin sayısı bulunsun? Türkiye'de İzmir gibi on büyük kapitalist merkezi düşünürsek, 23 bin kapitalistimiz var demektir. İşte bu cömert hesapla anlatılmak istenen netice, Türkiye'de velev böyle bir 20-25 bin kadar kapitalist bulunsa bile, bunlara yalnız beş altı yüz değilse bile, bini pek geçmeyen kalın kapitalistin hakim oluşu ve bu hakimiyetle, memleket mukadderatına sahip oluşudur. Bütün şirketlerin sayısı beş ise ben bunun 2'sini aldıra. Aynı mukayeseyi yürütürsek, Türkiye'de: 600 + 600 + 300 = 1.500 büyük kapitalist olabileceği anlaşılır. Yani 14 milyona 1500 kişi; 9-10 bin kişiye bir kalın kapitalist hakimdir.

100 şirketten 52 sanayi "Şirketimize" gelelim. Burada 117 gayrı-Türk ve 176 Türk olmak üzere 293 sermaye başbuğu var. Yani kişiler toplamında: Türklerin % 60'ı Bankalarda, gayrı-Türklerin %35'i Bankalarda... Demek yabancı unsurlar, Banka sermayesinde gayet muazzam birikimlerle en az kişiler toplamı gösteriyor. Ve Sanayie daha çok karışıyor. Onun için, Sanayi başbuğlarının Teşvik-i Sanayi'den istifade zoruna % 40'a yakını yabancıdır. Türkiye sanayileşiyor. Bütün ekonomik siyaset sanayinin emrinde...

Sanayi büyük sanayinin, büyük sermaye de 300 adamın elinde Başka tabiriyle, 300'den az adamın nam ve hesabına işliyoruz. Yalnız bu rakam bile, Türkiye'deki büyük ve hakim sanayi sermayesinin tekelci vasfı hakkında takribi bir fikir edinmeye yeter. Gerçekte 300 kişi, bir "Büyük Millet Meclisi" demektir. Ve o Büyük Meclis gitti, bir tek Parti ve bir tek sermaye Dehası tarafından kumanda edilerek, toplumsal sömürü faaliyetini gütmesinde, bütün çalışkan işçi, köylü ve halk sınıflarına karşı en yalçın, biricik cephe kurmasında en ufak bir imkansızlık ve tereddüt olamaz...

Mevcut Sanayi Şirketlerinin birbirleriyle ne kadar sıkı fıkı kaynaşmış, şu halde bütün sanayi sistemini tekelleştirmiş olduğunu anlamak için, yalnız şu iki misali tetkik edelim: Birinci örnekte bir tek Şirketi, mesela hatta rastgele Sebat Değirmen şirketini alıyorum. Onun, sırf öteki sanayi şirketleriyle, doğrudan doğruya İdare Heyetlerinde, karşılıklı üyeveya aynı üyeleri buldurmak suretiyle yani bağlı ve içli-dışlı olduğunu şöyle bir şema halinde tespit edeyim:

Anadolu Çimento-Kartal Çimento;

Süreyya Paşa Fabrikası):

Oryantal Endüstriyel Monopolu)- Pamuk Sanayi ve Ticareti- Karacasu Mensucat

Feshane-Adapazarı Ahşap ve Demir Malzeme-Bakırköy Çimento;

AEG- Türkiye Palamutçuluk-Foçetayn Değirmen Taşı;

Türk Sanayi ve Ticaret- Oryantal Karpet Manüfaktür;

Karamürsel-(Elektrik Şirketi)-Omniyom Şark;

Yün ve Pamuk İpliği ve Akmişe-i Saire;

Ticari ve Sınai-Aksaray Azm-ı Milli;

Alpullu: - Trakya Konservencilik;

- Sanayii Zeytiye ve Kimyeviye;

- Hanoman-Rodsark-Edolf-Kansvaysleben)...

SEBAT DEĞİRMEN

- Bomonti Bira - Eczayı Tıbbiye ve Kimyeviye;

- Barut İnhisarı - Fişenk İnhisarı - Anadolu Çimento

- İsparta Sınai ve Ticaret Deri;

- Sabuncuzade Şakir;

- Pamuk ve Nebati Yağ Sanayii: - (Süreyya Paşa Fabrikası)

- (Oryantal Endüstriyel)

Aslan-Eskihisar: - Türk Çimento: - Feshane-
Çimento - A.E.G-
- Türk Sanayii...
- Ankara Un ve Ekmek:
- İttihat Değirmen : - Karamürsel
: - Yün ve Pamuk

Ekonomik ve Sınai: - Ticari ve Sınai - Aksaray azmı milli
Tesisat - Karacasu:
- Dokumacılık -Alpullu

Bilanço: 2: Yerli ve bu bahse dahil olmayan müesseselerden
5: Yabancı şirketlerden
36: Bahse dahil şirket
43

Yani, bir tek Şirket, Türkiye'de mevcut 2 başka sermaye kurumuyla, 5 dışarda bulunan şirketten başka, sırf "Milli Sanayi" denilen sahada 35 başka hisse senetli şirketle ya doğrudan doğruya, veya da dolayısıyla ve yalnız İdare Heyeti, Kurucu, Denetçi gibi, her şirketin idari cihazında adam bulundurmak suretiyle irtibat kuruyor. Yani, Türkiye sanayisinde "Çıt!" olsa, bütün bu 41-42 Şirket bir tek yürek gibi çarpacak, bir tek beyin gibi düşünecek derecede fiilen kaynaşmış vaziyetindedir. Gelişigüzel aldığım bu örnekten çıkan netice: Bir tek şirketin 52 şirketten 36'sıyla kaynaştığı, yani Türkiye'de mevcut büyük sermaye kuruluşlarının, sayıca % 70 kadarıyla, içli dışlı bulunduğuudur. Daha ararsak; Bankaların sistemlerine göre yeni yeni ipuçları çıkararak diyebiliriz ki, Türkiye'de bütün büyük sanayi sermayesinin herhalde % 70'ten fazlası birbiriyle kaynaşmış, sıkı fıkı haldedir.

Bir kurum için böyle olan fiili tekelleşme, şahıslar için başkadır sanmayın.. Finans Oligarşisinin ne derecelere kadar yaman bir ağ olduğunu kavramak için, belki de dünyada pek bol gözükmeyen, somut bir örnek vereyim: Türk burjuvazisinin "Maitre; üstâd" Bilyoti diye yere koymadığı bir kapitalist vardır. Allah selâmet versin.. Bu mübarek "üstâd" tek başına, bir "değirmen"den fazla iş görür, ve "Sebat Değirmen"inden hiç de aşağı kalmamaya yeminli gibidir, "üstâd"ın nelere "kaadir" olduğu hakkında bir fikir vermek için, onun: 1- Bizzat içinde bulunduğu Şirketler;

2- İÇİNDE bulunduğu Şirketlere Kurucu veya İdare Üyesi veren Şirketler; 3- İkinci tür Şirketlere Kurucu veya İdare Üyesi veren Şirketler.. diye, 3 fasla bölünmesi mümkün olan ilişkilerini birer cetvel halinde toplayayım;

İÇİNDE BULUNDUĞU ŞİRKETLER

1- Değirmen Sebat	. 200.000	Müessis-İdare Meclis
2- Aslan - Eskihisar Çimento	. 560.000	Reis Vekili
3- Türk Çimento	..1.500.000	Müessis
4- Pamuk Sanayii ve Ticareti	. 50.000	Müessis
5- İktisadi ve Sınai Tesisat	. 250.000	İdare Meclisi
6- Omniyom Şark	. 250.000	Reis
7- Eczayi Tıbbiye ve Kimyeviye.	. 100.000	Müessis İdare Meclisi
8- Bomonti Bira	.3.200.000	Müessis İdare Meclisi
9- Pamuk ve Nebati Yağlar.	.3.000.000	Müessis
Yekün	9.110.000	

DOĞRUDAN İLİŞKİLİ BULUNDUĞU ŞİRKETLER

10- Ticari ve Sınai.....	100.000
11- Sabuncuzâde Şakir.....	270.000
12- Barut Tekeli.....	1.500.000
13- Fişek Tekeli.....	1.500.000
14- Ankara Çimento.....	600.000
15- Dokumacılık.....	143.788
16- Karacasu Mensucat.....	31.130
17- Karamürsel.....	200.000
18- A.E.G.....	100.000
19- İttihad Değirmen.....	1.690.000
20- Sosyete Endüstriyel___44 Oryantal (memleket haricinde)....	-
Toplam	6.134.918

DOLAYISIYLA İLİŞKİLİ BULUNDUĞU ŞİRKETLER

21- Aksaray Azm-ı Milli.....	100.000
22- Kartal Çimento.....	2.000.000
23- Feshane.....	749.500
24- Alpullu Şeker.....	750.000
25- İsparta Sanayi ve Ticaret Dokuma.....	100.000
26- Adapazarı Ahşap ve Demir Malzeme.....	168.000

27- Bakırköy Çimento	212.150
28- Türkiye Palamutçuları.	174.103
	4.403.753
29- Oryantal Endüstriyel Monopolu	
30- Eksplozif Fransa	(Türkiye haricinde)
31- Lazot Fransa	
32- Süreyya Paşa Fabrikası	
33- Elektrik Şirketi	(Mevzu haricinde)

Genel Toplam:

$$9.100.000 + 6.134.198 + 4.403.753 = 19.648.671$$

Yani, bir tek adam, Türkiye'de mevcut sanayi kuruluşlarının, sayıca % 53.8'i ve mevcut büyük sanayi sermayesinin % 41.8'i ile bizzat veya doğrudan veya dolayısıyla ilişkilidir. Aynı Üstâd, bizzat kurucu ve başkan sıfatıyla ve eliyle bütün sanayi şirketleri sermayesinin hemen 1/5'ini idare eder.

"Milli" denilen Türkiye sanayisinin yarısıyla doğrudan doğruya veya dolayısıyla ilişkili olmak ve beşte birini elceğiyle idare etmek, belki, dikkat etmeyenler için, bütün sanayiye kol salmaktan başka bir şeydir sanılır. Mamafih sekiz şubede toplayabileceğimiz "Milli Türk" sanayisinin sekizinde de "Üstâd"ın sihirli parmaklarının işlediğini anlamak için yine yukarıdaki tasnife uygun bir şekilde, önemli üretim gruplarına göre yeni bir bölüm yapayım:

	İçinde bulunduğ Şirketler	Doğrudan Doğruya alakadar bulunduğu Şirketler	Dolayısıyla bulunduğu Şirketler
Değirmen sanayii.....	Sebat Değirmen	İttihad Değirmen	
Çimento sanayii.	.Türk Çimento Aslan Çimento	Aksaray Çimento	Bakırköy Çimento
Pamuk, Dokuma Nebati Yağ	Pamuk ve Nebati Yağlar Sanayii-	Karamürsel Karacasu	Feshane

	Pamuk Sanayii ve Ticareti	Dokumacılık	
Gıda Sanayii	Bomonti Bira	-	Alpullu Şeker
Kimya Sanayii	Barut-Fişenk- Omniyom Şark- Eczayı Tıbbiye ve Kimyeviye	Sabuncuzade Şakir	-
Madeni ve Tesis Sanayi	İktisadi ve Sınai- Aksaray Azm-ı Milli	Ticari ve Sınai	Adapazarı Ahşap ve Demir Malzeme
Yerli İlk-Madde Sanayii			Palamutçuluk -İsparta Sanayi ve Ticaret (Deri)

7 büyük gruptan, 6'sında da, Maitre Bilyoti kaptandır. Bir kelime ile "üstâd" Türkiye'nin şu yegâne ve en mühim Sanayi şubelerinde kudretle "yed-i tûlâ sahibi"dir: Değirmencilik sanayii - Çimento sanayii - Dokuma sanayii - Nebati Yağ sanayii — Bira sanayii - Barut ve Fişek sanayii - Kimya ve Tıbbi Eczacı sanayii - Makine ve Tesisat sanayii - Çivi sanayii - Sabunculuk sanayi ve ilh.. Türkiye'de, geri kalan sanayi: Şeker-Deri sanayiidir, ki üstâd bunlarla da hiç olmazsa dolayısıyla (Başkanı bulunduğu şirkette idare meclisi üyesi bulunan şirketin idare meclisindeki üyesi aracılığıyla) bağlıdır. Alt tarafı, can sağlığı değil mi?

B. Bankalarla Kaynaşma: Türkiye'de, hemen bütün sınai büyük sanayi şirketleri, 2'si "Yabancı-Millî" ve 4'ü büyük, 4'ü küçük olmak üzere 8 "Yerli-Millî", 10 Bankanın elinde toplanıyor. Bu bankalar sıra ile şöyledir?

2 Yabancı-Millî; (Türkiye Millî + Selanik): 11 büyük Şirkete hakimdirler.

4 Büyük Yerli-Millî: 1 İş Bankası: 10 Şirkete hakim..

3 Devlet Bankası: 20 kuruluşu hakim

(Gerçekte 3 kuruluş İş Bankası'na ait gibidir; 3 kuruluş sırf Sanayi ve Maadin Bankası'nın malı; diğer 3 kuruluş da kendi aralarında ortak olduğundan asıl hakimi 11 millî sanayi şirketine hakim)..

4 Küçük Yerli-Milli banka içinden: 1- (Türkiye İmar) Bankası İş Bankası'na bağlı; 2- İstanbul Esnaf ile İktisat Bankaları, Selanik Bankası'na bağlı; 3- Bir tek bağımsız şirketle ilişkili (Türkiye Ticaret ve Sanayi) görünüyor. Dördünde yalnız 5 Şirket var.

Bu hesapça 7 Banka, % 65 sanayi şirketine hakimdir veya, -eskilerin İyi Saatte Olsunlar hakkında dedikleri gibi, - "karışıkır-.

C) Yerel Birikim: *"Türkiye'de mevcut 2300 fabrika ve atölyeden 1500'ü İstanbul'dadır"* (**Son Posta**, 28.7.32) Yani, Türkiye'de mevcut sanayinin % 65'i İstanbul'dadır. Büyük Şirket sermayesinden 44 milyon 627 bin kadar lirasının Türkiye'deki dağılımı bize mutlak değilse bile, izafi bir fikir vermeye yarayabilir. Bu sermaye toplamından 19.048 bini İstanbul'da; 6.930 bini Zonguldak'ta (Fiili olarak!); 16.730.000 lirası Ege bölgesinde; 1.008.bin Ankara'da; geri kalanı öteki yerlerdedir. Yüzde hesabıyla yaparsak, ortalama 44.5 milyon büyük sermayeden, İstanbul'a düşeni % 42; Ege bölgesine düşeni % 37; Ereğli-Zonguldak'a % 10,5' tur. Geri kalan semtlere ancak Ereğli-Zonguldak bölgesi kadar bir yüzde düşüyor. Eğer dikkat edilirse, burada Adana bölgesi gibi, kapitalist gelişiminin en geniş olduğu büyük bölge hesaba girmiyor..

D) Finans kapital Hazretleri ve Skandalları; Buraya kadar dokunduklarım, Türkiye'nin ekonomik bünyesinde, tekeli finans kapital bakımından hiç bir fark olmadığını, belki, geç gelen Türkiye'de kapitalistliğin son sistem tekeliçiliğinin bütün üretime en geniş surette uygulamakta, kendinden önce gelenleri yarı yolda bıraktığını gösteriyor ve anlatıyor. Tekeli sermaye bu derece ortalığı kasıp kavurduktan sonra, eski Serbest Rekabetin yerine geçen, modern suikastçı finans kapital boğuşmasına rastlamak mümkün değildir. Tabloyu tamamlamak için, Finans kapitalin, kendi kendisine karşı bile ne "yırtıcı canavar" olduğunu gösteren ufak bir kaydı atlayamadım. Hikâye, yine Yunus Nadi Efendi tarafından, şöyle anlatılır:

"Eski-Yeni Arasında Mücadele

"ISRARLI BİR MÜCADELE.. Zaman zaman arabaya bindiğinin var mı? Memlekette tabi hâlâ arabaların çalıştığı yerler var ve çoktur. Mesela Eskişehir'de hemen hemen taksi otomobili yok. Varsa bile belki az çok mesafeli civarlara gitmek içindir. Orada şehir içinde veya öyle beş on kilometrelik mesafelerde işleyen hep bizim eski atlı arabalardır. Fakat mesela İstanbul'da,

Ankara'da ve diğer bazı yerlerde otomobil, arabaya üstün geldi. O bizim eski arabalar köhne ve metruk kalarak, halkın çoğunluğu taksilerin hız kanatlarıyla uçmaya alıştılar. Şüphesiz at cinsinin ıslahıyla uğraşan heyetin hoşuna gitmeyecek olan bu olay bazı böyle yerlerde işte bu suretle mevki almış bulunuyor.

"Hatta bu kadar değil, daha fazla: Otomobil benzeri olan kamyonlar ve otobüsler, birçok yerlerde şimendiferlerle rekabete çıkmış olduktan sonra, son zamanlarda İstanbul'un halka mahsus eski ve büyük aracını da yere vurmaya teşebbüs etmiş bulunuyorlar:

"Söylendiğine göre Haliç vapurları şiddetli bir kamyon rekabetine maruz bulunmakta devam ediyorlar.

"Beyoğlu'ndan Büyükdere'ye işlemeye başlayan otobüsler Şirket-i Hayriye'yi hâlâ bitmeyen oldukça önemli bir telâşa düşürmüşlerdir.

"Üsküdar tramvayı daha yeni yeni tutunmaya çalışırken otobüslerin şiddetli rekabeti karşısında şaşkınlık demleri geçirmektedir" deniliyor.

"Kadıköy'ünden Pendik'e doğru yapılan asfalt şose, orada otobüs kumpanyaları doğurmuştur. Bunlar da şüphesiz bir taraftan banliyö şimendiferinin, diğer taraftan Seyrisefain[Denizyolları İşletmesi] vapurlarının müşterilerini aşırıyorlar.

"Ortadaki tehlikeye karşı ilgili idare ve şirketler akıllarına gelebilen tedbirlerle karşılık vermeye çalışır ve verir görünüyorlar. Şirket-i Hayriye'nin daha mükemmel otobüslerle, ortaya çıkan ve çıkacak otobüsçüleri mat etmeyi düşündüğü söylentisi devam etmektedir. Haliç kumpanyası, vapurlarını motorla güçlendirmekten fayda umuyormuş. Anadolu hattının da, kendine göre bazı tedbirler aramakla meşgul olduğu söyleniyor. İzmir'deki İzmir-Aydın şimendifer kumpanyası hat üzerinde, raylar üzerinde giden otobüsleri işletmeye, başlamış bile.

"Bu son şekil Avrupa'nın bazı memleketlerinde ekonomik bir düşünce ile çoktan uygulanan ve fayda sağlanmış bulunan bir sistemdir.

"Bütün bu karşılıklı mücadele ve mukabele tedbirlerine şunu da ilâve edelim de liste tamam olsun bari: Kamyonların ve otobüslerin ayaklarına karpuz kabuğu yerine çivi koymak!

"Lastik tekerleklerin en can alıcı bir düşmanı yollar üzerine düşmüş -veya şimdi yapıldığı gibi atılmış!- olacak haciyatmaz çi-

viierdir. İki üç gelen geçenle çabucak yolun rengini alacak olan küçük çiviği 30-40 kilometre giden, hele bizimkiler gibi hızı kamyon ve otobüslerde dahi 50-60'tan aşağı düşürmeyen şoförler görmezler. Lastik tekerlekler çivilerin üzerinden geçti mi, çivi lastiğe batar, ve açacağı delikle içerideki sıkışmış havaya bir pencere açar. Sıkışık hava hızla kaçımağa uygun bir baskı içindedir. Hava boşalmaya başlayınca araba haptı yutmuştur: Pan

"Araba durmalı, arızaya uğrayan lastik tekerlek çıkarılmalı, varsa yenisi takılmalı, yoksa delik tamir olunarak tekrar hava doldurulmalı. Vaziyete göre 10'dan, en az 25-30 dakikaya kadar sürecek bir ameliye.

"Tamir yapıldı. Haydi yola, diyeceksiniz. Ya bu arıza iki üç defa tekerrür ederse? İşte o zaman otobüs de, yolcular da, şoför de belanın büyüğüne uğramışlardır demek olur. Lastik tekerleklerde en kötü hal bu gibi panlardır.

"Halbuki bu mücadelede milli servete ait müthiş ekonomik zararlar da vardır. Etek dolusu altınla -evet, altınla, çünkü kamyonlar, otomobiller, otobüsler ve onların levazımı yalnız altınla satın alınabilen metâlardır- herhangi bir suretle kullanımdan geri kalacak, harap düştükçe milli servetten o kadar bir kısım havaya gitmiş olur ve onların yerine yenilerinin getirilmesi de, bir o kadarlık daha alınteri milli altının memleket haricine gönderilmesine sebep bulunur.

"-Demek ki bu mücadele şeklindeki mesele yalnız gülünç değil, biraz da muzır ve hatta fecidir. Ve mücadele öyle bir yola dökülmüştür ki, şimdi artık onun daha ziyade vehamet ve fecaati ile karşı karşıya bulunuyoruz. Biraz daha derinleştirmeye değer olan bu mesele üzerine tekrar geleceğiz." (6.9.31).

E) Teknik Zenginlik: Türkiye'de devrim olsa, ne kadar teknik zenginlik bulunacak? Bunu genellikle değil özel olarak, büyük sanayi tekniği bakımından topladım. Saydığım 52 Şirkette, teknik zenginlik şu kadardır:

Çimento sanayii	4.705.391
Kömür madeni	101.764.164
Pamuk, Dokuma, Bitkisel Yağ	3.750.000
Değirmen	2.458.838
Gıda	6.818.972
Sair sanayi	7.315.185
Toplam	126.812.550

Yani, 46 milyon lira gerçek sermayeli büyük sanayi şirketleri, bütün sermayelerini kaçırsalardı, yalnız 1929'da 27 milyon lira, genel sanayi tekniği ile 100 milyon liralık maden kömürü tekniğini bırakmaya mecbur olacaktı. Bugün Türkiye'de mevcut büyük sanayi sermayesinin 46 milyonu geçmediği bilinince, bunun 6/10'sı (% 58.7) kaldırılıp götürülecek gibi değil demek.. Fakat, kömür madenleriyle birlikte hesap edersek, tüm mevcut Gerçek sermayenin 3 misli meydana kalacaktır. Biz yine 27 milyon kalacak farzedelim: bugün Türkiye'de "Yerli-Milli" sanayi sermayesinin 5 milyon olduğunu öğrenirsek, o zaman, bir ihtilâlin, Türkiye proletaryasına, bugünkü burjuvazinin 5 misli değerinden fazla, sırf sanayi tekniği geçireceğini anlamakta güçlük çekmeyiz. O zaman, Türkiye'deki yabancı sermayenin her sene onmilyonlarca kârı memleket dışına uçurmasının da ihtimali yoktur.. Yani, bir Devrim, Türkiye'de 5 milyonluk bir burjuvaziden başka, pek az "Türk"ün zararına ve bilinen deymiyle, sırf "Memleket'in hesabına da kat kat "hayırlı"dır! İlave edeyim: Burada 27 milyon, muhakkak mevcudun altındadır. Şirketlerin teknik zenginlikleri yeterliderecede tespit edilememiştir.

III- DEVLET SERMAYESİ ve KAYNAŞMASI

Devletin ekonomik faaliyeti deyince iki şey hatıra gelir: 1- Ekonomik faaliyeti düzene sokma; 2- Bilhassa Devlet Kapitalistliği.. Benim burada değeçeğim nokta, bu ikincisidir. "Bilhassa Devlet Kapitalistliği" da ayrıca ikiye bölünür: 1- Genel Kapitalistlik menfaatine özel tekellerin önüne geçmek teşebbüsü: Posta - Liman ...[Bir kelime okunamadı] Şimendifer ve ilh. gibi teşebbüsler.. Bunlardan bahsetmeyeceğim. 2- Bütün girişimler gibi kâr için işletme: Madenler, Fabrikalar ve ilh... Benim asıl muradettiğim bu "Kâr için" işleyen Devlet sermayesinin, tekmiil değil, ancak büyük sanayi dediğimiz Şirket sermayelerine katılımıdır. Banka bahsinde gördük: Türkiye'nin 3 dev Bankası (Sanayi ve Maadin - Emlâk ve Eytam - Tarım), bütün "Yerli-Milli" adını koyduğum Banka sermayesinin % 73.6'sını, yani hemen hemen 3/4'ünü kaplar. Bütün, yani gerek Yabancı, gerek Yerli, "Milli" sermayenin de (113.4) % 33'ünü, yani 1/3'ini tutar.

Devlet geliri, Avrupa'da, genellikle Milli Gelir toplamının % 10 ile 20'sini tutar. İstatistik Genel Müdüriyeti'nin verdiği neticelere göre Türkiye'de Milli Gelir 769 milyon liradır. Bu Zirai ve Sınai

Üretim toplamıdır. Ticaret, Nakliye vesaire ile Serbest Meslek kazançları da hesaba katılırsa, Milli Gelir, ortalama olarak 1 milyar lira farz ediliyor. Eğer Türkiye'de ortalama Devlet geliri 200 milyon farzedilirse, öteki kapitalist memleketlerde Devlet gelirinin zamisini olan % 20'sini tuttuğu anlaşılır.

retime gelelim? Türkiye'de Devlet en önemli üretim dallarında en büyük kapitalisttir: Dokuma - Kundura - Őeker - Silh - Barut - İki - Tütün - Tuz - Ćini - Tesisat ve ilh. sahalarında, Devlet ya bizzat büyük retmendir, veya bütün üretime hakim veya sahip bir tekel kurmuştur.

Büyük retimde, yalnız yukarıda saydığımız 52 hisse senetli Şirket içinde Devletin "makamı" nedir? Onu tayin edersek, az çok Türkiye'deki Devlet kapitalistliğinin, velev iki üç sene evvelki olsun, vaziyetini bize anlatacak bir oran buluruz. 46 milyon büyük Şirket sanayi sermayesinden ancak 4 milyon ksur lirası Devlet sermayesidir. Buna bakınca, genel retimde Devlet payının % 8.2 kadar az bir Şey olduğu görülür. Fakat derhal haber verelim: Büyük sanayideki sırf Türk sermaye 5.5 milyonu geçmez. O zaman anlarız ki, eğer Kömür madenlerini hesaba katmazsak, Türkiye'de, "Yerli-Türk" sanayi sermayesi (4.2 milyon), Türk Devlet sermayesi (4.1 milyon) ile başabaştır. Yani Türkiye'de görülen sermaye, genellikle Türk olmayan ve özellikle yabancı sermayesidir. O zaman "Yerli-Milli" sanayi kapitali diyeceğimiz kısım içinde devlet sermayesinin, - Maden kömürü sermayesi de dahil, - % 44.44' geçmediğini görürüz.

Deniz nakliyatında olduğu gibi, Türkiye'de devletin milli ve yabancı sermaye ile olan sayısız füzyonlarını konumuza sığdırmanın imkânı yoktur. Hele tamamıyla devletleşen Belediyelerin Bankalarla kaynaşması görülmedik gelişimler gösterir:

Devletin Yabancı sermaye ile kaynaşmasına örnek (büyük Şimendifer inşaata ve kısa vadeli borçlanmalar bir yana): Ergani Bakır Madeni'nin sahibi (eski İtibr-ı Milli, yeni İş Bankası + Doyęe Bank + Hükümet)tir.

Belediyeler ile Bankaların kaynaşmasına rnek; İzmir Belediyesi 1931'de İş Bankası'ndan 2 milyon borçlandı. 4.4.32'de Ankara otobüs imtiyazını alan Belediye, İş Bankası'ndan bir sene evvel 7.5 milyon lira borç istemişti. Hele İstanbul Belediyesi, alacak verecek meselelerinde tam bir Osmanlı imparatorluğu minyatürüdür. Yeni gelişen ve büyük Őehirlerdeki "Mtegalibe"

denilen Bezirgan - Arazi sahipliğinin bir evrimi olan öteki Belediyeler, genel değirmen, elektrik, fırın vs. gibi sanayi kurmak için tefeci cüce bankalarla sarmaş dolaştır.

Devletle Kaynaşma hakkında da, sırası geçmeden, iki kelime.. Türkiye'de 42 Banka var; Bankaların idare heyetlerinde 31 "tane" milletvekili var. Yani, Bankaların % 74 nispetinde milletvekili var. Başka tabiriyle, vasatı her 4 Bankanın Mecliste 3 milletvekili bulunuyor. Türkiye'de 52 sanayi Şirketinde 20 kadar milletvekili var. Yani, yuvarlak hesap % 40 sanayi Şirketinin idaresi milletvekillerin elindedir. Yani, her 5 hisse senetli şirketin idare heyeti meclisinden 2 üye, aynı zamanda "Büyük Millet Meclisi"nin de muhterem üyesi'dir. Bu ayar, Finans Oligarşisinin başka memleketlerde eşi menendi bulunur mu? Bilmem... Yalnız bu oranların da, olayın niteliği önünde ufak kaldığını hatırlatırım. Çünkü: 1- Bütün bu Banka ve Şirketlerde, eski Yargıtay üyeleri, büyük Mülkiye ve Askeriye memurlarının haddi hesabı yoktur. 2- Bütün bu sanayi şirketlerinin başında yedi sekiz banka sistemi kanat açmıştır. Bankanın milletvekili, sanayi Şirketinin de milletvekili demektir. 3- Sanayiye hakim 7 Bankadan üçü, bildiğimiz Devlet Bankaları'dırlar. Hele dördüncüsünü, Kömür - Bakır - Kurşun -Çimento - Değirmen - Şeker - Konserve - Doku - ma - Palamut - Kibrit - Telsiz sanayisinde 15-20 kuruluşu güden İş Bankası'nı hiç sormayın: 11 milletvekili ile, onun Meclisi, bir ufakık "Büyük Millet Meclisi"dir... işte bizim burjuvazi!..

IV- YABANCI SERMAYE

Türkiye'de yabancı sermaye deyince özellikle şu iki noktayı hatırdı tutalım:

A) Borçlar: Kemalizm ile uluslararası finans kapital arasında 13.6.928'de tespit, 1.12.928'de "Büyük Millet Meclisince tasdik edilen Mukavele ile, "Düÿûn-u Umumiye" şeklen "sınır dışı" edildi ve ismen "Düÿûn-u Umumiye" yerine: 1- (Fransız + İngiliz +doğrudan doğruya, -fakat tabi yine Kemalizm sayesinde- sömürmek suretiyle, kârın kaymağını dışarıya çekiyor.

Burada Düÿûn-u Umumiye'yi seyredelim. Son Paris Anlaşması gereğince Kemalizm, Türkiye işçi ve köylülerinden 107.528.463 altın lirası, yani 1 milyar 79 milyon küsurdan fazla Türk lirasını soyacak ve en ufak bir zahmete ve eziyete bile girmeyen yabancı bankerlere sunacak. Hem bu sunuşu, yalnız ücret karşılığı olmaksızın, yani besbedava, "fisebilibillâh" yapmakla kalmayacak; yani

Kemalizm, Türk işçi ve köylüleri karşısında Düÿûn-u Umumiye'nin tahsildarlığını yaparken karşılığında bir şey istemek şöyle dursun, ayrıca taksitleri beklemek lütfunda bulunan finans kapital hazretlerine, -Ey!, okuyucu, diye, haykırayım, sen kulağının tozunu muhafaza et. % 100; % 150... Neden bahsedildiğini anlıyorsunuz: Faiz verecek... Diş kirası olsun diye. Fakat, eğer görünüşe aldanmayacak kadar, Komünizmle aşına geçinenlerdenseniz, tahmin etmişsinizdir ki, 1 milyar yüz milyonları geçen rakam, sadece, Borçların "ana" kısmını göstermeye yarar. Ve bu % 100, % 150 faizler, bu milyarcığı, birkaç ve belki de birkaç on milyara çıkarmadan Kemalizmin kuyruğunu bırakmayacaktır. Borcun, senelik "bileşimi" 5.219.693 lira. Tabii altın lira. Mamafih, ne beis var! Finans kapital hazretlerinin ihsanına sınır, cömertliğine uç ve bucak yoktur: O, her sene, Türkiye'den kesilmiş olarak; öncelikle 20, sonra 23, 27, 31, nihayet 34 milyon liracık... hem de istediği para ile alacaktır: *"Düÿûn-u Umumiye Meclisi, her taksitten önce, çeşitli paralardan en kıymetlisini seçerek ödemeyi onunla yaptıracaktır."* (İbrahim Hakkı, "Osmanlı Borçları", **Cumhuriyet**, 8.5.930, Numara 9). Düÿûn-u Umumiye'ye rehin olarak ilk 13 senede, yani 23 milyon kadar verildiği müddetçe, yalnız İstanbul'un; fakat, ondan sonra hem İstanbul'un, hem de Samsun'un Başmüdürlüğüne ait bütün Gümrük ve tüketim vergileri teslim edilmiştir, işte "Yavuz İsmet'in "Lozan zaferi"! Kemalizmin, bu "şâheser"i hakkında boşuna mürekkep tüketmemek için, kısa bir liste ile meseleyi keselim:

Taksitin süreceği müddeti	Taksitin miktarı	Uzun vadeli Borçlanmalar		
Türk altını		I. Grup	II. Grup	
7 yıl	2.000.000		% 38	% 45
6 "	2.380.000		48	55
5 "	2.780.000		58	85
5 "	3.180.000	İlk 3 yıl	68	100
		son 2 yıl	90	125
?	3.400.000		100	150

B) "Milli" Yabancı Sermaye: Acayıpliğe hevesli olduğumdan değil, paradokslar (acayıplikler) ülkesinde yaşadığım için, böyle garip "deyim" bozuntularına çatıyorum. Siz olsanız ne dersiniz? Sermaye yabancıdır. Fakat "Milli"dir de. Yani, galiba bizdeki yabancı sermaye de, hep Antropoloji laboratuvarının "Rapor"una göre... "Brakisefal"

mahlûklardan: çünkü, "Türk"..tür. Hem Türk, hem değil. Bu diya-
lektik şeyin adına ben de "Yabancı-Milli Sermaye" dedim. Şu halde,
Türkiye'de "yabancı sermaye" sadece gerçekten kıyafetini değiş-
tirmiş düpedüz yabancı değil, -zaten böyleleri, gittikçe "kâinatın"
Türk olduğunu anladıklarından mıdır, nedir, açık yabancı üniforması
yerine "Milli kıyafet"i; Osmanlılıkta olduğu gibi, elçilik bandırası
yerine, Milli sancağımızı takip takıştırmanın zevkine varıyorlar-,
Türkiye'de "kılık değiştirerek" iş gören "Milli-Yabancı" sermayeyi
anlamak enteresandır. Türkiye'deki "Milli Yabancı" sermayenin ne
olduğunu daha iyi kavramak için, özellikle "Türk Sanayisi" ismini
alan ve Kemalizme en tatlı Cennet = Cinnet (Şu eski Türkçe bazen
iyi yazıdır, vesselam!) hayalleri yaşatan ekonomik gelişim eğilimi-
nin, milyon ve yüzde hesabıyla, ne kadar Yabancı ve ne kadar Türk
"ırk"ından geldiğini rakamla göstereyim:

	Yabancı- Milli	Yerli- Milli	Devlet	Türk olmayan	Toplam
Sermaye milyonu	35.8	5,5	4,1	1,7	=47,1
Sermaye yüzdesi	% 76	% 11,6	% 9,1	% 3,6	=% 100

Bu oranları basitleştirmek için: "Devlet" sermayesini "Yerli-
Milli" ile birleştirecek ikisine birden "Milli" diyelim; keza, "Türk-
olmayan" sermayeyi "Yabancı-Milli" ile eğleştirecek ve bitiştire-
rek, bu "mes'ut çift"e de "Yabancı" adını koyalım.. O zaman ha-
tırdaki kalacak yuvarlak hesabımız şudur: Bütün başında (T.A.Ş.)
bulunan "Milli" sanayi şirketlerinin sermaye toplamına 5 dersek,
bu Milli toplamın içyüzünde milli sermaye 1 ve yabancı sermaye
de 4 demektir...

Gazi hazretleri, "fi tarihinde", bir kere: "Memleketin efendisi
köylüdür!" "buyurmuşlardı". Şu hesabı yaptıktan sonra, benim de
hatırıma şu geldi: "Memleketin efendisi, dört kere, yabancı serma-
yedir." Acaba, Gazi hazretleri ne "buyuruyorlar"?

Türkiye'ye yabancı sermaye hakim; evet.. Hem de dört kere
kaşarlı hakim: Besbelli.. Şimdiden sonra, Kemalizmin Milletler
Cemiyeti'ne girişinden sonra, bu kaşarlı hakimiyet büsbütün kat-
merlenecek: O da muhakkak. Şu halde söz kesimini yapmadan bir
"noktacık" daha kaldı: Acaba, hangi yabancı sermaye Türkiye'ye
hakim?.. Gerçi sermaye, kendi yaptığı puta, yani "Vatan"a tap-
maz. Yani, Marks'ın tabiriyle: % 10 buldu mu, "dört bir tarafta

kullanılabilir"; hele % 50'ye "erişilmesin", var kuvvetiyle fetişize ettiği "Milliyet"i hiçe saymakta pekâlâ "pervasızlaşır"... Fakat, bu onun geldiği yeri, hele gelişindeki maksadı kolay kolay unutabileceğim göstermez. Özellikle geri memleketlere akın eden finans kapital, "Anavatan" ile olan bağlarını koparmak istediği kadar da, koparmamak ister; çünkü bu daha "kâr"lı bir "iş"tir. Onun için, yabancı sermayelerin "kaynak"larına işaret etmek, zannedirim "vatan hainliği"nden sayılamayacak suçlardandır-.

Özellikle banka sermayesinden örneğimi alıyorum:

1- Türkiye ile ilgili yabancı bankaların sermayelerinin yuvarlak hesap Türk lirası milyonu ile yüzde oranları şudur:

	Alman bank.	İtalyan bank.	Fransız bank.
Sermaye			
(Türk lirası)	130 milyon	75-80 milyon	50 milyon
Yüzdeleri			
(Toplamdan)	% 41.93	% 24.19	% 14.5

Daha kaba bir hesap yaparsak, adeta şu oranlara geliriz: Almanya 1/2; İtalya 1/4; Fransa 1/8.. Yani, Türkiye ile ilgili Fransız banka sermayesi, Alman'ın yarısının yarısı ve İtalyan'ın yarısıdır. Bugün Alman ve İtalyan finans kapitaleri, "uluslararası siyasetleri gibi "Yankee"nin, Amerikan finans kapitalinin müsaadesine bağlıdır. Amerika'nın yabancı sermaye toplamındaki % 9.22 payı, (hemen hemen 1/10 hissesi) de Alman ve İtalyan sermayesiyle elele verirse, adeta, düpedüz yabancı banka sermayesinde, Türkiye, aracısız, yani Almanya ve İtalya'nın eliyle "Amerikan tabiiyeti"ndedir.

2- Milli yabancı sermayede, başka bir kutbun mîknatısı galiptir. Türkiye'de milli sayılan Düyûn-u Umumiye Bankası (Osmanlı Bankası anlayın), yalnız başına Milli Bankalar sermayesinin % 58,8'ini tutar. Selanik Bankası'nı da (ki Paris yerine yanlış olarak Selanik ismini takınmıştır) katarsak, bu oran büsbütün artar. Düyûn-u Umumiye Bankasından Fransızlara ne demeyin; Düyûn-u Umumiye toplam alacağın % 59'u (yani Osmanlı Bankası'nın, Milli Bankalar içinde tuttuğu oranın hemen tastamam aynı) Fransızdır. (Düyûn-u Umumiye'de Almanların % 22; İngilizlerin % 11,5; geri kalanların % 4,5 bir payı vardır). Sabit sermayesi yüz milyonları bulan, Türkiye'nin biricik müthiş Şirketi: Ereğli Kömür işletmesi de keza, İş Bankası'nın "can yoldaşı" bir renktir. Demek, sırf-yabancı

sermayede Amerikan, yani (Alman + İtalyan) gözüken Türkiye'nin, milli-yabancı içyüzü Fransızdır...

Marks ve Engels, tam 84 yıl önce, "Komünist Beyannamesi"ni şu satırlarla bitiriyorlardı: *"Bir komünist devrimi düşüncesiyle hüküm ve saltanat süren sınıflar, ko titresinler. Bu devrimde, proleterlerin zincirlerinden başka kaybedecek birşeyleri yoktur. Kazanacakları ise bir dünyadır. Bütün dünya işçileri birleşiniz!"*

Türkiye'nin, şu hakim ekonomik bünyesine bakıp, bakıp da, insanın şöyle bağıracağı gelmiyor mu: "Bir komünist devrimi düşüncesiyle, bırak, hüküm ve saltanat süren, 2000 fabrikacı ve bir o kadar tüccarla, 500 tekelci + mali + yabancı kapitalistler titresin. Bu devrimde Türkiye halkının zincirlerinden başka kaybedecek bir şeyleri yoktur. Kazanacakları ise bir dünyadır.. Bütün Türkiye fakir halk kitleleri ve Dünya mazlum halkları birleşiniz!"